

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

FOR 1976

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

Det er ikke blot
penge og papir.
man henter i
banken. Også i
den moderne transport
lægger man sine planer
og træffer sine
dispositioner
i forståelse med
banken og i tillid
til dens erfaring.

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

ISBN 0785174122

SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1976

83. ÅRGANG

Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Jørgen Mågård

DY-PO TRYK - SØNDERBORG - 1975

INDHOLDSFORTEGNELSE

Formørkelser og planeter 1976	4
Kalender og tidevandstabel	6
Højvandet ved vestkysten	30
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig	30
Solens op- og nedgang. Korrektioner for Sønderjylland	31
Frode Kristoffersen: På den rette hylde	33
Morten Kamphövenær: En bane og en have	41
A. P. Hansen: I tysk og dansk skole 1911—1923	47
Peter Holst: At planlægge er at vælge	68
Martin N. Hansen: Jenle gammel boend med sin avis ..	73
Peter Petersen: Jeg vil altid hjælpe et menneske i nød ..	76
E skoelmesterkuen: Har do kun mødt det å din vej	88
Rasmus Helming: Jen, to — møss i e lo	89
Ingeborg Kock: Et besøg i Sydslesvig 1947	96
Sigfred Andresen: Fra æ vinterdav	107
Jens Lampe: Plovdrengen, der blev astronom	112

MINDEORD:

Niels Jokum Hørluck, Rurup	118
Niels Kjems, Harreslev	120
Tage Jessen, Kollund	122
Jacob Jacobsen, Åbenrå	123
Laurits Nielsen, Buskmose	126
Ellen Bjørn Hanssen, Åbenrå	127
Alfred Sørensen, Treja	129
Jørgen Andresen, Rinkenæs	130
Christen Petersen, Nordborg	131
Peter Grau, Bro	132
Jens Andersen, Gråsten	133
Johannes Abraham, Tønning	134
Jørgen Jørgensen, Ketting	135
Hans Kjær, Hellevad	136

HÅNDBOG:

Det danske kongehus	138
Regering og folketing	139

Folketingsvalget den 9. januar 1975	140
Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds	140
Valgt i Sønderjyllands amtskreds	141
Amt og kommuner	142
Amtsrådets medlemmer	144
Kommuner i Sønderjyllands amt	146
Foreninger, institutioner, organisationer m. v.	150
Kunstforeninger	155
Undervisning	155
Biblioteker og Arkiver	158
Museer	160
Landbrug	162
Landboforeninger	166
Husmandsforeninger	168
Husdyrbrugsorganisationer	170
Skovbrug	172
Husholdningsforeninger	172
Mejeriforeninger	174
Slagterier og kreatureksport	174
Det Jydske Haveselskab	177
Handel	179
Håndværk og industri	181
Finansiering	183
Turistforeninger	185
Danske institutioner og foreninger i Sydslesvig	189
Markedsfortegnelse for 1976	194
Jagt	197
Drægtighedstabel	203

Tekster til næste udgave må — såfremt anden aftale ikke foreligger — være indsendt inden 1. marts 1976. Manuskripter til mindeord modtages dog indtil 1. august.

SPROGFORENINGENS ALMANAK

Redaktion: Jørgen Mågård, Bovvej 4, 6330 Padborg

Formørkelser i året 1976

1. **Ringformet solformørkelse** den 29. april, synlig i Danmark som partiel formørkelse. Formørkelsen begynder kl. 10^t 22^m og slutter kl. 12^t 52^m. Den er på sit højeste kl. 11^t 36^m og omfatter da $\frac{42}{100}$ af Solens diameter. Formørkelsen ses iverigt i hele Europa, i den nordlige del af Afrika, i hele Asien på nær den sydøstlige del, på Grønlands og Canadas østkyst, i den nordøstlige del af Sydamerika, samt i det meste af Atlanterhavet. Den bliver ringformet i et bælte der løber fra et punkt i Atlanterhavet gennem den nordvestlige del af Sahara, gennem det østlige Middelhav, gennem Tyrkiet og som ender i det østlige Tibet.
2. **Partiel måneformørkelse** den 13. maj, synlig i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 20^t 16^m og slutter kl. 21^t 33^m. Den er på sit højeste kl. 20^t 54^m og omfatter da $\frac{13}{100}$ af Månens diameter.
3. **Total solformørkelse** den 23. oktober, usynlig i Danmark. Formørkelsen er synlig i den sydøstlige del af Afrika, i den sydvestlige del af den Arabiske halvø, i den sydlige del af Indien, i dele af Indonesien, i hele Australien og New Zealand, i dele af Antarktis, samt i det meste af det Indiske Ocean. Den bliver total i et bælte der løber fra Tanganyika over det Indiske Ocean, langs Australiens sydkyst og som ender i et punkt nord for New Zealand.

Planeterne i året 1976

Merkur er solsystemets inderste planet. Den er i almindelighed Solen så nær, at den ikke kan ses med det blotte øje. Merkur menes ligesom Månen at være en gold, atmosfæreløs klode, og temperaturen på dens kraterdækkede overflade varierer mellem +400°C og -100°C.

Planeten vil set fra jorden bevæge sig fra den ene side af Solen til den anden flere gange i årets løb. Den 7. januar, 28. april, 28. august og 20. december er den længst øst for Solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis $1\frac{3}{4}$ time, $2\frac{1}{2}$ time, $\frac{1}{4}$ time og $1\frac{1}{2}$ time efter Solen. Den 16. februar, 15. juni og 7. oktober er den længst vest for Solen og står da op henholdsvis 1 time, $\frac{3}{4}$ time og 2 timer før denne.

Venus er den næste planet i rækken fra Solen og den, der kommer Jorden nærmest. Dens størrelse og masse er omtrent som Jordens, og den er omgivet af et tæt skylag, der hindrer direkte lagtagelse af dens overflade. Besøg af en række rumsonder har vist, at temperaturen på planetens overflade er nær +500°C, og atmosfæretrykket er ca. 100 gange større end på Jorden. Venusatmosfæren består hovedsagelig af kuldioxid. Planetens tilsyneladende bevægelse er meget lig Merkurs, men noget langsommere, og Venus når en større vinkelafstand fra Solen. Ved årets begyndelse er den vest for Solen og står da op $3\frac{1}{2}$ time før Solen, den 18. juni er den i øvre konjunktur med Solen, og ved årets slutning er den øst for Solen og går da ned $4\frac{1}{4}$ time efter Solen.

Mars er den jordnæreste af de ydre planeter. Dens afstand fra Jorden varierer mellem ca. 56 mill. km og ca. 378 mill. km. Når den ved opposition er nærmest, overgås den i lysstyrke kun af Venus; når den er fjernest, er den ikke klarere end Nordstjernen. Mars, der er omgivet af 2 måner, har en tynd atmosfære, og overfladestrukturerne kan svagt skimtes i store kikkerter. Besøg af rumsonder har vist, at ca. 40% af

marsoverfladen er dækket af kratere, men desuden er der store jævne områder og områder med en kaotisk bjergstruktur.

Mars står ved årets begyndelse i Tyren, midt i marts går den ind i Tvillingerne, midt i maj ind i Krebsen, midt i juni ind i Løven, midt i august ind i Jomfruen, midt i oktober ind i Vægten, midt i november ind i Skorpionen, i begyndelsen af december ind i Ophiucus og sidst i december ind i Skytten, hvor den forbliver til årets udgang. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 22 $\frac{1}{2}$, omkring 1. april kl. 18, omkring 1. juli kl. 15 $\frac{1}{2}$, omkring 1. oktober kl. 13 og sidst i december kl. 11 $\frac{1}{2}$.

Jupiter er den største af planeterne. Den er omgivet af 12 måner, hvoraf de klareste kan ses i selv ret små kikkerter. Jupiter er omgivet af et tæt skylag, som udviser en løjnefaldende bæltestruktur parallel med ækvator. Et ejendommeligt fænomen er den Store Røde Plet, hvis natur er ukendt. Jupiter står ved årets begyndelse i Fiskene, sidst i marts går den ind i Vædderen, i begyndelsen af juli ind i Tyren og midt i december igen ind i Vædderen, hvor den forbliver resten af året. Planeten er i opposition til Solen den 18. november. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 18 $\frac{1}{2}$, omkring 1. april kl. 13 $\frac{1}{2}$, i slutningen af juni kl. 9, omkring 1. oktober kl. 3 $\frac{1}{2}$ og i slutningen af december kl. 21.

Saturn er den yderste af de i oldtiden kendte planeter. Den er omgivet af 10 måner og et enestående ringsystem, der kan ses i en god kikkert. Ringsystemets plan danner en vinkel på 27° med planetens baneplan. Under et omløb om Solen, der varer 29 $\frac{1}{2}$ år, vil ringen ses skiftevis fra oversiden, fra kanten, fra undersiden og fra kanten. I 1950 blev ringen set fra kanten, i 1958 var den nordlige side i maximum, i 1966 blev ringen set fra kanten og i 1973 var den sydlige side af ringen i maximum.

Saturn står ved årets begyndelse i Krebsen, midt i februar går den ind i Tvillingerne og midt i maj tilbage til Krebsen, hvor den forbliver resten af året. Planeten er i opposition til Solen den 20. januar. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 1 $\frac{1}{2}$, i slutningen af marts kl. 19 $\frac{1}{2}$, i slutningen af juni kl. 14, i begyndelsen af oktober kl. 8 $\frac{1}{2}$ og i slutningen af december kl. 3.

Uranus blev opdaget i 1781 af W. Herschel. Den er omgivet af 5 måner, der kun kan ses i store kikkerter. Planeten er ejendommelig derved, at dens rotationsakse er »tippet over« og er omtrent sammenfaldende med baneplanen.

Uranus, som under særligt gunstige forhold netop kan skimtes med det blotte øje, står i Jomfruen indtil slutningen af oktober, hvor den går ind i Vægten. Den er i opposition til Solen den 25. april og står da omkring midnat i syd 22° over Københavns horisont.

Neptun blev opdaget i 1846 ud fra beregninger af dens position og efter, at dens eksistens var forudsagt på grund af uregelmæssigheder i Uranus' banebevægelse. Neptun, der ikke er synlig for det blotte øje, er omgivet af 2 måner.

Neptun står hele året i Ophiucus. Den er i opposition til Solen den 3. juni og står da omkring midnat i syd 14° over Københavns horisont.

Pluto, der blev opdaget i 1930, er den yderste, kendte planet i solsystemet. Den er lyssvag og kan kun ses i store kikkerter.

Pluto står hele året i Jomfruen. Den er i opposition til Solen den 30. marts.

JANUAR 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ¹ 3 ^m og tiltager i månedens løb 1 ¹ 30 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
uge 1						
To. 1	Nytår	{ ● n. m. 15 ^t 40 ^m { Solens radius 16' 17"	8 42	15 45	8 5	16 7
<i>Fadervor</i> , Matth. 6, 5-13. 1' række, Luk. 2, 21.						
F. 2	Abel	{ Vega kulm. midn. m.n.	8 41	15 46	8 42	17 18
L. 3	Enoch	{ Methusalem	41	47	9 12	18 31
S. 4	S. e. Nytår	{ Jorden nærmest Solen { Sirius kulm. midn.	41	48	9 35	19 44
<i>Barnemordet i Bethlehem</i> , Matth. 2, 13-18. 1' række, Matth. 2, 19 til enden.						
M. 5	Simeon	uge 2	8 40	15 50	9 55	20 55
Ti. 6	Hellig 3 konger	{ Tusmørket varer 51 ^m	40	51	10 12	22 4
O. 7	Knud hertug	{ Merkur st. østl. elong. { (fjernest Jorden	39	52	10 29	23 13
To. 8	Erhardt	{ (fjernest Jorden	39	54	10 45	—
F. 9	Julianus	{ ● f. kv. 13 ^t 40 ^m	38	56	11 3	0 20
L. 10	Paul eremit		37	57	11 23	1 28
S. 11	I. s. e. h. 3 k.	Hyginus	36	59	11 47	2 36
<i>Jesus velsigner de smd børn</i> , Mark. 10, 13-16. 1' række, Luk. 2, 42 til enden.						
M. 12	Reinhold	uge 3	8 35	16 0	12 18	3 43
Ti. 13	Hilarius		35	2	12 56	4 47
O. 14	Felix	Tusmørket varer 50 ^m	34	4	13 44	5 46
To. 15	Maurus		33	6	14 44	6 39
F. 16	Marcellus	{ ○ f. m. 5 ^t 47 ^m	31	8	15 55	7 22
L. 17	Antonius	{ Castor kulm. midn. { Prisca	30	9	17 13	7 57
S. 18	2. s. e. h. 3 k.	{ Procyon kulm. midn.	29	11	18 36	8 26
<i>Zakæus</i> , Luk. 19, 1-10. 1' række, Joh. 2, 1-11.						
M. 19	Pontianus	uge 4	8 28	16 13	20 0	8 51
Ti. 20	{ Fabian og { Sebastian	{ Pollux kulm. midn. { (nærmest Jorden { Saturn i opp. til Solen	26	15	21 24	9 13
O. 21	Agnis	Tusmørket varer 48 ^m	25	17	22 48	9 34
To. 22	Vincentius		24	19	—	9 55
F. 23	Emerentius		22	21	0 12	10 19
L. 24	Timotheus	{ ● s. kv. 0 ^t 4 ^m	21	23	1 34	10 47
S. 25	3. s. e. h. 3 k.	Pauli omv.	19	25	2 52	11 20
<i>Giv os mere tro</i> , Luk. 17, 5-10. 1' række, Matth. 8, 1-13.						
M. 26	Polycarpus	uge 5	8 18	16 27	4 5	12 2
Ti. 27	Chrysostomus	{ Carolus Magnus	16	29	5 8	12 54
O. 28	Fred. 6. føds.	{ Tusmørket varer 47 ^m	14	32	6 0	13 54
To. 29	Chr. 7. føds.	Valerius	13	34	6 41	15 2
F. 30	Adelgunde		11	36	7 13	16 14
L. 31	Vigilius	{ ● n. m. 7 ^t 20 ^m	9	38	7 38	17 26

JANUAR 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	1.57	14.21
2.	2.42	15.06
3.	3.23	15.47
4.	4.01	16.26
5.	4.38	17.03
6.	5.11	17.40
7.	5.45	18.21
8.	6.23	18.57
9.	7.05	19.45
10.	7.57	20.41
11.	9.02	21.44
12.	10.08	22.46
13.	11.10	23.45
14.	-	12.10
15.	0.41	13.05
16.	1.32	13.55
17.	2.18	14.41
18.	3.02	15.25
19.	3.43	16.07
20.	4.22	16.47
21.	5.02	17.30
22.	5.42	18.15
23.	6.27	19.04
24.	7.18	20.02
25.	8.21	21.09
26.	9.37	22.24
27.	10.59	23.41
28.	-	12.17
29.	0.48	13.19
30.	1.43	14.10
31.	2.28	14.54

FEBRUAR 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 ^h 33 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 7 ^m			Sol		Måne		
			Op	Ned	Op	Ned	
8.	1	4. s. e. h. 3 k.	{ Brigida Solens radius 16' 16"	8 7	16 40	8 0	18 37
<i>Jesus vandrer på søen, Matt. 14, 22-33.</i>							
1' række, Matth. 8, 23-27.							
M.	2	Kyndelmisse	uge 6	8 5	42	8 18	19 47
Ti.	3	Blasius	Dnebkulm. midn. m.n.	3	16 44	8 35	20 56
O.	4	Veronica	Tusmørket varer 45 ^m	1	47	8 52	22 4
To.	5	Agathe	(fjernest Jorden	7 59	49	9 10	23 12
F.	6	Dorothea		57	51	9 29	—
L.	7	Richard		55	53	9 51	0 19
9.	8	5. s. e. h. 3 k.	{ Corinthia ☉ f. kv. 11 ^h 5 ^m	53	55	10 18	1 25
<i>Skatten, perlen og voddet, Matth. 13, 44-52.</i>							
1' række, Matth. 13, 24-30.							
M.	9	Apollonia	uge 7	7 51	16 57	10 52	2 29
Ti.	10	Scholastica		49	17 0	11 34	3 30
O.	11	Euphrosyne	Tusmørket varer 44 ^m	47	2	12 27	4 25
To.	12	Eulalia		45	4	13 31	5 12
F.	13	Benignus		43	6	14 45	5 52
L.	14	Valentinus		40	8	16 6	6 24
9.	15	Septuagesima	{ Faustinus ☉ f. m. 17 ^h 43 ^m	38	11	17 31	6 52
<i>De betroede talenter, Matth. 25, 14-30.</i>							
1' række, Matth. 20, 1-16.							
M.	16	Juliane	uge 8	7 36	17 13	18 58	7 16
Ti.	17	Findanus	{ Merkur st. vestl. elong. (nærmest Jorden	34	15	20 25	7 38
O.	18	Concordia	Tusmørket varer 43 ^m	31	17	21 52	8 0
To.	19	Ammon		29	19	23 17	8 24
F.	20	Eucharias		27	21	—	8 51
L.	21	Samuel		24	23	0 39	9 24
9.	22	Sexagesima	{ Peters stol ☉ s. kv. 9 ^h 16 ^m	22	26	1 55	10 3
<i>Sødens vækst, Mark. 4, 26-32.</i>							
1' række, Luk. 8, 4-15.							
M.	23	Papias	uge 9	7 20	17 28	3 1	10 52
Ti.	24	Skuddag		17	30	3 56	11 49
O.	25	Matthias	{ Tusmørket varer 42 ^m Regulus kulm. midn.	15	32	4 40	12 54
To.	26	Victorinus		12	34	5 15	14 3
F.	27	Inger		10	36	5 42	15 14
L.	28	Leander		7	38	6 5	16 24
9.	29	Fastelavn	{ Quinquagesima, Esto mihi. Øllegård.	5	41	6 24	17 34
<i>Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden.</i>							
1' række, Matth. 3, 13 til enden.							

FEBRUAR 1976Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	3.08	15.32
2.	3.43	16.07
3.	4.17	16.40
4.	4.47	17.13
5.	5.18	17.45
6.	5.54	18.20
7.	6.30	19.00
8.	7.12	19.45
9.	8.00	20.37
10.	8.59	21.40
11.	10.11	22.50
12.	11.24	-
13.	0.02	12.34
14.	1.04	13.32
15.	1.56	14.21
16.	2.41	15.08
17.	3.23	15.48
18.	4.04	16.31
19.	4.46	17.13
20.	5.27	17.56
21.	6.12	18.43
22.	7.01	19.35
23.	8.00	20.37
24.	9.12	21.47
25.	10.33	23.11
26.	11.58	-
27.	0.26	13.02
28.	1.22	13.52
29.	2.09	14.34

MARTS 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^h 40 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 23 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
M. 1	Albinus	{ ● n. m. 0 ^h 25 ^m . ugc 10 Solens radius 16 ^o 10 ^r	7 2	17 43	6 42	18 43
Ti. 2	Hvide tirsdag	{ Simplicius	0	45	6 59	19 51
O. 3	Aske Onsdag	{ Kunigunde Tusmørket varer 42 ^m	6 57	47	7 17	20 58
To. 4	Adrianus	{ (fjernest Jorden	55	49	7 35	22 5
F. 5	Theophilus		52	51	7 57	23 11
L. 6	Gotfred		50	53	8 22	—
S. 7	1. s. i fasten	{ Quadragesima Invocavit. Perpetua	47	55	8 52	0 16
<i>Hvem er den største?</i> Luk. 22, 24-32.						
1' række, Matth. 4, 1-11.						
M. 8	Beata	uge 11	6 45	17 57	9 30	1 17
Ti. 9	40 riddere	{ ● f. kv. 5 ^h 38 ^m	42	59	10 17	2 13
O. 10	Tamperdag	{ Ædel Tusmørket varer 41 ^m	40	18 1	11 14	3 2
To. 11	Fred. 9. fods.	{ Thala	37	3	12 21	3 44
F. 12	Gregorius		35	5	13 37	4 19
L. 13	Macedonius		32	8	14 58	4 49
S. 14	2. s. i fasten	{ Reminiscere, Eutychius	29	10	16 23	5 15
<i>Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17-29.</i>						
1' række, Matth. 15, 21-28.						
M. 15	Zacharias	uge 12	6 27	18 12	17 51	5 38
Ti. 16	Gudmund	{ ○ f. m. 3 ^h 53 ^m (nærmest Jorden	24	14	19 20	6 1
O. 17	Gertrud	{ Tusmørket varer 41 ^m	22	16	20 49	6 25
To. 18	Fred. 3. fods.	{ Alexander	19	18	22 15	6 52
F. 19	Joseph		16	20	23 37	7 23
L. 20	Gordius	{ Jævendøgn	14	22	—	8 1
S. 21	3. s. i fasten	{ Oculi, Benedictus	11	24	0 49	8 48
<i>Løgnens fader, Joh. 8, 42-51.</i>						
1' række, Luk. 11, 14-28.						
M. 22	Paulus	{ ● s. kv. 19 ^h 54 ^m . ugc 13	6 9	18 26	1 50	9 44
Ti. 23	Fidelis		6	28	2 38	10 48
O. 24	Ulrica	{ Tusmørket varer 42 ^m	3	30	3 16	11 56
To. 25	Mariæ bebud.		1	32	3 46	13 5
F. 26	Gabriel		5 58	34	4 10	14 15
L. 27	Kastor		55	36	4 30	15 25
S. 28	Midfaste	{ Lætarc, Dr. Ingrid Eustachius	53	38	4 49	16 33
<i>Jesus livets brød, Joh. 6, 35-51.</i>						
1' række, Joh. 6, 1-15.						
M. 29	Jonas	uge 14	5 50	18 40	5 6	17 41
Ti. 30	Quirinus	{ ● n. m. 18 ^h 8 ^m . Pluto i opp. til Solen	48	42	5 23	18 48
O. 31	Fred. 5. fods.	{ Balbina Tusmørket varer 42 ^m (fjernest jorden	45	44	5 42	19 55

MARTS 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	2.47	15.10
2.	3.22	15.44
3.	3.53	16.14
4.	4.21	16.43
5.	4.52	17.13
6.	5.24	17.47
7.	5.59	18.20
8.	6.37	18.58
9.	7.18	19.40
10.	8.07	20.35
11.	9.17	21.55
12.	10.43	23.21
13.	-	12.03
14.	0.33	13.07
15.	1.29	13.59
16.	2.17	14.44
17.	3.01	15.27
18.	3.43	16.10
19.	4.25	16.53
20.	5.10	17.37
21.	5.58	18.23
22.	6.47	19.11
23.	7.42	20.06
24.	8.47	21.10
25.	10.02	22.32
26.	11.30	23.56
27.	-	12.36
28.	0.55	13.28
29.	1.43	14.09
30.	2.23	14.45
31.	2.56	15.17

APRIL 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 3 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 14 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Hugo	Solens radius 16' 2"	5 42	18 46	6 2	21 1
F. 2	Theodosius		40	48	6 26	22 6
L. 3	Nicetas		37	50	6 55	23 8
S. 4	5. s. i fasten	Judica, Ambrosius	35	52	7 30	—
<i>Maria lovsang, Luk. 1, 46-56.</i>						
1' række, Luk. 1, 26-38.						
M. 5	Irene	uge 15	5 32	18 54	8 13	0 5
Ti. 6	Sixtus		30	56	9 6	0 56
O. 7	Egesippus	{ Tusmørket varer 44 ^m ☉ f. kv. 20 ^t 2 ^m	27	58	10 7	1 40
To. 8	Chr. 9. føds.	Janus	24	19 0	11 17	2 16
F. 9	Procopius		22	2	12 32	2 47
L. 10	Ezechiel		19	4	13 53	3 14
S. 11	Palmsøndag	Leo	17	6	15 17	3 37
<i>Jesus salves i Bethania, Mark. 14, 3-9.</i>						
1' række, Matth. 21, 1-9.						
M. 12	Chr. 4. føds.	Julius uge 16	5 14	19 8	16 44	4 0
Ti. 13	Justinus		12	10	18 12	4 23
O. 14	Tiburtius	{ Tusmørket varer 45 ^m ☉ f. m. 12 ^t 49 ^m (nærmest Jorden	9	12	19 41	4 49
To. 15	Skærtorsdag	{ Chr. 5. føds., Olympia Spica kulm. midn.	7	14	21 8	5 18
F. 16	Langfredag	Margth. 2. føds., Mariane	4	16	22 27	5 54
L. 17	Anicetus		2	18	23 36	6 38
S. 18	Påskedag	Eleutherius	4 59	20	—	7 32
<i>Kristi opstandelse, Matth. 28, 1-8.</i>						
1' række, Mark. 16, 1-7.						
M. 19	2. Påskedag	Daniel uge 17	4 57	19 22	0 31	8 35
Ti. 20	Sulpicius		55	24	1 14	9 44
O. 21	Florentius	{ Tusmørket varer 47 ^m ☉ s. kv. 8 ^t 14 ^m	52	26	1 48	10 55
To. 22	Cajus		50	28	2 14	12 6
F. 23	Georgius		47	30	2 36	13 15
L. 24	Albertus		45	32	2 55	14 24
S. 25	1. s. e. påske	{ Quasimodo, Mark. evang. Uranus i opp. til Solen	43	34	3 13	15 32
<i>Vogt mine fdr, Joh. 21, 15-19.</i>						
1' række, Joh. 20, 19 til enden.						
M. 26	Cletus	uge 18	4 40	19 36	3 30	16 39
Ti. 27	Charl. Amalie	{ Ananias (fjernest Jorden	38	38	3 48	17 46
O. 28	Vitalis	{ Tusmørket varer 49 ^m Merkur st. østl. elong. Arcturus kulm. midn.	36	40	4 8	18 52
To. 29	Peter martyr	{ ☉ n. m. 11 ^t 20 ^m	33	42	4 31	19 58
F. 30	Severus	{ Solformørkelse	31	44	4 58	21 1

APRIL 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	3.27	15.48
2.	3.55	16.14
3.	4.25	16.43
4.	4.57	17.16
5.	5.32	17.48
6.	6.09	18.25
7.	6.50	19.04
8.	7.39	19.57
9.	8.45	21.13
10.	10.11	22.43
11.	11.32	-
12.	0.01	12.40
13.	1.01	13.35
14.	1.52	14.21
15.	2.38	15.06
16.	3.22	15.50
17.	4.07	16.33
18.	4.55	17.16
19.	5.42	18.03
20.	6.32	18.50
21.	7.24	19.38
22.	8.20	20.35
23.	9.26	21.46
24.	10.47	23.14
25.	-	12.02
26.	0.23	12.55
27.	1.12	13.40
28.	1.55	14.17
29.	2.30	14.48
30.	3.01	15.17

MAJ 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^t 17 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^t 46 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Philipog Jacob	{ Voldermisse Solens radius 15 ^t 54 ^m	4 29	19 46	5 31	22 0
S. 2	2. s. e. påske	{ Misericordia Domini Athanasius	27	48	6 12	22 53
<i>Hyrden og fårene, Joh. 10, 22-30.</i>						
1' række, Joh. 10, 11-16.						
M. 3	Korsmisse	uge 19	4 25	19 50	7 1	23 39
Ti. 4	Florian		22	52	7 59	—
O. 5	{ Danmarks befrielse	{ Gothard Tusmørket varer 52 ^m De lyse nætter beg.	20	54	9 5	0 17
To. 6	{ Johannes ante portam		18	56	10 17	0 49
F. 7	Flavia	☉ f. kv. 6 ^t 17 ^m	16	58	11 34	1 16
L. 8	Stanislaus		14	59	12 53	1 40
S. 9	3. s. e. påske	Jubilate, Caspar	12	20 1	14 16	2 2
<i>Vejen, sandheden og livet, Joh. 14, 1-11.</i>						
1' række, Joh. 16, 16-22.						
M. 10	Gordianus	uge 20	4 10	20 3	15 40	2 24
Ti. 11	Mamertus		8	5	17 7	2 47
O. 12	Pancratius	{ Tusmørket varer 55 ^m (nærmest Jorden	6	7	18 34	3 14
To. 13	Ingenuus	☉ f. m. 21 ^t 4 ^m . Månef.m.	4	9	19 58	3 45
F. 14	Bededag	Kristian	2	11	21 14	4 25
L. 15	Sophie		1	13	22 18	5 15
S. 16	4. s. e. påske	Cantate, Sara	3 59	14	23 8	6 15
<i>Sandheden gør fri, Joh. 8, 28-36.</i>						
1' række, Joh. 16, 5-15.						
M. 17	Bruno	uge 21	3 57	20 16	23 46	7 24
Ti. 18	Erik		55	18	—	8 36
O. 19	Potentiana	Tusmørket varer 58 ^m	54	20	0 16	9 50
To. 20	Angelica	☉ s. kv. 22 ^t 22 ^m	52	21	0 40	11 2
F. 21	Helene		51	23	1 1	12 12
L. 22	Castus		49	25	1 19	13 21
S. 23	5. s. e. påske	Rogate, Desiderius	47	26	1 37	14 28
<i>Jesu bøn for disciplene, Joh. 17, 1-11.</i>						
1' række, Joh. 16, 23-28.						
M. 24	Esther	uge 22	3 46	20 28	1 54	15 35
Ti. 25	Urbanus	(fjernest Jorden	45	30	2 13	16 42
O. 26	Kpr. Frederik	{ Beda Tusmørket varer 61 ^m	43	31	2 35	17 48
To. 27	Kr. himmelfart	Lucian	42	33	3 0	18 53
F. 28	Vilhelm		41	34	3 31	19 54
L. 29	Maximinus	☉ n. m. 2 ^t 47 ^m	39	36	4 10	20 50
S. 30	6. s. e. påske	Exaudi, Vigand	38	37	4 57	21 38
<i>At de alle md være eet, Joh. 17, 20 til enden.</i>						
1' række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4.						
M. 31	Petronella	{ uge 23 Antares kulm. midn.	3 37	20 38	5 53	22 19

MAJ 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	3.30	15.47
2.	4.01	16.18
3.	4.36	16.52
4.	5.11	17.25
5.	5.49	18.01
6.	6.32	18.41
7.	7.21	19.35
8.	8.25	20.45
9.	9.44	22.11
10.	11.03	23.30
11.	-	12.13
12.	0.34	13.11
13.	1.31	14.02
14.	2.20	14.48
15.	3.06	15.32
16.	3.53	16.17
17.	4.40	17.00
18.	5.27	17.44
19.	6.15	18.27
20.	7.01	19.11
21.	7.50	20.02
22.	8.48	21.03
23.	9.55	22.18
24.	11.13	23.38
25.	-	12.17
26.	0.37	13.05
27.	1.22	13.46
28.	2.00	14.20
29.	2.34	14.51
30.	3.06	15.25
31.	3.43	16.00

JUNI 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 3 ^m og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 ^h 27 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 6 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	Nikomedes	Solens radius 15' 48"	3 36	20 40	6 57	22 53
O. 2	Marcellinus	Tusmørket varer 65 ^m	35	41	8 7	23 22
To. 3	Fred. 8. føds.	{ Erasmus { Neptun i opp. til Solen	34	42	9 22	23 46
F. 4	Optatus	{ Kong Hans' føds.	33	43	10 39	—
L. 5	Grundlovsdag	{ Bonifacius { ● f. kv. 13 ^t 20 ^m	32	44	11 59	0 8
S. 6	Pinsedag	Norbertus	32	46	13 20	0 29
<i>Helligåndens komme, Joh. 14, 15-21.</i>						
1' række, Joh. 14, 23 til enden.						
M. 7	2. pinsedag	Jeremias uge 24	3 31	20 47	14 43	0 51
Ti. 8	Medardus	{ Primus { Tusmørket varer 68 ^m	30	48	16 7	1 15
O. 9	Tamperdag	{ (nærmest Jorden	30	48	17 31	1 43
To. 10	Onuphrius		29	49	18 50	2 17
F. 11	Prins Henrik	Barnabas apostel	29	50	19 59	3 1
L. 12	Basilius	{ O f. m. 5 ^t 15 ^m { Capella kulm. midn. { m. n.	28	51	20 57	3 55
S. 13	Trinitatis	Cyrrillus	28	52	21 41	5 0
<i>Ddb i den treenige Guds navn,</i>						
Matth. 28, 18 til enden. 1' række, Joh. 3, 1-15.						
M. 14	Rufinus	uge 25	3 28	20 52	22 16	6 12
Ti. 15	Valdemarsdag	{ Vitus { Merkur st. vestl. elong	28	53	22 43	7 27
O. 16	Tycho	Tusmørket varer 69 ^m	27	53	23 6	8 42
To. 17	Botolphus		27	54	23 25	9 54
F. 18	Leontius		27	54	23 43	11 5
L. 19	Gervasius	● s. kv. 14 ^t 15 ^m	27	55	—	12 14
S. 20	1. s. e. trin.	Silverius	27	55	0 1	13 22
<i>Den rige bonde, Luk. 12, 13-21.</i>						
1' række, Luk. 16, 19 til enden.						
M. 21	Albanus	{ (fjernest Jorden, uge 26 { Solhverv, længste dag	3 28	20 55	0 19	14 29
Ti. 22	{ 10000 { martyrer		28	55	0 40	15 35
O. 23	Paulinus	Tusmørket varer 69 ^m	28	55	1 3	16 40
To. 24	St. Hansdag		29	55	1 32	17 43
F. 25	Prosper		29	55	2 7	18 42
L. 26	Pelagius		29	55	2 51	19 34
S. 27	2. s. e. trin.	{ Syvsoverdag { ● n. m. 15 ^t 50 ^m	30	55	3 44	20 19
<i>Kristi efterfølgelse, Luk. 14, 25 til enden.</i>						
1' række, Luk. 14, 16-24.						
M. 28	Carol. Amalie	Eleonora uge 27	3 31	20 55	4 46	20 56
Ti. 29	Petrus Paulus		31	55	5 55	21 26
O. 30	Lucina	Tusmørket varer 68 ^m	32	54	7 10	21 53

JUNI 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	4.19	16.35
2.	4.57	17.10
3.	5.37	17.47
4.	6.19	18.27
5.	7.07	19.18
6.	8.06	20.23
7.	8.19	21.43
8.	10.36	23.02
9.	11.48	-
10.	0.12	12.50
11.	1.14	13.45
12.	2.07	14.34
13.	2.55	15.17
14.	3.41	16.01
15.	4.28	16.43
16.	5.10	17.24
17.	5.52	18.02
18.	6.34	18.41
19.	7.18	19.26
20.	8.09	20.23
21.	8.08	21.29
22.	10.14	22.40
23.	11.24	23.51
24.	-	12.23
25.	0.46	13.10
26.	1.28	13.49
27.	2.07	14.27
28.	2.47	15.05
29.	3.28	15.44
30.	4.05	16.21

JULI 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 21 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 25 ^m .			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Chr. 2. føds.	{ Fred. 2. føds. Theobaldus Solens radius 15'45"	3 33	20 54	8 28	22 15
F. 2	{ Mariæ besøgelse		34	53	9 47	22 37
L. 3	Cornelius	{ Jorden fjernest Solen Vega kulm.midn.	35	53	11 7	22 58
S. 4	3. s. e. trin.	{ Ulricus ☉ f. kv. 18 ^h 28 ^m	35	52	12 28	23 21
<i>Den fortabte søn, Luk. 15, 11 til enden.</i> 1' række, Luk. 15, 1-10.						
M. 5	Anshelmus	uge 28	3 36	20 51	13 50	23 46
Ti. 6	Dion		37	51	15 12	—
O. 7	Villebaldus	{ Tusmørket varer 66 ^m (nærmest Jorden	39	50	16 31	0 17
To. 8	Kjeld		40	49	17 43	0 55
F. 9	Sostrata		41	48	18 44	1 43
L. 10	Knud konge		42	47	19 34	2 42
S. 11	4. s. e. trin.	Josva. ☉ f. m. 14 ^h 9 ^m	43	46	20 13	3 50
<i>Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden.</i> 1' række, Luk. 6, 36-42.						
M. 12	Henrik	uge 29	3 45	20 45	20 44	5 4
Ti. 13	Margarethe		46	44	21 9	6 19
O. 14	Bonaventura	Tusmørket varer 62 ^m	47	43	21 30	7 33
To. 15	Apostl. deling		49	41	21 49	8 46
F. 16	Susanne		50	40	22 7	9 56
L. 17	Alexius		52	39	22 25	11 5
S. 18	5. s. e. trin.	Arnolphus	53	37	22 45	12 13
<i>Peters bekendelse, Matth. 16, 13-26.</i> 1' række, Luk. 5, 1-11.						
M. 19	Justa	{ ☉ s. kv. 7 ^h 29 ^m uge 30 (fjernest Jorden	3 55	20 36	23 7	13 20
Ti. 20	Elias		56	34	23 33	14 25
O. 21	Evenus	Tusmørket varer 59 ^m	58	33	—	15 29
To. 22	{ Maria Magdalene	{ Hundedagene beg. Altair kulm. midn.	4 0	31	0 5	16 29
F. 23	Apollinaris		1	30	0 45	17 25
L. 24	Christina		3	28	1 33	18 13
S. 25	6. s. e. trin.	Jacobus	5	26	2 32	18 54
<i>Den rige yngling, Matth. 19, 16-26.</i> 1' række, Matth. 5, 20-26.						
M. 26	Anna	uge 31	4 6	20 25	3 39	19 28
Ti. 27	Martha	● n. m. 2 ^h 39 ^m	8	23	4 53	19 56
O. 28	Aurelius	Tusmørket varer 55 ^m	10	21	6 11	20 21
To. 29	Oluf		12	19	7 31	20 44
F. 30	Abdon		14	17	8 53	21 5
L. 31	Germanus		15	15	10 15	21 28

JULI 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	4.45	16.57
2.	5.24	17.35
3.	6.05	18.15
4.	6.51	19.02
5.	7.46	20.02
6.	8.56	21.16
7.	10.08	22.36
8.	11.23	23.54
9.	-	12.32
10.	1.01	13.31
11.	1.57	14.21
12.	2.47	15.05
13.	3.30	15.46
14.	4.11	16.24
15.	4.50	17.00
16.	5.28	17.35
17.	6.05	18.12
18.	6.43	18.53
19.	7.28	19.42
20.	8.20	20.41
21.	9.22	21.48
22.	10.26	22.55
23.	11.30	23.59
24.	-	12.29
25.	0.54	13.18
26.	1.40	14.03
27.	2.24	14.45
28.	3.06	15.25
29.	3.47	16.04
30.	4.28	16.42
31.	5.07	17.20

AUGUST 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^t 56 ^m og aftager i månedens løb 2 ^t 11 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S. 1 7. s. e. trin.	{ Peters fængsel { nærmest Jorden { Solens radius 15' 47"	4 17	20 13	11 37	21 53	
<i>Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24-31.</i>						
1' række, Mark. 8, 1-9.						
M. 2	Hannibal	● f. kv. 23 ^t 7 ^m uge 32	4 19	20 11	12 59	22 21
Ti. 3	Nikodemus	Deneb kulm. midn.	21	9	14 18	22 56
O. 4	Dominicus	Tusmørket varer 52 ^m	23	7	15 31	23 40
To. 5	Osvaldus		25	5	16 35	—
F. 6	Kristi forkl.		26	3	17 28	0 34
L. 7	Donatus	De lyse nætter ender	28	1	18 11	1 37
S. 8	8. s. e. trin.	Ruth	30	19 59	18 45	2 46
<i>At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden.</i>						
1' række, Matth. 7, 15-21.						
M. 9	Romanus	uge 33	4 32	19 57	19 12	4 0
Ti. 10	Laurentius	○ f. m. 0 ^t 44 ^m	34	55	19 34	5 14
O. 11	Herman	Tusmørket varer 50 ^m	36	52	19 54	6 27
To. 12	Chr. 3. føds.	Clara	38	50	20 13	7 38
F. 13	Hippolytus		40	48	20 32	8 48
L. 14	Eusebius		42	46	20 51	9 57
S. 15	9. s. e. trin.	Mariæ himmelfart	44	43	21 12	11 4
<i>At vente på Herren, Luk. 12, 32-48.</i>						
1' række, Luk. 16, 1-9.						
M. 16	Rochus	{ uge 34 { (fjernest Jorden	4 46	19 41	21 36	12 10
Ti. 17	Anastatius		47	39	22 6	13 14
O. 18	Agapetus	{ Tusmørket varer 47 ^m { ○ s. kv. 1 ^t 13 ^m	49	36	22 41	14 15
To. 19	Sebaldus		51	34	23 25	15 12
F. 20	Bernhard		53	31	—	16 3
L. 21	Salomon		55	29	0 18	16 47
S. 22	10. s. e. trin.	Symphorian	57	27	1 20	17 24
<i>Dom over denne slægt, Matth. 11, 16-24.</i>						
1' række, Luk. 19, 41 til enden.						
M. 23	Zakæus	uge 35	4 59	19 24	2 31	17 55
Ti. 24	Bartholomæus	{ Hundedagene ender { Tusmørket varer 45 ^m { ● n. m. 12 ^t 1 ^m	5 1	22	3 47	18 22
O. 25	Ludvig		3	19	5 8	18 47
To. 26	Irenæus	Merkur st. østl. elong.	5	17	6 31	19 10
F. 27	Gebhardus		7	14	7 55	19 33
L. 28	Lovise	{ Augustinus { (nærmest Jorden	9	12	9 20	19 58
S. 29	11. s. e. trin.	Joh. halsh.	11	9	10 44	20 26
<i>Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden.</i>						
1' række, Luk. 18, 9-14.						
M. 30	Benjamin	uge 36	5 12	19 7	12 5	20 59
Ti. 31	Bertha		14	4	13 21	21 41

AUGUST 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	5.49	18.01
2.	6.33	18.47
3.	7.25	19.43
4.	8.27	20.55
5.	9.41	22.15
6.	10.59	23.38
7.	-	12.15
8.	0.50	13.17
9.	1.46	14.07
10.	2.32	14.49
11.	3.15	15.27
12.	3.51	16.02
13.	4.26	16.36
14.	5.00	17.07
15.	5.32	17.41
16.	6.06	18.19
17.	6.46	19.01
18.	7.31	19.50
19.	8.23	20.51
20.	9.26	22.00
21.	10.35	23.09
22.	11.44	-
23.	0.16	12.44
24.	1.12	13.35
25.	2.00	14.20
26.	2.44	15.02
27.	3.26	15.41
28.	4.07	16.21
29.	4.47	17.02
30.	5.30	17.45
31.	6.15	18.33

SEPTEMBER 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 45 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 16 ^m			Sol		Måne		
			Op	Ned	Op	Ned	
O. 1	Egidius	{ Tusmørket varer 44 ^m ● f. kv. 4 ^h 35 ^m { Solens radius 15' 52"	5 16	19 2	14 28	22 31	
To. 2	Elisa		18	18 59	15 24	23 30	
F. 3	Seraphia		20	56	16 10	—	
L. 4	Juliane Marie		Theodosia	22	54	16 46	0 37
S. 5	12. s. e. trin.		Regina	24	51	17 15	1 48
<i>Bespottelse imod enden, Matth. 12, 31-42.</i> l' række, Mark. 7, 31 til enden.							
M. 6	Magnus	uge 37	5 26	18 49	17 39	3 0	
Ti. 7	Louise	{ Robert { Fomalhaut kulm. midn. { Tusmørket varer 43 ^m { ○ f. m. 13 ^h 52 ^m	28	46	18 0	4 12	
O. 8	Mariz føds.		30	44	18 19	5 23	
To. 9	Gorgonius		32	41	18 37	6 33	
F. 10	Burchhardt		34	38	18 57	7 42	
L. 11	Hillebert		36	36	19 17	8 50	
S. 12	13. s. e. trin.	Guido	37	33	19 40	9 56	
<i>Den er størst, som tjener, Matth. 20, 20-28.</i> l' række, Luk. 10, 23-37.							
M. 13	Cyprianus	{ uge 38 { (fjernest Jorden	5 39	18 30	20 8	11 1	
Ti. 14	† ophøjelse		41	28	20 40	12 3	
O. 15	Tamperdag	{ Eskild { Tusmørket varer 42 ^m ● s. kv. 18 ^h 20 ^m	43	25	21 20	13 1	
To. 16	Euphemia		45	23	22 8	13 53	
F. 17	Lambertus		47	20	23 5	14 39	
L. 18	Chr. 8. føds.		Titus	49	17	—	15 18
S. 19	14. s. e. trin.		Constantia	51	15	0 10	15 52
<i>Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1-15.</i> l' række, Luk. 17, 11-19.							
M. 20	Tobias	uge 39	5 53	18 12	1 22	16 21	
Ti. 21	Matthæus	{ Jævndøgn { Tusmørket varer 41 ^m ● n. m. 20 ^h 55 ^m	55	9	2 40	16 46	
O. 22	Mauritius		57	7	4 1	17 10	
To. 23	Linus		59	4	5 25	17 34	
F. 24	Tecla		6 1	2	6 52	17 58	
L. 25	Cleophas		(nærmest Jorden	2	17 59	8 18	18 26
S. 26	15. s. e. trin.	Chr. 10. føds. Adolph	4	56	9 44	18 59	
<i>Est er fornødent, Luk. 10, 38 til enden.</i> l' række, Matth. 6, 24 til enden.							
M. 27	Cosmus	uge 40	6 6	17 54	11 5	19 38	
Ti. 28	Venceslaus	{ Tusmørket varer 41 ^m ● f. kv. 12 ^h 12 ^m	8	51	12 17	20 27	
O. 29	St. Michael		10	49	13 19	21 25	
To. 30	Hieronymus		12	46	14 8	22 30	

SEPTEMBER 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	7.04	19.28
2.	8.03	20.37
3.	9.13	21.55
4.	10.32	23.20
5.	11.54	-
6.	0.33	12.57
7.	1.28	13.47
8.	2.14	14.28
9.	2.54	15.06
10.	3.29	15.39
11.	4.01	16.10
12.	4.31	16.39
13.	5.00	17.11
14.	5.32	17.47
15.	6.08	18.25
16.	6.46	19.07
17.	7.28	19.56
18.	8.20	20.59
19.	9.32	22.19
20.	10.56	23.37
21.	-	12.08
22.	0.41	13.05
23.	1.33	13.53
24.	2.20	14.37
25.	3.03	15.19
26.	3.44	16.00
27.	4.26	16.43
28.	5.10	17.30
29.	5.56	18.20
30.	6.46	19.17

OKTOBER 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^t 29 ^m og aftager i månedens løb 2 ^t 19 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Remigius	Solens radius 16' 0"	6 14	17 43	14 47	23 40
L. 2	Ditlev		16	41	15 18	—
S. 3	16. s. e. trin.	Mette	18	38	15 43	0 51
<i>Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19-45.</i>						
1' række, Luk. 7, 11-17.						
M. 4	Franciscus	uge 41	6 20	17 36	16 5	2 2
Ti. 5	Placidus		22	33	16 25	3 13
O. 6	Fred. 7. føds.	{ Broderus	24	30	16 43	4 22
{ Tusmørket varer 41 ^m						
To. 7	Fred. 1. føds.	{ Amalie	26	28	17 2	5 31
{ Merkur st. vestl. elong.						
F. 8	Ingeborg	○ f. m. 5 ^t 55 ^m	28	25	17 22	6 38
L. 9	Dionysius		30	23	17 45	7 45
S. 10	17. s. e. trin.	{ Gercon	32	20	18 11	8 50
{ (fjernest Jorden						
<i>Jesus som gæst hos toderen Levi,</i>						
Mark. 2, 14-22. 1' række, Luk. 14, 1-11.						
M. 11	Fred. 4. føds.	uge 42	6 34	17 18	18 41	9 53
Ti. 12	Maximilian		36	15	19 18	10 52
O. 13	Angelus	Tusmørket varer 42 ^m	38	13	20 3	11 46
To. 14	Calixtus		40	10	20 55	12 34
F. 15	Hedevig		42	8	21 56	13 15
L. 16	Gallus	○ s. kv. 9 ^t 59 ^m	44	5	23 3	13 50
S. 17	18. s. e. trin.	Florentinus	46	3	—	14 20
<i>Det sande vintræ, Joh. 15, 1-11.</i>						
1' række, Matth. 22, 34 til enden.						
M. 18	Lukas evang.	uge 43	6 48	17 0	0 16	14 46
Ti. 19	Balthasar		50	16 58	1 33	15 10
O. 20	Felicianus	Tusmørket varer 42 ^m	53	56	2 53	15 33
To. 21	11000 jomfruer		55	53	4 17	15 57
F. 22	Cordula		57	51	5 44	16 23
L. 23	Søren	{ ○ n. m. 6 ^t 10 ^m	59	48	7 11	16 53
{ (nærmest Jorden						
S. 24	19. s. e. trin.	{ De forenede nationers	7 1	46	8 37	17 30
{ dag. Proclus						
<i>De første disciple, Joh. 1, 35 til enden.</i>						
1' række, Matth. 9, 1-8.						
M. 25	Crispinus	uge 44	7 3	16 44	9 57	18 16
Ti. 26	Amandus		5	41	11 6	19 12
O. 27	Sem	Tusmørket varer 43 ^m	7	39	12 2	20 17
To. 28	{ Marie Sophie	Simon og Judas	9	37	12 46	21 28
{ Frederikke						
F. 29	Narcissus	○ f. kv. 23 ^t 5 ^m	11	35	13 20	22 40
L. 30	Absalon		13	32	13 48	23 53
S. 31	20. s. e. trin.	Louise, Reform. beg.	16	30	14 11	—
<i>De utro vingdrømmend, Matth. 21, 28-44.</i>						
1' række, Matth. 22, 1-14.						

OKTOBER 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	7.42	20.20
2.	8.45	21.32
3.	10.00	22.53
4.	11.24	-
5.	0.08	12.32
6.	1.04	13.22
7.	1.50	14.04
8.	2.30	14.42
9.	3.03	15.15
10.	3.34	15.44
11.	4.01	16.12
12.	4.29	16.45
13.	5.02	17.18
14.	5.35	17.56
15.	6.10	18.36
16.	6.48	19.21
17.	7.36	20.18
18.	8.41	21.37
19.	10.10	23.00
20.	11.30	-
21.	0.09	12.33
22.	1.07	13.25
23.	1.56	14.13
24.	2.41	14.56
25.	3.25	15.41
26.	4.08	16.28
27.	4.53	17.17
28.	5.41	18.08
29.	6.29	19.01
30.	7.19	19.57
31.	8.18	21.01

NOVEMBER 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^h 10 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 47 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
M. 1	Alle helgen	{ uge 45 Solens radius 16 ^h 9 ^m Tusmørket varer 45 ^m	7 18	16 28	14 31	1 4
Ti. 2	Alle sjæle		20	26	14 50	2 13
O. 3	Hubertus		22	24	15 8	3 22
To. 4	Otto		24	22	15 28	4 29
F. 5	Malachias		26	20	15 49	5 36
L. 6	Leonhardus		28	18	16 14	6 41
S. 7	21. s. e. trin.		30	16	16 43	7 45
<i>Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13-16. 1' række, Matth. 5, 1-12.</i>						
M. 8	Claudius	{ uge 46 Tusmørket varer 46 ^m	7 32	16 14	17 18	8 46
Ti. 9	Theodor		35	12	18 0	9 42
O. 10	Luther		37	10	18 50	10 32
To. 11	Morten bisp		39	8	19 47	11 15
F. 12	Torkild		41	6	20 51	11 51
L. 13	Arcadius		43	4	22 0	12 22
S. 14	22. s. e. trin.		45	3	23 13	12 48
<i>Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1-14. 1' række, Matth. 18, 23 til enden.</i>						
M. 15	Leopold	{ uge 47 Tusmørket varer 47 ^m Jupiter i opp. til Solen	7 47	16 1	—	13 12
Ti. 16	Othenius		49	15 59	0 29	13 34
O. 17	Anianus		51	58	1 49	13 57
To. 18	Hesychius		53	56	3 11	14 21
F. 19	Elisabeth		55	55	4 36	14 48
L. 20	Volkmarus		57	53	6 2	15 21
S. 21	23. s. e. trin.		59	52	7 26	16 2
<i>Enkens skærv, Mark. 12, 41 til enden. 1' række, Matth. 22, 15-22.</i>						
M. 22	Cecilia	{ uge 48 Tusmørket varer 49 ^m	8 1	15 50	8 43	16 53
Ti. 23	Clemens		3	49	9 48	17 56
O. 24	Chrysogonus		5	48	10 39	19 6
To. 25	Catharina		7	46	11 19	20 21
F. 26	Conradus		8	45	11 50	21 36
L. 27	Facundus		10	44	12 16	22 50
S. 28	1. s. i advent		12	43	12 37	—
<i>Jesus indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9. 2' række, Luk. 4, 16-30.</i>						
M. 29	Saturninus	{ uge 49 Andreas	8 14	15 42	12 57	0 1
Ti. 30	Chr. 6. føds.		15	41	13 15	1 11

NOVEMBER 1976Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	9.20	22.15
2.	10.01	23.34
3.	11.58	-
4.	0.33	12.53
5.	1.22	13.38
6.	2.02	14.17
7.	2.37	14.49
8.	3.08	15.19
9.	3.36	15.50
10.	4.05	16.22
11.	4.38	16.57
12.	5.10	17.34
13.	5.45	18.13
14.	6.23	18.58
15.	7.08	19.53
16.	8.09	21.05
17.	9.30	22.28
18.	10.53	23.38
19.	11.53	-
20.	0.41	13.01
21.	1.35	13.53
22.	2.23	14.41
23.	3.08	15.29
24.	3.53	16.17
25.	4.38	17.01
26.	5.24	17.54
27.	6.09	18.41
28.	6.54	19.31
29.	7.43	20.25
30.	8.41	21.29

DECEMBER 1976

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 23 ^m og aftager derefter indtil den 21., hvor den er 6 ^h 56 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 7 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
O. 1	Arnold	{ Tusmørket varer 51 ^m { Solens radius 16' 15"	8 17	15 40	13 34	2 19
To. 2	Bibiana	Aldebaran kulm.midn.	19	39	13 55	3 26
F. 3	Svend	(fjernest Jorden	20	39	14 18	4 32
L. 4	Charl. Fred.	Barbara	22	38	14 45	5 36
S. 5	2. s. i advent	Sabina	23	37	15 18	6 38
<i>Ndr menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25-36.</i>						
2' række, Matth. 25, 1-13.						
M. 6	Nikolaus	○ f.m. 19 ^t 15 ^m uge 50	8 25	15 37	15 57	7 37
Ti. 7	Agathon		26	36	16 45	8 29
O. 8	Mariæ undf.	Tusmørket varer 52 ^m	28	36	17 40	9 15
To. 9	Rudolph		29	35	18 42	9 54
F. 10	Judith		30	35	19 50	10 27
L. 11	Damasus	{ Epimachus { Capella kulm.midn.	31	35	21 1	10 54
S. 12	3. s. i advent	{ Rigel kulm. midn.	32	34	22 15	11 18
<i>Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2-10.</i>						
2' række, Luk. 1, 67 til enden.						
M. 13	Lucia	uge 51	8 33	15 34	23 31	11 41
Ti. 14	Crispus	○ s. kv. 11 ^t 14 ^m	35	34	—	12 2
O. 15	Tamperdag	{ Nikatius { Tusmørket varer 52 ^m	35	34	0 50	12 24
To. 16	Lazarus		36	34	2 10	12 48
F. 17	Albina		37	35	3 33	13 17
L. 18	Lovise	{ Nemesius { (nærmest Jorden.	38	35	4 56	13 52
S. 19	4. s. i advent		39	35	6 15	14 36
<i>Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19-28.</i>						
2' række, Joh. 3, 25 til enden.						
M. 20	Abraham	{ uge 52 { Merkur st. østl. clong.	8 39	15 36	7 26	15 32
Ti. 21	Thomas	{ ● n. m. 3 ^t 8 ^m { Solhverv, korteste dag	40	36	8 25	16 39
O. 22	Japetus	{ Tusmørket varer 53 ^m { Betelgeuze kulm.midn.	40	37	9 12	17 53
To. 23	Torlacus		41	37	9 49	19 10
F. 24	Alexandrine	Adam	41	38	10 18	20 27
L. 25	Juledag		41	39	10 42	21 42
S. 26	St. Stephan		42	39	11 2	22 54
<i>Det rejsfærdige blod, Matth. 23, 34 til enden.</i>						
2' række, Matth. 10, 32 til enden.						
M. 27	Joh. evang.	uge 53	8 42	15 40	11 22	—
Ti. 28	Børnedag	○ f.kv. 8 ^t 48 ^m	42	41	11 41	0 4
O. 29	Noah	Tusmørket varer 52 ^m	42	42	12 1	1 12
To. 30	David		42	43	12 23	2 19
F. 31	Sylvester	(fjernest Jorden	42	44	12 48	3 24

DECEMBER 1976

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	9.51	22.45
2.	11.13	23.58
3.	-	12.19
4.	0.50	13.10
5.	1.33	13.50
6.	2.10	14.25
7.	2.42	14.58
8.	3.13	15.30
9.	3.47	16.05
10.	4.21	16.42
11.	4.55	17.18
12.	5.28	17.58
13.	6.05	18.40
14.	6.48	19.31
15.	7.43	20.35
16.	8.56	21.58
17.	10.21	23.10
18.	11.37	-
19.	0.17	12.43
20.	1.17	13.40
21.	2.09	14.31
22.	2.56	15.19
23.	3.40	16.05
24.	4.24	16.50
25.	5.06	17.34
26.	5.47	18.17
27.	6.26	19.00
28.	7.08	19.47
29.	8.00	20.44
30.	9.03	21.48
31.	10.17	23.03

**Danske helligdage i 1976,
som er hverdag i Sydslesvig**

15. april *Skærtorsdag*
14. maj *Bededag*

**Sydslesvigske fest- og helligdage
i 1976, som er hverdag i Danmark**

1. maj *Maj-festdag*
17. juni *Den tyske enhedsdag*
31. oktober *Reformationsdag*
delvis skolefriday
17. november *Bededag*

Ferieplan i 1976 for skolerne i Sydslesvig

Juleferie 21. 12.— 4. 1.
Påskeferie 10. 4.—25. 4.
Pinseferie 5. 6.— 8. 6.
Sommerferie 18. 6.— 2. 8.

I disse datoer medregnes første og sidste feriedag.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra	
Wyk	trække 28 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i hosstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Abenrå og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 3^t 39^m. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Abenrå 17^m, hvorved man får 3^t 56^m. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 3^t 59^m.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for Månens op- og nedgang.

N. O. Dohn.

	ABENRA		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
Dec. II	+ 8	+17	+ 4	+20
Jan. I, Dec. I	+ 9	+17	+ 5	+19
Jan. II, Nov. II	+ 9	+16	+ 6	+18
Febr. I, Nov. I	+10	+15	+ 8	+16
Febr. II, Okt. II	+11	+14	+ 9	+15
Mär. I, Okt. I	+12	+13	+11	+13
Mär. II, Sept. II	+13	+13	+12	+12
Apr. I, Sept. I	+14	+12	+13	+11
Apr. II, Aug. II	+15	+11	+15	+ 9
Maj I, Aug. I	+16	+10	+17	+ 7
Maj II, Juli II	+16	+ 9	+18	+ 6
Juni I, Juli I	+17	+ 8	+20	+ 4
Juni II	+17	+ 8	+20	+ 4

En dag i 1948 stak Sjukob os på næven til farvel.

På den rette hylde

Af Frode Kristoffersen

Tegninger: *Holger Hattesen*

En dag i 1948 stak Sjukob os på næven til farvel.

Sjukob blev han også kaldt — rektor Jakob Randrup på Tønder Statsskole. Et nyt hold realister drev ned ad Popsensgade. Nogle af os steg på rutebilen ved posthuset over for Haggens Hotel — bussen til Møgeltønder og Højer. Jeg hørte til flokken helt ude vestfra — fra byen lige nede bag yderste dige, Højer. Der var far postmester, siden kom han til Løgumkloster. Han ville gerne have, at jeg skulle følge traditionen og give mig til at være postmand, toldmand — eller i det mindste jernbanemand. Etaterne, min søn!

Postvæsenet og toldvæsenet kunne jeg nu ikke rigtig få til at passe på mig, og så var jeg rundt og tale med toldforvalter Bahnsen på toldkammeret i Jernbanegade i Tønder (jeg tror, den realeksamen, jeg havde opnået hos Sjukob på Tønder Statsskole, var nogle kommaer for lille, men det var jeg i mit stille sind glad for. Det var ikke nok for toldvæsenet).

— Så er der jernbanen, lød det fra postmesteren i Højer.

Afsted til psykoteknisk prøve i Rødekro — hos DSB. Et enormt modelbaneanlæg lå for mine øjne. Skinner, broer, spor-skifter, banegårde, rangerspor, lokomotiver, personvogne, gods-vogne. Og så en samling knapper, man skulle trykke på for at dirigere trafikken. Mine tog tørnede sammen, broerne sprængtes, banegårde væltede. Nogle uger senere modtog jeg

et brev fra statsbanerne om, at jeg måtte afstå fra en løbebane som jernbanemand.

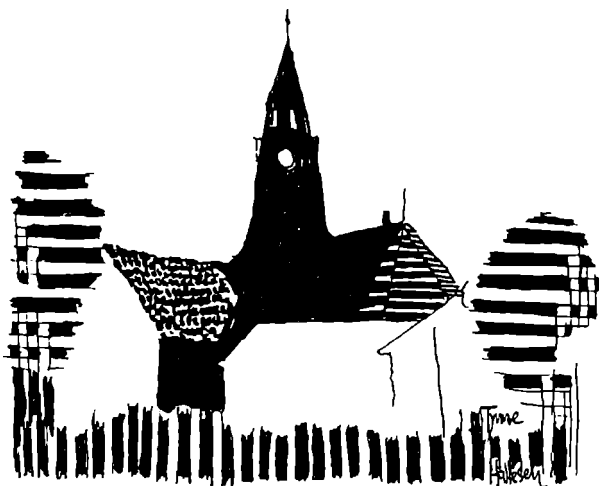
Jeg havde set en annonce i Berlingske Tidende fra A. P. Møller om, at rederiet søgte unge mennesker med mindst realeksamen til uddannelse i rederiet og senere arbejde i udlandet. Det lød da af noget.

Men i første omgang kom jeg dog ikke længere end til Vestergade i Tønder. Avisen med annoncen fra A. P. Møller var forsvundet for mig, og så stak jeg hovedet inden for på Tønder Amtstidendes redaktion i Tønder og spurgte ekspeditionsdamen, om man ikke havde Berlingske Tidende fra den seneste tid. Og mens jeg stod og bladede eksemplarerne igennem, hørte jeg, den daværende redaktør H. H. Bernsen brølede til bladets førstejournalist (der var to), Eiler Hansen — i dag dansk turistchef i London — at han skulle tage ned og referere mødet i Slogs Herreds Landboforening på Tønderhus. Det kunne journalist Hansen ikke, for han skulle dække en retssag på domhuset. Redaktør Bernsen brummede, at så måtte man se at få en mand mere.

Jeg meldte mig straks hos redaktøren og spurgte: — Hvad med mig?

— Hvem er De ... hvornår kan De begynde?

Jeg startede så den 1. september 1948 — i Tønder Amtstidendes redaktion i Vestergade (over for brugsforeningen). Lokalerne, der var to, var små og trange. Eiler Hansen anbragte mig ved et bord i nærheden af indgangsdøren, og når nogen tog i den, skulle jeg skynde mig at flytte stolen. Men efter nogle måneders forløb avancerede vi til større omgivelser — til Henny Bergs tidligere slikbutik på hjørnet af Popsensgade og Vestergade. Der var hele tre rum. Redaktøren fik sit eget kontor, og de herrer journalister Eiler Hansen og Carl Otto Brix (nu radioavisens indenrigspolitiske redaktion) og elev Kristoffersen sad på rad og række med skrivebordene ved siden af hinanden — eleven nærmest kakkelovnen, for han

skulle også fyre. Ude foran sad redaktørens datter, Annemarie. Hun var modtagelsesdame, ekspeditionskontor og telefonomstilling.

Det var ikke det store oplag, vi havde at slås med på Tønder Amtstidende. Avisen hang sammen med Hejmdal i Åbenrå, dér blev Tønder Amtstidende også trykt, og hver formiddag telefonerede vi de sidste nyheder fra Tønder til Åbenrå. Hvad vi kunne skrive dagen i forvejen, blev sendt til Åbenrå med posten.

Det var heller ikke de store penge, man tjente — og elevlønningerne dengang lå på 100 kr. om måneden. Der kunne derfor i den første tid ikke være tale om både at bo og spise. Man måtte vælge en af delene. Og jeg valgte så at spise — på Mittes pensionat i Søndergade. Hylderne fra bolsjedåserne i Henny Bergs slikbutik var fortsat bevarede, og jeg fandt ud af, at man godt kunne rede sig et leje på en af dem. Aviser som underlag — og så et tæppe over sig. Det gik. Det var bare svært at falde i søvn. Jeg var kommet ind på den hylde, hvor der tid-

ligere havde stået mentolbolsjer. Jeg skiftede så til den hylde, hvor duften af maltbolsjer endnu hang i luften. Den virker mere søvndyssende.

☆

Tønder med 7.000 indbyggere var en meget stor bladby, Der var egentlig en avis for hver 1000 tøndringer.

Oppe i Østergade sad redaktøren med det meget fine navn Aage Louis de Cros Dich på Jydske Tidensdes redaktion. Han udstrålede en vis fornemhed, som man uvilkårligt lagde mærke til. Håret var gråt og langt, men sirligt redt; på en lille topmave sad den grå vest. Redaktør de Cros Dich havde en bestemt måde at føre sin sorte mappe på. Han bar den ikke, men *førte* den med nogle karakteristiske svingende bevægelser, og man spurgte sig selv, hvad redaktør de Cros Dich havde i den sorte diplomatagtige mappe.

— Det skal jeg sige dig, svarede de Cros Dich redaktørkollegaen fra Sønderjyden, Peter Møller (i dag pens. hjemmevernskonstulent i Tønder) deri har jeg 10 Jydske Tidende til optænding under badeovnen.

Peter Møller havde afløst den navnkundige Robert Huhle, da han blev chefredaktør på Sjællands-Posten i Slagelse. Sønderjydens redaktion lå ikke langt fra os på Tønder Amtstidende i Vestergade. Den meget engelsk orienterede førstejournalist Eiler Hansen kom hjem fra en tur til London og omdøbte vores ende af gaden til Fleet Street — efter den engelske bladgade.

En af Robert Huhles forgængere på det socialdemokratiske Sønderjyden var redaktør Dyhrhøj. Ham har jeg aldrig kendt, kun hørt om ham. Det fortælles, at han hver måned blev ringet op af den gamle redaktør på Vestkysten, Hans Thomsen. Redaktør Thomsen var, selv om han blev redaktør på et borgerligt venstreblad, stadig formand for typografforbundet i Tønder — Thomsen var uddannet som typograf i Sønderjyllands tyske tid. Venstré-redaktør Thomsen skulle også hver måned

kradse kontingentet ind fra typografforbundets medlemmer i Tønder, og en del af fagforeningskontingentet går jo til den socialdemokratiske presse.

Som det fortaltes i Tønder, meldte Thomsen sig så omkring den første i måneden i telefonen hos redaktøren på Sønderjyden og sagde:

— Jeg har fået pengene ind, du kan godt fortsætte lidt endnu, Dyhrhøj . . . !

☆

Omtrent midt på hovedgaden havde vi redaktionen af Vest-slesvigs Tidende — Flensborg Avis. Her i redaktør Skovrøys gamle redaktørstol sad i de år efter krigen Gantzel Lauridsen (folketingskandidaten fra Esbjerg) og sørgede for, at de nationale toner holdtes i hævd. Han blev siden afløst af Ejnar Ramsing Lorenz, nu redaktionssekretær på hovedredaktionen i Flensborg. Det var Lorenz, der engang bad mig dække en begivenhed for ham. Vi var nemlig gode kolleger i Tønder, og af og til forsynede vi hinanden med »gennemslaw«. Jeg leverede altid til samtlige blade fra sygekassens generalforsamling. Nu spurgte jeg Lorenz, hvordan begivenheden i Bredevad skulle behandles, og det fik jeg et helt klart svar på: National . . . national national hurra hurra hurra (og så det lange). Og det blev det så. Det fortaltes også, at Flensborg Avis i tidligere tider altid nævnte, at den daværende amtmand over Tønder amt, grev Schack indledte amtsrådsmøderne med et ni-foldigt leve for kongen. Og så bragte Flensborg Avis' referent alle ni hurraer i bladet (det mentes, at referenten var på linjebetaling).

Nede i den fjerneste ende af Østergade (Eastend, som Eiler Hansen sagde) havde den tyske mindretals-avis etableret sig igen efter krigen. Den havde vi dengang ikke megen forbindelse med — der var en vis afstand i efterkrigsårene. Det blev i øvrigt ved stambordet på Hostrups Hotel i Søndergade fortalt, at der før genforeningen havde været et blad i byen, der

hed Intelligenzblatt für Tondern und Umgebung. Men efter 1920 kunne det ikke rigtig gå.

(Jeg er spændt på, om denne sætning stryges i Sprogforningens Almanak. Jeg håber det ikke. I det land, hvor jeg lever til daglig, går jeg rundt og hævder, at vi danskere er et folk, der tillader sig at have national selvironi. Det vil jeg gerne kunne blive ved med at sige — i håb om at kunne eksportere noget af denne egenskab til tyskerne).

☆

Jeg havde kun tre journalistår i Tønder — det er ikke noget imod Skovrøys 30 år. Men det var de første år som journalistelev, og de brænder sig ind i blodlegemerne. Først på Tønder Amtstidende og siden på Vestkysten hos redaktør Edv. Sørensen (eller som vor brite Ejler Hansen kaldte ham — Sir Ensen). Det var også i de år, man lavede de værste brølere, inden erfaringen forhindrede det (sådan da). Som dengang da jeg på forsiden af Vestkysten, sat op med fede typer, meddelte, at en kat på Stampemøllen ved Hjerpsted havde taget sig af en flok moderløse rotteunger, som den nu ammede nok så nydeligt.

Redaktør Sørensen sendte mig afsted i en taxa for at få folkene på Stampemøllen til at sige til de andre journalister, at det var rigtigt nok. Vi skulle helst redde ansigtet. Men ude på Stampemøllen havde jeg ikke held med mig. Jeg har endnu konens ord i ørerne:

— Vi sie ine læwn he ve vos . . .

☆

Når man siden er kommet til at leve fjernt fra sit publikum som udlandskorrespondent, sidder jeg nu i dette øjeblik og tænker med særlig forkærlighed tilbage på Tønder, hvor man ustandselig mødte læserne på gaden. Selv om kollegerne på de andre blade sagde til os på Tønder Amtstidende:

— Kan det egentlig betale sig for jer at udgive avisen . . . ? I kunne da lige så godt ringe til jeres abonnenter og fortælle, hvad der er sket . . .

Vi var tæt på hinanden, avisskriverne og læserne i vort lille samfund i Vestergade, Spikergade, Popsensgade, Richtensgade, Strucksallé . . .

Så når amtsskolekonsulent Nikolai Svendsen sommetider om morgenen stak hovedet inden for på redaktionen og spurgte, om der var noget nyt fra den store verden, da lød det fra Eiler Hansen på hans nyborgske hjemmemål:

— Deth veh vi ik noh om heer . . . vi har kun det lokale . . .

Det er blevet moderne at interessere sig for miljø, menneskeligt miljø. Når jeg ser tilbage, mener jeg, at vi havde *miljø* i Tønder. Endda et interessant, nuanceret miljø — blandet af dansk og tysk, og det giver sans for barokke paradokser og egens særlige humoristiske tone.

Som når vi sad hos fru Lange på Centralhalle om aftenen, og hun bag skænken af og til dyssede på os med ordene: — Aber nu bliver det wahrhaftig for galt

Og i årevis har jeg slæbt denne historie med mig rundt — den om skotøjshandler Riggelsen i Grossestrasse i Tynne:

Riggelsen havde ikke alene en ret ryg, den gik også bachu. Aber dafür hatte er ein Unterbiss, und auf diese Weise ku han hol æ balans, wenn te han kom o æ cykel op igennem Grossestrasse. Og så var det engong te de var olympiade in Berlin — dengang i nittenhunneundseksunddreizig. Og æ tysk Minderheit i Tynne, den fun u a te den da sku ha en repræsentativ fra æ Minderheit til olympiaden in Berlin. Om det da it var nau für Riggelsen?

— Jow, si Riggelsen. Det kan æ da godt!

Og Riggelsen, han draw a i sin Adler, über Sdr. Lügum, Nieböl, Bad Bramsted, Hamburg, Lauenburg, Berlin. Han parkte o æ Kurfürstendamm, neben Kaiser Wilhelms Gedächtniskirche. Og de var stras stoue opstandelse. En udenlandsk Wagen! Und jawn som skotøjshandler Riggelsen fra Tynne stig u a æ Wagen, fragten die Kinder:

— Was bedeutet eigentlich DK?

Und skotøjshandler Riggelsen fra Tondern skø æ Unterbiss frem und sagte:

— Dänemarks König!

— Aber was bedeutet dann Æ . . . ?

Riggelsen skø æ Unterbiss endnu meje frem undt sagte: Auch über Ægypten . . .

(3/2)

En bane og en have

Af Morten Kamphöener

Ude syd for Østerby havde der lagt sig et par udflyttere for anker i hvert sit hjørne af deres marker og havde bygget en mindre gård og et husmandssted, der ikke lå uden for lov og ret, men dog temmelig langt uden for det »naturlige centrum«, som sognerådsformanden med stor værdighed havde sagt, da der var tale om, at den nye bane, som der var skrevet og talt så meget om, ville komme til byen, og da de »højere autoriteter« havde været så formastelige at afmærke pladsen til den eventuelle banegård på gårdmand Peter Wollesens mark.

Nok om det. De to udflyttere boede dengang — det er nu et halvt hundrede år siden — i deres lille verden for sig selv og havde i de sidste 10 år plejet en helt ud familiær selskabelighed. Peter Wollesen pløjede hvert forår og hvert efterår pligtskyldigt naboens Jens Kragelunds agre, hvorfor »gamle Jens« altid gav naboen en håndsækning til høslæt og til høst, eller når det ellers var nødvendigt.

Således havde det som sagt været i mange år. Ikke sært, da bruddet kom — omtrent samtidig med at banespørgsmålet blev aktuelt — at kløften mellem dem blev såre dyb til trods for, at der ikke var tyve skridt fra yderdør til yderdør.

Der lå mellem Peter Wollesens og Jens Kragelunds huse en smal markvej, der på begge sider var omgivet af en tjørnehæk, som dog ikke var højere, end begge parter kunne skimte hin-

anden, når de opholdt sig i deres haver, som begge stødte ud til den smalle vej. Over dette hegn skiftedes hver sommer mange bemærkninger om tidens ondskab, der hver dag henimod aften bragtes dem med avisen, som de naturligvis holdt i fællesskab.

Nu og da kunne de nok se forskelligt på et eller andet, og det gjaldt navnlig konerne. Men siden det var kommet frem, at banegården skulle ligge på Peter Wollesens mark ved hovedvejen, kom en lille smule misundelse fra Jens Kragelunds og kones side til.

De to gamle havde drøftet spørgsmålet under deres ensomme måltider, og så var de til sidst blevet enige om, at »æ Wollesen, og navnle da Sine, wa blöwn så'n lissom lidt stue' ô et', sinn de haj begyndt å fantasier om banegô, korn og foderstofhandel å olt, hva' dæ no kun' kom'.«

Ja, Trinne Kragelund var da helt på det rene med, og det sagde hun med eftertryk, mens hun energisk tørrede træskeen af i sit store sribede forklæde, at »de jawn wa Sine, dæ wa den væ'est. De wa no osse lissom hun wa blöwn en kjenn ranke' i æ rygg, da hun nys fik den ny mantel å den hat mæ den stue fier«, som nok wa lissom et lille forskud ô de manne bygplasse, de fantasier om.«

Sine havde jo nok lagt mærke til, at Trinne havde været lidt »kort for hovedet«, når de talte sammen, men hun, der endnu var en yngre kone, havde slået det hen med, at Trinne nok begyndte at »blyw både gammel og wrej'n.« Men det hele var ikke som før, siden det her banevæsen havde begyndt at rummestere.

☆

Så var det en dag op mod høst, at Wollesens italienske høns havde fundet et smuthul gennem hegnet ind til Jens Kragelunds mark og havde med stor grådighed begyndt at fylde deres kråser med blandsæd. Trinne havde set deres røde kamme stikke op over aksene, når de hoppede op efter dem, og så slap

al hendes opsparrede uvilje mod naboens løs. Hun fo'r med en for hendes alder utrolig hast rundt om havediget og midt ind i kornet, fægtede efter de stakkels høns, der vildt forskrækkede fløj op over hegnet. Kun den store, gule hane fandt det under sin værdighed at flyve til vejrs. Den spankede med værdige ridderskridt hen mod det hul, den var kommen ind af. Her nåedes den af Trinnes træsko, som hun kylede efter den. Den gav et mislykket kykiliky fra sig, inden den tumlede ud på den lille markvej. Her faldt den sammen for fødderne af Sine, der var kommen til, hidkaldt af det vilde hønseskrig.

»Ja«, råbte Trinne, der endnu stod inde i kornmarken, hvor hun havde ødelagt vel 10-fold så meget som de stakkels høns. »Nu kan du sjell se. Det har du for et, at du ett ka' pas' ô di tombe høns«.

Sine samlede den døde hane op. Det gjorde hende egentlig ondt, for det havde nu været sådan en rar og dygtig hane.

»A tykkes da — sagde hun så stille — at du ett behøver å tej så'n ô vej, Trinne«.

»Wa sejer do, sejer do, te a tejer? Nej. Pyh! Ja, a ha' læng vidst, wa do wa' for en jen. Do vil kolles fru snæ'. Dig med di' finhed' og skidt! En anden jen vil du snar ett kindes ved, men di beskidt høns, de ka godt rend over i en småmands korn«. Trinne stod og hakkede i det, og så vendte hun sig rask omkring og hvæsedede, idet hun gik hjemad: »Så'n en . . . så'n en kvind!«

Det hele var gået så hurtigt, så Sine, der ikke var forberedt, slet ikke havde fået tid til at svare. Men da hun først fik tid til at tænke sig om, blev hun for alvor vred.

»Hvor var det da en skammele behandling og få«, sagde hun til Peter Wollesen om aftenen, da de sad ved deres nadver.

Ja, det syntes Peter Wollesen da også, og det endte med, at han gik over til naboens for at kræve dem til regnskab for hanen, og da han igen kom hjem, var det forbi med det gode næboskab. Han havde fået så meget at høre af Trinne, at han

til sidst var blevet vred, og da han gik, uden at sige farvel, var det med de ord: »Ja no kan I jo sé, hvønn I ka for te å plow, og så kan I forresten pas jer sjel!«

Der gik sære frasagn om det sammenstød, der havde været mellem de to kvinder. Kagemanden, der bar sin kagekurv fra dør til dør, bar nyheden med så godt som til hvert eneste sted han kom, og længe varede det ikke, før det var spredt ud over tre sogne, at »nu wa æ Wollesens og æ Kragelunds ud ô Østerby mark da blöwen så møj fale ujens.«

☆

Sådan gik der et par år. De to naboer og langt mindre deres koner, værdigede ikke hinanden et blik, når de mødtes på vejen. De gik over til hver sin vejgrøft og gik tavse forbi.

Tjørnehækkene groede og blev så høje, at det nu var blevet helt umuligt at se over fra den ene have til den anden. Hullet, hønsene havde fundet ind af, havde Jens Kragelund med egen hånd tilstoppet med skarpe torne. For, som han tænkte ved sig selv: at undgå mere spektakel. Han var egentlig svært ked af det hele, men de kwindfolk, de kwindfolk, de skuld' no åsse altid law ulykker . . .

☆

To og et halvt år efter Trinnes holmgang med hønsene blev det en forfærdelig snestorm. Det var få dage før jul, og da Peter Wollesens og Jens Kragelunds en morgen vågnede, så de, at sneen lå alenhøjt inde i deres haver, markvejen var fyldt af sne. Kun spidserne af tjørnehækken tittede frem. Jens Kragelund måtte ud at skovle en rende ud til landevejen. Han måtte tænke på, at denne gang skulle han ikke kaste en rende over til Wollesens som sidst, da der var så megen sne . . . Så gik han ind til kakkelovnen og ærgrede sig. Han længtes nu alligevel efter tøvejr.

Næste nat, natten til juleaftensdag, frøs det så hårdt, at sneen med lethed kunne bære en mand, og det frøs dagen derpå,

så snetæppet glimrede i det blege solskin som et millionmylder af små diamanter. Det var ret et julevejr.

Både hos Wollesens og Kragelunds var konerne i færd med at bage. Sine forstyrredes af og til af børnene, den 5-årige Grete og den 4 år gamle Jens, der såmænd var kaldt op efter Jens Kragelund.

De snakkede, som børn nu engang kan snakke op mod jul. Der var tusinde spørgsmål, de skulle vide, og lige lette var de ikke at besvare. Intet under, at moderen blev træt og helt undlod at svare dem.

Sådan gik der en tid i travl fermhed, men pludselig opdagede hun, at kun Grete havde sat sig til at lege ved køkkenbordet. Drengen var borte.

Hun fo'r ind gennem alle stuerne. Ingen steder var han at finde. Hun skyndte sig ud af bryggersdøren for at se efter ham, men pludselig blev hun stående og greb sig selv til barmen. Op over sneen, der fyldte den smalle markvej, kom Jens Kragelund bærende med barnet, hvis hoved var indsvøbt i et hvidt klæde. Gamle Jens gik forbi hende med sin byrde lige ind i køkkenet, uden at sige et ord. Han satte barnet, der spiste på et stort stykke julekage, fra sig på en stol og lavede sig til at gå igen, lige så stille, som han var kommen.

»Men lille Jens da, hva' er der dog«, sagde Sine og greb ham i armen. »Sæt dig dog neen'«.

Hun havde set, at der var blod på det klæde, barnet havde om hovedet.

Jens studsede lidt ved det venlige »lille Jens«, og Sine smilede lidt ved sig selv, da hun kom til at tænke på det særegne i situationen.

»Ja, drengen var da kommen spadserende op over snedriften, og så var han da faldet ned i den rende, a har gravet ud til æ sjasé. Men det var nu et så slemt, han had' stødt sig. Trinne had' vasket ham med seppedilvand, og da han fik et styk' kag', holdt han straks op med og græd'. De va vist et så slem«,

tilføjede han igen . . . Han stod lidt og så på drengen. »Ja«, sagde han og vendte sig for at gå, »det var da godt, at det et var tættere ved æ yh!«

» . . . Men no skal du da smag min klejne, Jens«, skyndte Sine sig at sige. »De er jo da i æ juel. Og den må do ett bæ ud. Og her er en pos'fuld, do kan tej mæ til Trinne«.

. . . Jens stod og tyggede på de lækre klejner. Det var alligevel så sært. Men det var så godt altsammen, syntes han.

Da han gik, fulgte Sine ham helt ud til driven. »Nu skal du ha' tak, manne tak«, råbte hun efter ham, da han var nået midtvejs. »Og hils nu Trinne!«

Jens vendte sig om og stod stille, som om han ledte efter ordene. Så sagde han ligesom lidt famlende:

»Ja, og hilsen du osse Peter!«

☆

Juledag kaldte klokkerne til kirke. Helt ud over de stille marker lød deres kalden. Peter Wollesens og Jens Kragelunds var truffet sammen ude på vejen og slog følge ad byen til. De var lidt generte til at begynde med, da de havde fået hinanden ønsket en glædelig fest.

»Sikken sne«, sagde Peter til Jens. De gik et stykke foran kvinderne.

— »Ja«, sagde Jens, mens de begge vendte sig om og så på den store drive.

— »A må vist heller få en sti kastet fri«, sagde Jens så og så til den anden side.

»Og så skal vi vel ha' æ tvonnporning klippet til forår?« spurgte Peter med et lille smil.

— »Ja, det ska' vi vel!« Der faldt en sten fra Jens Kragelunds bryst.

»Ja, det skal vi vel«, gentog han.

Men banen og dermed banegården kom ikke til Østerby, selv om der var flere, der havde hørt et lokomotiv fløjte — i forvarsel. Og det var måske også bedst, det gik sådan!

Le
Kunns
D.

I tysk og dansk skole 1911-1923

Af A. P. Hansen (11)

»Da den danske skole skulle organiseres efter genforeningen, var der i Åbenrå en levende tysk realskoletradition, en døende dansk skoletradition og slet ingen latinskoletradition. Med undtagelse af årene 1850—64 har undervisningsproget i den højere skole i Åbenrå været tysk — for så vidt det ikke har været latin — og undervisningen i dansk har været sporadisk og mangelfuld.

I 1904 grundlagdes en kongelig realskole, og bygningen i Forstallé blev taget i brug i oktober 1905. I april 1909 kunne skolen dimittere de første 25 fra øverste klasse (Prima = Untersekunda i en fuldstændig tysk gymnasieskole, omtrent = 4. mellem). I februar 1920 dimitteredes de sidste elever under tysk styre«.

Dette citat stammer fra skriftet »Aabenraa Statsskole 1920—45«, der udsendtes i anledning af skolens 25 års danske jubilæum, og findes i rektor Mogensens store afsnit deri om tiden op til genforeningen, forberedelserne til overtagelsen af skolen fra den tyske ledelse og årene indtil han holdt sin sidste dimissionshandling den 21. juni 1941.

Det var den omtalte kongelige realskole, jeg begyndte at gå i i 1913: »1. Vorschuleklasse« med Rasmus Andersen som klasselærer. Jeg kom ind i en klasse, der allerede havde to år på bagen, idet opdelingen den gang altså var først tre forskoleklasser og derefter seks realskoleklasser fra Sexta til Prima.

Det var denne klasse, som udgjorde den af rektor Mogensen omtalte sidste afgangsklasse, der sluttede skolegangen under tysk styre.

Den sidste skoletid vinteren 1919—20 havde været en del forvirret. Skolen i Forstallé var lukket, og vi undervistes i den bygning, der ellers blev brugt som »Mädchen-Mittelschule«, og som lå bag rådhuset. Her fandt også vor afsluttende eksamen sted, og herom husker jeg i alt fald, at vi skulle skrive tysk stil om »Die Frauengestalten in Hermann und Dorothea«. Til sidst var der en mundtlig prøve, som dog over halvdelen af klassen blev fritaget for. Det var sidste skoledag, og samme dag fik vi udleveret vort »Zeugnis über die bestandene Schlussprüfung (Prüfung der Reife für die Obersekunda)«. Det er dateret 3. februar 1920, altså en uge før afstemningsdagen. Øverst på dette vidnesbyrd hedder det »Königliche Realschule zu Apenrade«, idet dog ordet »Königliche« er overstreget. Jeg har stadig alle mine tyske »Zeugnisse« fra hele skoletiden. Det fremgår af denne samling, at dr. Herting, der jo havde været skolens leder fra 1904, og som havde underskrevet vort sidste »Zeugnis«, sørgede for, at hovedet på vidnesbyrdene straks efter revolutionen blev ændret til »Staatliche Realschule zu Apenrade«, men nye afgangspapirer har han altså meget fornuftigt ikke villet spille penge på. En del af mine danske klassekammerater tog derefter på danske skoler. Jeg gik hjemme indtil påske, hvorefter jeg begyndte på Oberrealschule i Sønderborg. Mit »Abgangszeugnis« er dateret 14. juni 1920, altså dagen før den folkeretslige genforening. Her gjorde direktør, Geheimrat Bruun, sig ikke den ulempe at sætte streg over ordet »königlich«.

Mit første »Entlassungzeugnis« er dog underskrevet af lærer H. Lorenzen, Felsted, i hvis skole jeg ifølge de deri indeholdte oplysninger har gået fra 28. april 1911 til 2. april 1913. Jeg bliver »entlassen« fra 2. klasse med oplysningen: »Ziel für sein Alter erreicht«.

Zeugnis
über die bestandene Schlußprüfung
(Prüfung der Reife für die Oberstunda)

Andreas Peter Hansen

geboren den 15. ten August 1897 zu Feldstedt
Kreis Apenrade, unangewiesener Lehrling, Sohn des
Maximilianmüllermeisters Hans P. Hansen
zu Feldstedt Kreis Apenrade, war 6 Jahre
auf der Realschule zu Apenrade, und zwar 1 Jahr in der Ersten Klasse.

I. Betragen *sehr gut*
stetig:

II. Kenntnisse und Fertigkeiten:

Religion: <i>gut</i>	Physik: <i>sehr gut</i>
Deutsch: <i>genügend</i>	Chemie: <i>sehr gut</i>
Französisch: <i>gut</i>	Schreibmaschinen: <i>gut</i>
Englisch: <i>gut</i>	Einzeichnen: <i>-</i>
Geschichte: <i>gut</i>	Turnen: <i>genügend</i>
Erkunde: <i>gut</i>	Singen: <i>genügend</i>
Mathematik: <i>sehr gut</i>	Handarbeit: <i>gut</i>
Naturbeschreibung: <i>gut</i>	

Nach Vorstehendem wird dem Schüler die Reife für die Oberstunda einer Oberrealschule zuerkannt.

Apenrade, den 3. ten Februar 1920

Der Vorsitzende Kommissar:

Die Prüfungskommission:

Der Direktor:

A. Hartung

Allerede en halv snes år før realskolen i Åbenrå blev oprettet, var der bygget en »Kreisbahn« fra Gråsten til Åbenrå (nedlagt 1925). Dette betød, at skolebørn fra landet, der ønskede at besøge den højere skole i byen, nu havde mulighed for at komme til det. Før det hold fra Felsted, som jeg tilhørte, begyndte i 1913, var der en hel del, der benyttede sig af denne mulighed. Vi var fem »nye« drenge, der fulgtes ad til Åbenrå efter påsken 1913. Det var lærer Stuhr, der havde talt med vore forældre, om de ikke havde lyst til at sende deres drenge til den højere skole. Vi fik derefter hele året før privatundervisning hos ham og var så til optagelsesprøve på realskolen, hvor vi alle bestod. Der var drenge både fra danske og tyske hjem. Det var Rasmus Andersen, der — husker jeg tydeligt — den 11. december 1913 i første time kom ind i klassen og gik lige hen til tavlen, hvor han skrev: 11.12.13 og sagde: »Kinder, erinnert das! Das erlebt ihr nie wieder!«

Det var tidligt blevet opdaget, at jeg havde dårlige øjne — højre øje var næsten blindt og skeløjet. Mine forældre rejste med mig til Nordslesvigs eneste øjenlæge på det tidspunkt, dr. Stöwe i Flensborg, der havde konsultation i Rathausstrasse på hjørnet overfor Hans Jürgensens magasin-hjørne, hvor jeg derefter fik meget af min barndoms matrostøj, der jo var så moderne den gang. Øjenlægen opsøgte vi hvert år — jeg fik tidligt briller — og i 1913, før jeg skulle til at gå i realskolen, opererede han mit øje på Franziskushospitalet i Flensborg. Men synet på højre øje kunne han ikke give mig — naturligvis et handicap livet igennem, dog det er en anden historie.

Det var ikke så ligetil at komme fra Felsted til Flensborg den gang. Der var faktisk kun to muligheder: enten på en eller anden måde at se at komme til Tørsbøl og derfra med den dengang eksisterende bane til Flensborg eller med toget til Åbenrå, så videre til Rødekro og der igen omstigning til Flens-

borg-toget. Det var heldagsture. Jeg har ikke megen erindring om de mange rejser, men jeg kan dog huske operationsdagen, hvor jeg som belønning fik et af de den gang meget gængse tre-marks-ure, der holdt indtil min konfirmation.

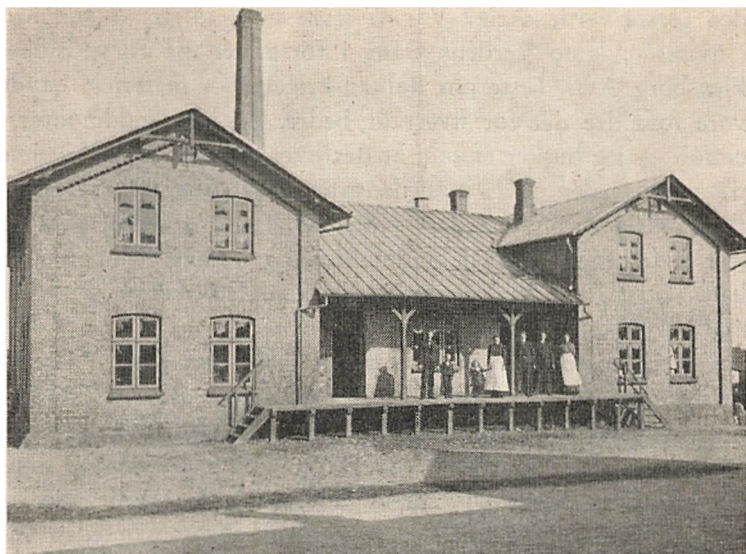
Og så husker jeg en af de mange konsultationer under krigen hos dr. Stöwe. Min mor og jeg var næppe kommet ind i konsultationsværelset, før lægen snerrede til mor: »Haben Sie keine Butter mitgebracht?« Jeg erindrer dog ikke, om mor havde noget med denne gang, men det må vel være sket før, for ellers havde lægen nok ikke spurgt om det.

Der var grøde i det danske liv i Nordslesvig i årene op til den første verdenskrig. Vi havde naturligvis Den blå Sangbog, fik Sprogforeningens Almanak, holdt Flensborg Avis og Hejmdal sammen med en nabo, havde dannebrog stående i den fine stue, kaffekopper med dannebrog over kors o.l. og fik Familie-Journalen og Hjemmet. Disse to ugeblade blev dog forbudt ret hurtigt ind i krigen, fordi de indeholdt for meget om krigen, der ikke var til gunst for tyskerne. Men det var fra disse blade, jeg fik mit første kendskab til det danske sprog. Med disse kundskaber som udgangspunkt begik jeg så nogle danske stile, som Børnebladet formidlede videre til studenter i København, der rettede dem og belønnede dem med bøger. Jeg har endnu to af mine stile, der er dateret 29. oktober 1913 og 5. januar 1914. Efter den tid har jeg ikke skrevet nogen stil. Den ene handler om en rejse til Kegnæs, hvor min mormor endnu levede på aftægt — morfar havde været med i 1864, var taget til fange ved Dannevirke og havde så tilbragt resten af krigen i fæstningen Graudenz. Ham har jeg aldrig kendt. Han døde omkring århundredskiftet, var født i Tand-slet i 1832, og hans Nye Testamente fra konfirmationstiden med eget navnetræk »Andreas Rigelsen 1847« findes endnu i familien. Hans forældre igen var kommet til Als fra Ærø, der jo den gang hørte til hertugdømmet Slesvig, hvilket der vist ikke er mange, der tænker på i dag.

Indholdet af stilen vidner om, hvor besværligt det var den gang at komme »rundt i verden«. Det hedder ordret i stilen, der er skrevet med gotiske bogstaver — jeg kunne dog skrive mit navn med latinske bogstaver: »Fader rejste med os (min lille søster var med) til Sønderborg, først kørte vi med lille Banen til Graasten og saa med store Banen til Sønderborg. Saa hentede Bedstemoder os der, saa sejlede vi med Dampskibet til Kegnæs«. Det var en af de nok som bekendte fjorddampere, hvorefter stadig veteraner sejler mellem Flensborg og Lyksborg. Jeg husker endnu, at der på disse dampere ved nedgangen til salonen var opsat et stort emaljeskilt med følgende indskrift: »Damen mit unbedeckten Hutnadelspitzen haben keinen Zutritt zu den Salons«.

Vi kørte altså med toget til Åbenrå i skole, vel en snes drenge og nogle piger, der skulle i Mittelschule. Realskolen var jo en ren drengeskole — først efter genforeningen blev gymnasiet en blandet skole. Fra Lundsberg kunne toget nemt klare turen ned ad bakken til fjorden. Det hed sig da også, at lokomotivet på denne lette rejse sang »Schitte wat, schitte wat . . .« på tysk. Til gengæld, når det kneb med at komme op ad bakken, så tydede man dens pusten og stønnen som »Hjælp mæ da, hjælp mæ da . . .«. Dette bringer tankerne hen på folkemålsdigteren Nikolaj Andersen, der også var fra Felsted, holdt nok derfor på, at Felsted-målet var det skønneste af dialekterne i Nordslesvig, og som i Sprogforeningens Almanak offentliggjorde sine digte. Et af dem hentyder også til, at når det gælder, så taler man dansk-sønderjysk i Nordslesvig. »Æ natu'e gæ'e øwe æ optugtels« hedder digtet og handler som bekendt om det hjemmetyske lærerpar, der på fjorddamperen er på vej hjem fra Åbenrå. Lærer-madammen bliver søsyg, klager voldsomt, og da hun til sidst ikke kan holde det ud mere, kommer det ud af hende som et nødskrig på sønderjysk: »Hjælp mæ Jes, æ dø'e, æ dø'e«.

☆

Felsted Mejeri ca. 1912, hvor forfatterens far var bestyrer.

Vi var vel nok gennemgående i hele skoletiden ca. 30 drenge, der fulgtes ad i samme klasse — til sidst var vi vist noget færre og mindre end en tredjedel kom fra danske hjem. Til at begynde med synes jeg ikke, at vi i klassen beskæftigede os med de nationale spørgsmål. Mon ikke de mest fanatiske var de mere eller mindre hjemmetske lærere fra Nordslesvig, der af og til råbte »Deutsch sprechen« til eleverne, når de snakkede dialekt sammen på skolepladsen i pauserne. Men det var der nok ingen, der rettede sig efter. I øvrigt gør rektor Mogensen i sin redegørelse i det nævnte 25-års-festskrift opmærksom på, at det efter genforeningen ikke var de tilbageblevne sydfra stammende tyske lærere, der var besværligheder med i årene efter genforeningen, men dem, der havde deres hjemstavn netop i Nordslesvig.

Hvad oplevede danske drenge i Nordslesvig i årene op til

den første verdenskrig? Var vi store nok, fulgte vi vel med i aviserne, læste Verdens Gang i forspalten på første side i Flensborg Avis, læste om Balkan-krigene — materielt havde vore forældre det for hvert år bedre, der var guldmønter i omløb — jeg husker endnu, at der hver gang, når der hjemme på mejeriet den 15. i måneden var udbetaling til interessenterne, altid foran far, der fyldte pengene i poserne, stod en stor dyb tallerken med guldmønter, og i hans gemmer efter hans død i 1954 fandtes der endnu nogle stykker ti- og tyve-mark-stykker i en gammel pung.

Og vi kørte hver morgen før krigen præcis kl. 7.15 fra Felsted station med toget til Åbenrå, stod af ved Sønderport, den ene af byens den gang fire stationer (de andre var Nørreport og de to »hovedbanegårde«). Så gik vejen ad Søndergade over Storetorv, Vestergade, Nygade, Møllegade og ind i Forstellé til skolen. Alle skolens elever samledes under træerne uden for skolebygningens hovedindgang. Først op under kl. 8 åbnede pedel Schultz hoveddøren, den dør, der dengang eksisterede, men som nu er muret til. Så for vi ind i klasserne, de laveste i stueetagen, 1. Vorschuleklasse til venstre for hovedindgangen, Sexta helt nede til venstre, Quinta til højre for indgangen og så opefter indtil Prima var eneste klasse oppe på samme etage som aulaen, sangværelset og tegneværelset. I dette blev der efter genforeningen etableret naturhistorieværelse — hvad mon der er der nu? Men i sangværelset var det, at sanglærer Dammann blandt andet med os »indøvede« »Die Wacht am Rhein« og spillede »eins vier, eins drei« på flyglet = »Der Kai-ser kommt«-signalet, fortalte han, på kejser Wilhelms automobilhorn, når han kørte gennem Berlin.

For os børn åndede alt fred og ingen fare. For danskheden opstod der vel først et virkeligt, realistisk genforeningshåb, da krigen brød ud, og straks blev til den to-frontskrig, som i sig

selv syntes at måtte betyde, at det næppe kunne ende med en tysk sejr, selv om det tog lang tid og tyske sejre på fronterne forsinkede den endelige afgørelse. Tyske sejre, ja dem havde vi skolebørn i de første år megen glæde af, thi det gav fridage — den første var efter Tannenberg-slaget, så slaget ved Jylland, baron Richthofens sejr i luften o. s. v. Men det holdt jo også op efterhånden. Endnu i 1914 kom den tyske landråd, dr. Simon op på skolen for i aulaen at overvære den årlige Sedan-fest den 2. september.

Den dramatiske juli måned 1914 gik til ende — i mobiliseringsdagene i begyndelsen af august stod landsbyen Felsted naturligvis på den anden ende — og snart skulle vi i skole, hvor vi måtte savne flere af vore lærere, der allerede havde måttet adlyde mobiliseringsordren. Far så også efter i sine soldaterpapirer, han havde aftjent sin værnepligt i Königsberg ved »Grenadier-Regiment Kronprinz (1. Ostpreussisches) Nr. 1«. Det var meget almindeligt, at tyskerne sendte danske nord-slesvigere til garnisoner langt fra hjemstavnen — ret meget længere end Königsberg kunne man ikke komme. Og der var ingen orlov i de to år, tjenesten varede. Jeg har fars soldaterpapirer endnu — mon der er nogen, der interesserer sig for sådanne i dag? Far var »Optantensohn« — dette fremgår af den tyske »Naturalisationsurkunde«, der er udstedt af den kongelige regeringspræsident i Schleswig og dateret 6. juni 1900, kun nogle måneder før far begyndte aftjeningen af værnepligten den 11. oktober 1900 ved ovennævnte regiments 5. kompagni, i øvrigt et år sammen med redaktør A. Svensson. Af papirerne fremgår det, at han skulle modtage »6,60 M. monatliche Löhnung«. Han skulle have været hjemsendt den 25. september 1902, men det skete først den 12. oktober. Der var nemlig sket noget under en øvelse, og det giver anledning til, at fars militærpas slutter med en »Bemerkung«: »Gemäss Verfügung des Königl. Generalkommandos infolge äusserer Dienstbeschädigung anerkannt als dauernd Halbinvalide zur

Invalidentpension 5. Klasse mit 6 Mark monatlich vom 1. November 1902 auf immer«. Og så fik han rejsepas plus 4 Mark til »dækning« af udgifter undervejs for rejsen fra Königsberg til Løgumkloster. Far kom ikke med i verdenskrigen, men passet er stemplet regelmæssigt gennem krigsårene med bemærkning om udsættelse.

Far blev hjemsendt med et »Führungszeugnis«, hvoraf det fremgår, at han »hat sich während der Dienstzeit fortgesetzt gut geführt«. Når jeg har taget dette med om invalidentpensionen, så skyldes det, at far jo blev ved med at modtage disse penge også efter genforeningen i overensstemmelse med en af paragrafferne i de mange aftaler, der måtte indgås mellem Tyskland og Danmark om overtagelse af pligter og erstatninger. Disse nævnte 6 Mark blev efter genforeningen til 9 kroner om måneden, og disse 9 kroner udgjorde i min gymnasietid mine lomme penge, mod at jeg på sognerådskontoret hentede en leveattest og derefter pengene på posthuset.

Men vi skal tilbage til landsbydrenge skoletid under krigen i »æ stajskol«. Vi skulle altså gennem byens gader til skolen — en skolevej, jeg ofte har gået på ny under besøg i Åbenrå; jeg er så sentimental, at jeg nu i mine ældre år aldrig undlader det, når jeg kommer derned. Men på vor vej — navnlig måske tilbage til banegården efter skoletid — mødte vi ofte byens drenge fra »Bürgerschule«, og de var ikke sene til at råbe efter den flok drenge, der skulle til toget: »Æ bynner fra æ la'n mæ æ katforsta'n«.

Krigen gik sin gang — dr. Herting meldte sig frivilligt. Jeg kan se af mine »Zeugnisse«, at han første gang var erstattet af dr. Dahms »i. V.« i det »Zeugnis«, som omfattede 3. kvartal i skoleåret 1914—15, altså til påske 1915. Så underskriver dr. Dahms sammen med klasselæreren, som det var skik, indtil og med »Zeugnis« for 1. kvartal i skoleåret 1916—17. Det vil sige, at Herting atter har overtaget ledelsen af sin skole efter sommerferien 1916.

Aabenrå Statsskole før genforeningen.

Det er forresten ganske bemærkelsesværdigt, at den højere skole i Forstallé fra sin oprettelse i 1904 som tysk realskole og til 1975, hvor den er et stort, dansk gymnasium med flere linier og internat, kun har haft i alt tre ledere: Direktør, professor, dr. phil. Herting, rektor, cand. theol. & mag. I. Mogensen og fra 1941 rektor, cand. mag. Georg Buchreitz.

☆

Krigen satte naturligvis efterhånden sit præg på hele tilværelsen både i by og på land. I byen mærkede man vel nok først og hårdest de mere og mere knappe madrationer. Da havde vi det bedre på landet og ikke mindst, når man havde et mejeri i ryggen. Der var megen revision, men den meddelte altid i forvejen, når den kom, og så vidste mor besked; gode frikadeller — rumgrog etc., og så blev bøgerne lagt frem — til sidst i krigen blev der ført dobbelt bogholderi vedrørende den indvejede mælkemængde, fordi landmændene jo da gerne ville

have smør selv, og det blev så trukket fra i den anden bog. Men der blev også trukket fra, således at der kunne sendes smørpakker til soldaterne fra sognet ved fronterne — det skete med regelmæssige mellemrum flere gange om året. 89 af Felsted sogns krigsdeltagere faldt ved fronterne. I 1921 blev der indviet et mindemærke med alle navnene på kirkegården.

Kullene blev færre, og toggangen mere og mere indskrænket, hvilket skabte store forsinkelser, hvorfor vi fra landet ofte kom omkring en time for sent i skolen. Og efter skoletid skulle vi så tit vente på toget hjemad — ventetiden tilbragtes ofte i Cafe Thaysen. Derimod havde vi fra landet ikke megen omgang med vore klassekammeraters familier i byen. Et modsætningsforhold mellem danske og tyske drenge manifesterede sig faktisk først rigtigt efter oktober—november 1918, da krigen var tabt og genforeningen i sigte. Mange af de danske drenge blev optaget i Det danske Spejderkorps og gik som følge deraf med det danske spejderemblem, hvilket nok kunne få nogle tyske drenge til at blive noget hårde i filten.

Vi fra landet fulgte konfirmationsundervisningen på tysk hos pastor Juhler i Åbenrå, men blev konfirmeret på dansk i Felsted kirke den 6. april 1919 hos pastor P. Hoeck. Overhøringen deltog vi i, i Nikolaj-Kirke. I det år, vi gik til konfirmationsundervisning, gik jeg i Felsted kirke til alle gudstjenesterne med »æ klingpung«. Jeg skulle samtidig med at sende den ned gennem rækkerne tælle, hvor mange der var i kirken. Og der var næsten altid fuldt hus hos pastor Hoeck. Mændene skulle sidde tilhøjre for kirkegangen, kvinderne tilvenstre. Jeg fik 10 penning pr. gudstjeneste, så det blev noget mere end 5 mark på et år, eftersom der jo var flere gudstjenester ved højtiderne. — de tyske gudstjenester var jeg dog fritaget for.

Jeg har endnu det »album«, som det var meget almindeligt, at man den gang fik præst, lærere og skolekammerater til at skrive en hilsen i som erindring. Det indledes med »Segenswünschen«

Felsted kirke og skole — med tysk flagstang.

fra »Dein Pastor Ed. Juhler«. Hans hus kom i øvrigt til at betyde mere for mig senere hen, da der i begyndelsen af gymnasietiden ikke var mulighed for at klare skolegangen hjemmefra på grund af de vanskelige trafikforhold. Da boede jeg i nogle måneder i hans hus og fik morgenmad og aftensmad af hans søster, medens jeg spiste varm mad i Wismars pension på Klinkbjerg.

Derefter følger i bogen alle de lærere, der var knyttet til min klasse i foråret 1919. Herting skriver »Ans Vaterland, ans teure, schliess dich an!« Så følger Faehler, Mathies, David, Klüwer, Nommensen, Rabe (ham kommer jeg straks tilbage til), R. Andersen, Dammann og tegnelæreren Wolf, der spidder den bebrillede dreng med en stor ost i favnen og hilser ham med ordene: »Sei mir gegrüßt, viel tausendmal«.

De fleste af disse lærere var først kommet til skolen under krigen, men allesammen var de dygtige, og de lærte os meget. Dr. Rabe kom til os i Terzia, høj fyr med et ansigt fyldt med

Schmisse. Dr. Klüwer havde dog flere. Ifølge mine »Zeugnisse« var han vor klasselærer i 1., 2. og 3. kvartal i skoleåret 1917—18 — vidnesbyrd for 2. og 3. kvartal er udstedt på én gang. Ved en sammenligning af vidnesbyrdene med Rabes underskrift med de tidligere og de efterfølgende er der en stor forskel, idet aldrig har mine karakterer været så dårlige uden dog at være katastrofale — de blev igen bedre under dr. Emeis, der underskrev sammen med Herting for 4. kvartal, og jeg blev »versetzt nach Sekunda«. Men det bliver mere forståeligt for mig ved at se disse gamle papirer, at Rabe en gang i en time kunne få sig til at sige til mig, der var blevet kaldt til kateteret, hvor han sad: »Soll ich deinem Vater mitteilen, dass sich deine Leistungen rapide dem Nulpunkt nähern und bald ins Negative übergehen werden?« Denne salve må imidlertid have hjulpet, for derefter konstateres atter kun fremgange undtagen i tysk, i hvilket fag jeg i hele realskoletiden aldrig nåede over »genügend«.

Der var dr. Faehler, der efter november-revolutionen sagde til os i klassen »So echt Demokrat bin ich ja eigentlich immer gewesen«. Jeg kan huske, at hans ord i konfirmationsbogen den gang gjorde et dybt indtryk på mig: »Der eine fragt: »Was kommt danach?« / Der andere fragt nur: »Ist es recht?« / Und also unterscheidet sich / der Freie von dem Knecht«. (I øvrigt sagt af den gamle slesviger Theodor Storm, der jo var fra Husum).

For at slutte omtalen af konfirmationsbogen skal jeg lige nævne, at den indeholder navne og hilsener fra ialt 44 skolekammerater fra forskellige klasser, hvoraf de tolv var danske, men ikke alle har skrevet deres hilsen på dansk.

Mange skolebøger fra den tyske skoletid har jeg bevaret. Jeg har undertiden bladet i dem og fundet ud af, at særdeles dygtig var den tyske skole til »Erdkunde«-undervisning. I historieundervisningen var der ikke megen objektivitet, men hvorledes f. eks. læser man i svenske skoler om blodbadet i Stockholm

De sønderjyske spejdere i Hindsgavl-lejren 1919.

i sammenligning med danske? I »Neubauer, Lehrbuch der Geschichte«, som vi brugte i Terzia og Sekunda, hedder det i første sætning til »Vorgeschichte des dänischen Krieges 1864«: »Die Herzogtümer Schleswig und Holstein hatten unter der wiederhergestellten dänischen Herrschaft viel zu leiden gehabt. Endlich tasteten die Dänen auch von neuem die staatsrechtliche Selbständigkeit Schlesiwigs an...« Engelsk begyndte vi med i Terzia og det var med en »Dubislav und Boek«-lærebog. Den har trykår 1917, men et forord, der sidst er ændret i 1915. Deri hedder det som følger: »In der neunzehnten Auflage sind die Gedichte 1. »God save the King«, 2. »Rule Britannia«, 3. »Ye Mariners of England« durch andere ersetzt worden«.

☆

Inden vi forlod skolen i februar 1920, var der iøvrigt gået en lang, interessant tid med forberedelser til at blive danske. Vi var en hel del, der som nævnt sluttede os til spejderkorpsen. Der dannedes en trop i Åbenrå, som også flere fra Felsted var medlemmer af, og vi kom da også med i den store lejr på

Hindsgavl i sommeren 1919, — 10-året for oprettelsen af den første spejdertrop i Danmark. Åbenrå-spejderne blev ledet af nu afdøde konsul Jacob Jacobsen. Der deltog i alt 50 drenge fra hele Nordslesvig fordelt over de fire amter, og det var »Sønderjydske Fond«, der stillede midlerne til rådighed. Vi var naturligvis tildelt Hellerup Division under rektor Hartvig-Møller (d. 1935) — det var dog denne division, der havde overført hele bevægelsen til Danmark. Det var en vældig oplevelse for os alle — men vi sønderjyder havde vist mest travlt i lejren, fordi vi, inden lejren sluttede, skulle nå at aflægge en mængde spejderprøver. Det nåede vi også. Vi havde vist allesammen tårer i øjnene hver morgen, når vi var til morgenparade og flaghejsning. Vi var også på en stor tur til Dybbøl — der mødte jeg min søster ved havnen, da vi ankom med skib til Sønderborg, og hun gav mig et stykke chokolade, som hun havde fået af min bagerfamilie, der havde kunnet organisere noget sådant allerede på det tidspunkt — men jeg blev overfuset af en ældre spejder, der bebrejdede mig, at jeg modtog chokolade fra nogle sønderjyske børn, der ikke havde set chokolade under hele krigen . . .

Månederne efter påske i Sønderborg på overrealskolen gik faktisk ret hurtigt — vi vidste jo alle, at genforeningen stod for døren, og at vi skulle begynde på en ny måde efter en dansk sommerferie. Der kom en dansk student ned, og vi fik de første timer i dansk om eftermiddagen — det var frivilligt, fordi der jo var en del skolekammerater, der ville afslutte på en tysk afdeling, eller som skulle rejse sydpå, efter at den nye grænse var en kendsgerning.

I Sønderborg deltog jeg også i spejderarbejdet — en tid havde vi et udmærket tilholdssted i det gamle tyske officerscasino overfor Als-banegården. Og gennem Sønderborg fik jeg mit adgangskort til festlighederne på Dybbøl-skanse den 11. juli, hvor den store oplevelse for mig, tror jeg, var det øjeblik, da kongen bøjede sig ned for at kysse det gamle Dannebrog-

flag, som fire piger overrakte ham — det kan jeg huske, og jeg kan se talerne på talerstolen, men har først senere rigtig sat mig ind i, hvad der blev sagt.

☆

Om sommeren var far med mig ude hos rektor Mogensen for at tilmelde mig til det nye skoleår — og vi fik at vide, at jeg skulle indfinde mig den 23. august.

Det gjorde jeg så, hvorefter der indledtes et helt nyt afsnit af min skoletid. Samtidig fik jeg oprettet en spejdertrop i Felsted, hvis assistent jeg var indtil foråret 1923 — hvorefter den i øvrigt langsomt opløstes af mangel på tilgang.

Og så begyndte for alle os danske i Nordslesvig en helt ny tid. Der var meget at lære — vi kunne jo ingenting af, hvad man indtil 1. G. havde lært i en dansk skole. Jeg nærer den største taknemmelighed overfor alle de lærere, der kom ned til de sønderjyske skoler og tog fat med frisk mod på at hjælpe alle de danske elever med at indhente det forsømte. Tænk, hvilke stof-mængder rektor Mogensen skulle søge hældt i os for at indføre os i alt det, som vi intet kendte til i faget dansk. Og han gjorde det glimrende, stor pædagog som han var. »Min Amanda er fra Kerteminde«, kom han en dag syngende ind i vort klasseværelse i den gamle præparand-skolebygning og fortsatte med at sige: »Så, nu glemmer I aldrig, at Paludan-Møller er født i Kerteminde«. Det har jeg heller aldrig glemt, men senere har jeg faktisk ofte funderet over, hvorfor jeg burde huske netop det.

Vi startede med 8 i 1. G. — fire piger og fire drenge — der skete noget frafald, og vi endte med at være seks, der gennemførte 3. G. og fik eksamen i sommeren 1923.

Alle lærere var lige så ihærdige som rektor Mogensen. Daværende adjunkt Brøndsted skulle lære os latin og engelsk. De tre af de fire drenge havde gået på realskolen og havde haft tre års engelsk-undervisning, så det gik endda. Engelsk var dog aldrig min stærke side, hverken i den tyske eller den

danske tid — senere er det gået bedre. Men Brøndsted skulle indhente et års latin, som man ellers havde haft i fjerde mellem. Det var både for ham og os et slid. I historie fik vi den meget dygtige, senere Esbjerg-rector Bruun. A. G. Andersen lærte os fransk (tre af os drenge havde haft fransk fra Sexta) og lektor Gudme havde vi i tysk og oldtidskundskab. Han ville begynde med at lære os tysk grammatik efter Kaper — men det gik jo slet ikke, for det kunne han ikke få os til — til at lære tysk efter danske remser; det opgav han snart og så fik vi en fin fordeling på tysktimerne — der var tre om ugen, med skiftevis månedslæsning, oversættelse og genfortælling og beskæftigelse med det øvrige pensum. Lad mig ikke glemme Rosent, der var en glimrende spejderfører, men hvad der var lige så vigtigt en fortræffelig religionslærer, som blandt andet lod os stifte bekendtskab med pastor Ricard. Og Kjeldsen, der var vor dygtige matematik-lærer, og Maltbæk, som forsøgte at gøre gymnaster ud af os i den efter danske forhold helt forkerte gymnastik-bygning. Endelig må jeg huske lektor Wang, der boede i tidligere Kreisarzt, dr. Knuths store ejendom i Slots-gade; han var en højt begavet naturhistorielærer.

☆

Ud over, hvad der foregik i skolen skete der for os en masse ting. Der var foredrags- og oplæsningsaftener på Folkehjem med Vilh. Andersen og P. A. Rosenberg, som også kom ud i landsoggenes foreninger. Og vi blev inviteret hjem til lærerne — noget vi aldrig havde kendt i den tyske tid.

Vi havde altid i den tyske tid købt vore skolebøger hos Wohlenberg — hans boghandel lå også bekvemt for os, der kom med Gråsten-banen, fordi vi skulle forbi den undervejs til skolen. Efter genforeningen skiftede vi over til den nystartede Harald Bo Bojesen. Hos ham kom vi meget — jeg ved ikke, hvor meget skoleelever nu til dags kommer hos en boghandler — de behøver da åbenbart ikke mere komme der for at få deres skolebøger, for alt er jo anderledes i den henseende end

for mere end en menneskealder siden. Jeg drøftede en gang dette problem med Bo Bojesen, og vi blev enige om, at denne nye skoleordning kunne betyde, at børnene ikke i skoletiden blev vænnet til at komme hos boghandleren — men det går åbenbart ganske godt alligevel for boghandlerne. På den anden side har jeg også drøftet den moderne skolebogsordning med en skolebogsforlægger. Jeg mente i min naivitet, at den ville medføre et fald i salg af skolebøger, men han så meget optimistisk på hele udviklingen, fordi, som han sagde, man passer ikke så godt på det, som man ikke selv har betalt.

Jeg har alle mine danske stile fra gymnasietiden endnu. Og jeg har også alle mine vidnesbyrd-bøger. Den første danske stil i 1. G. hed »Sommerglæder og Sommerskuffelser« og er dateret 11. september 1920. Dens stavemåde er stærkt præget af læsning af Flensborg Avis med overflødige »j« (»bekjendt«) o. l. Ellers synes jeg i og for sig, at stilens indhold var meget god, men der var mange grammatikalske fejl, og rektor Mogens gav mig mg÷. Det har jeg senere talt med rektor om, da han kom til København for at nyde sit otium, fordi efter denne stil holdt jeg mig stort set på den rigtige side af mg. Det kom vi derefter tit tilbage til, og han forstod godt mit synspunkt, at man i den første stil måske skulle have set gennem fingrene med noget forkert dansk — Flensborg Avis havde jo sin egen retskrivning.

Vi var på flere lærerige rejser på initiativ af rektor Mogens. Vi var i Jelling, Silkeborg og i 1922 i nogle dage i København og Hillerød. Vi blev indkvarteret privat i stærkt sønderjysk interesserede hjem og var vist nok meget overvældet over alt, hvad vi oplevede. Jeg var desuden i sommerferierne på flere spejdeture op i landet både til fods og på cykel.

☆

Efterhånden nærmer vi os så studentereksamen i 1923. Jeg har endnu skemaet. De mundtlige prøver begyndte mandag den 4. juni i faget dansk med rektor som eksaminator og Brøndsted

som censor. Og så kørte vi fagene igennem, indtil vi var oppe i sidste fag »tysk« onsdag den 27. juni med Gudme som eksaminator og rektor som censor. Før den mundtlige eksamen havde vi haft skriftlige prøver. Af disse vil jeg kun nævne — jeg har de øvrige — opgaverne i dansk stil. Vi kunne vælge mellem følgende tre: »Virkelighedsskildring i den danske Litteratur i 1820'erne« eller »Frihandel og Beskyttelse« eller »Vore Næringsstoffer og deres forskelligartede Betydning for vort Legeme«. Jeg kan se af mine notater, at jeg har valgt den sidste, og det gjorde jeg efter karakteren at dømme åbenbart klogt i.

Ja, så var vi studenter — fik vore huer — huer var vi drenge ganske vist vant til fra den tyske tid, hvor hver klasse havde sin egen »Mütze«, og når den var ny efter påske, kunne man altid se, at man var blevet »versetzt«. Jeg kan kun huske, at Prima-huen var rød, og at Quinta var blå — det var faktisk det samme hue, som man brugte i Sønderborg til Unterterzia.

Nu var vi altså danske studenter, og rektor indbød til et samvær i rektorboligen, hvor jeg tolkede klassens tak til skolen for alt, hvad den havde givet os. Jeg har endnu notaterne til mine af taknemmelighed prægede ord. Jeg mindedes overgangen fra tysk til dansk skole, erindrede om den 23. august 1920, da vi begyndte med at synge »Den signede dag med fryd vi ser«, hørte rektors varmhjertede tale og sluttede med »Jeg elsker de grønne lunde«. Og jeg endte med en tak til skolen, til alle vore lærere, der med rektor i spidsen havde indført os i alle de store dele af dansk kultur, som vi havde hørt om, men næsten intet kendskab havde haft til og på grund af krigen kun vanskeligt havde kunnet få adgang til.

Der var sat punktum for gymnasietiden. Når jeg senere mange gange og nu har tænkt og tænker tilbage på disse tre år, står de altid for mig som den måske lykkeligste periode i mit liv. Vi oplevede overgangen fra tysk til dansk skole, vi havde dygtige lærere, der med begejstring gik til opgaven at

omskole os grænsebørn. Fra Nordslesvig er vi, sønderjysk »snakker« vi stadig fejlrit — mærkeligt nok var »Nordslesvig« altid et begreb — det hed jo da også »Nordslesvigsk Sprogforening« og »Nordslesvigsk Skoleforening«. — Men »Sydslesvig« blev først et begreb efter den nye grænsetrækning. Og der er ikke noget, der hedder at »snakke nordslesvigsk«.

Ja, så er vi ved vejs ende med disse udpluk af glimt fra en lykkelig barndom og skoletid — i skyggen af den første verdenskrig, hvis udfald på den anden side faktisk blev forudsætningen for, at en genforening kunne finde sted — mange mener og mente vist allerede den gang, at det ellers havde set sort ud.

Gode svar forudsætter en vis åndsfraværelse. Fuldt optaget af en sag siger man kun det varme, oprigtige og banale.

Jacob Paludan

Ingen bekymring er så stor, at man ikke kan finde en mindre, som er større.

Piet Hein

De bidende bemærkninger kommer egentlig først, når man har mistet tænderne.

Robert Storm Petersen

P. 10/10/10

At planlægge er at vælge

Om planlægningsarbejdet i Sønderjyllands amt

Af Peter Holst, MF

Igennem de sidste to år har arbejdet med og drøftelsen af planlægningsarbejdet i Sønderjyllands amt optaget mange. Det ville også have været betænkeligt og urovækkende, hvis det ikke havde været tilfældet. De lidt specielle ydre betingelser for den planlægning, der skal afstikke rammerne for Nordslesvigs indre forhold, er ikke uden betydning. Herom er det blot nødvendigt at henvise til, at vore nordlige naboamter rummer slagkraftige og dermed hidtil befolknings-tiltrækkende handels- og industricentre, samt at Sydslesvig både af forbundsmyndigheder i Bonn og af delstatsmyndigheder i Kiel søges udbygget og mest muligt tilnærmet de øvrige egne i Vest-Tyskland.

De særlige indre betingelser præges mest iøjnefaldende af den kendte skævhed i erhvervs- og beskæftigelsesforhold mellem øst og vest i Sønderjyllands amt. Det er netop disse store uligheder, det til sin tid færdigbragte planlægningsarbejde kan blive et redskab til at søge afbalanceret.

Nogle rids fra en rapport.

I det store debatoplæg, som Sønderjyllands amtsråds planlægningsfolk færdiggjorde i foråret 1973, rummes et righoldigt materiale og en omfattende beskrivelse af alle de baggrunds-

forhold, der vil være nyttige at bruge som udgangspunkt for de enkelte kommuners folk og for andre, der skal være med i arbejdets færdiggørelse.

Allerede i afgrænsningen af enkelt-områder, som man i rapporten samler oplysninger ind fra under ét, er påpeget den uensartede situation, der gælder for amtets enkelte egne.

Man har delt kommunerne i grupper:

1. Vestkysten — kommunerne

Bredebro	Skærbæk
Højer	Tønder

2. Midtsønderjylland — kommunerne

Rødding	Løgumkloster
Gram	Tinglev
Nørre-Rangstrup	

Disse to kommunegrupper er det sønderjyske vest- og midtland. Og så tredeles østkysten således:

3. Europavej 3 (nord) — kommunerne

Christiansfeld	Vojens
Haderslev	

4. Europavej 3 (syd) — kommunerne

Rødekro	Lundtoft
Åbenrå	Bov

5. Alssundområdet — kommunerne

Nordborg	Broager
Augustenborg	Sundeved
Sydals	Gråsten
Sønderborg	

Bare et par enkelte pluk fra denne tekst, der beskriver forskellene mellem de fem områder, siger meget:

I Befolkningstætheden er

i Allsundområdet:	146 personer pr. km ²
men på vestkysten	33 personer pr. km ²

II Antallet af arbejdspladser er skævt fordelt:

Sønderborg — Als har ca.	11.000
Vestkysten har	ca. 1.400

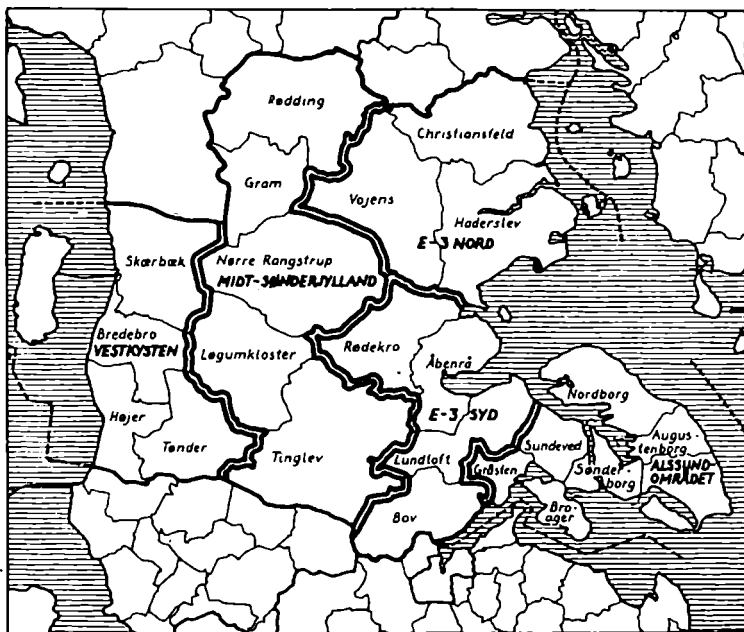
III Tre af landsdelens kommuner (Nordborg, Sønderborg og Vojens) har 60 % af de industribeskæftigede og 65 % af den samlede lønudbetaling — men bebos kun af 20 % af den totale befolkning.

De første tegn på en ændring.

Nogle mennesker er afvisende over for enhver mere systematisk planlægning. De opfatter planlægning som det middel, driftige mennesker holdes på niveau med middelmådighederne med. — Dette syn på planlægning er ikke svarende til nutiden, hvor risikoen for, at mangel på planer og retningslinier skaber uholdbare tilstande, er mere nærliggende.

Mange års ubrudte tendens til, at befolkningstilvæksten kun kunne opsamles omkring en i forvejen stor by synes ikke at holde længere. De befolkningsfremskrivninger, som landsplanudvalget havde ment ville give Vest- og Midtsønderjylland en yderligere nedgang i indbyggere igennem 1970'erne, kom ikke til at passe. De pågældende egne fik derimod en svag stigning allerede inden midten af det 10-år, vi er i.

Dette har man lov at opfatte som en lokal bekræftelse af, at den førømtalte tendens til centralisme i folks bosætningsadfærd er så småt begyndt at vende. Og det er netop på det område, at der må bruges den største omtanke i det vurderings-

arbejde, der står tilbage vedrørende planlægningen af Sønderjyllands fremtid.

Vi bør nok ønske os et slutresultat af planlægningen, som er egnet til at spænde for mange menneskers ønske om at bo i et mere overskueligt samfund.

Hermed mener jeg, at det sønderjyske modtræk mod den førømtalte udfordring fra naboområderne *ikke* bør tages op ved, at vi prøver at gøre ligeså. Altså ikke planlægger evt. at lade Åbenrå for os blive, hvad Esbjerg er for Ribe amt.

Hermed mener jeg ikke, at nogen som helst mulighed på at forsyne vore byer — også naturligvis de største af dem — med yderligere udbygning af virksomheder eller institutioner m. v. skal søges hindret. Tværtimod. — Men jeg mener, at det skal ikke være udbygningen af en egentlig center-hovedstad, der

bør komme til at beslaglægge de sønderjyske fælles-kræfter i fremtiden. For i så fald risikerer vi at lade nogle gode vækstmuligheder for de omkring 30 bebyggelser i landsdelen, der i dag har over 1000 indbyggere, gå fløjten.

Det er i den sammenhæng vigtigt, at de seneste års lovgivningsarbejde på planlægningsområdet åbner gode muligheder. I foråret vedtog folketinget loven om kommuneplanlægning. Sammen med By- og landzoneloven samt Regionplanloven er der hermed tilvejebragt brugbare redskaber for de folk, der vil satse på en mere udjævnet vækst og udvikling, end den, vi har oplevet den sidste snes år i Sønderjylland.

Blandt de muligheder, den nye kommuneplanlægningslov giver kommunalbestyrelserne, er retten til at lave lokalplaner i landszoneområderne. Det vil kort og godt sige, at kommunalbestyrelserne kan give mulighed for udvikling i egentlige landsbysamfund, hvor man finder det ønskeligt. Jeg tror ikke, det er den anvendelse af loven, vi vil opleve hyppigst. — Men jeg tror derimod, at ganske mange af de førnævnte 30 sønderjyske byer, der har over 1000 indbyggere i dag, vil betragtes som lige så fristende steder at bo i, som vore større byer.

Naturligvis gælder H. C. Andersens »Krop skal der til«, når talen er om helt overordnede funktioner eller lignende. Men ændringerne i folks bosætningsmønster i de allerseneste år og navnlig manges ønske om at høre hjemme i det nære og overskuelige samfund, bør bruges til — også gennem målrettet planlægning — at forme et Sønderjylland med mere balance i fremtiden.

Rødding, august 1975.

(D 5)

Jenle gammel boend med sin avis

Af Martin N. Hansen

No hærr æ min sandten kigghen
mier end nok i min avis.
Væk med den! Det skidt hæ stegghen
næsten hvert kvartål i pris.

Og så blyvr en javnle ringe,
ja, og tynde dav for dav,
og det åller miest, den bringe,
er kun ny og høje krav.

Hvorfor skull æ sidd og plav mæ?
Nej, det intresé mæ itt
å skull fyld min hiele dav med
politik og sport og skidt!

Kinde novve dem, der sparke?
Æ gör itt! Godnat, godnat!
Skull di hå en pris, di knarke,
bløv det højst min gammel hat.

Månne småfolk må belav sig
o å mist, hvad di hæ hå,
så skull bønder itt beklav sig,
må der spørres: hven skull så?

Er der bare jen, der fløjte,
så kån ingen hold sig styv',
skønt hveråjn, der far' og føjte
rundt i bil, hæ mist e lyv.

Ja, som gammel boend en tænke
helst o ungdomsdav' med suel,
hven en dav for dav er lænket
mier og minde til sin stuel.

Da var itt så tumbe skatte,
og ens pæng var novve værd,
men e dav er en en fatte
kjerkerott som millionær!

Ha! den lill klat pæng, en eje,
den kån haste ryg' og rejs',
men det er min trøst, æ pleje
å vær nøjsom og tilfrejs.

Der skal tjenes, og folk skrugge
åltning op, og hver og jen
kyffe ting og tøj og brugge
møje mier end di tjenn.

Ja, folk hånle miest som fjoghe,
da det hiele er ulav'.
Di procent, der för var åghe,
er jo ingen rent e dav.

Hven kån snart betal' et kvindfolk
for å syssel og lav mad?
Og hvor skal en næsten find' folk,
hven e hiele splittes ad.

Åll' skal ud og rejs' og mor' sig,
hvor di itt kån sæj et kvæk,
og drik vin og skrål og kro sig
halt som tumbe — bare væk!

Føstt mod syd for å blyv brune,
så mod nör for å blyv hvid —
å tjenn godt med pæng det lune,
men det fremmer itt vor flid.

Bare folk vill prøv å frej' sig,
itt go rundt og skæld og smeld,
rækk en hjælpænd håend og glæj sig
øver næstens lykk og held.

Ja, hven folk vill prøv å glæjle
pass dæt kram og pløj og målk,
så kunn vi skam hå det dejle
og kunn løv i frej med folk.

Men di skafe sig som tumbe —
og det hæ di ålt for læng',
di för kri som vild og bombe
fremmed folk i flok og flæng.

Nej, æ vil itt sidd og plav mæ
med å tyd' dæ' snik og snak,
men med suel i sind belav mæ
o å sæj farvel og tak.

Dæ' annonce og notisse
gælder pæng og høj profit —
Døvlen skull da hold avisse —
I e kakklon med e skidt!

Jeg vil altid hjælpe et menneske i nød

Af Peter Petersen

Tegning: *Maria Lüders Hansen*

En kold, blæsende nat i marts 1637 gik en ung mand og en ung pige på den slyngende og ujævne vej fra Felsted til Varnæs. Manden hed Thomas og var 21 år, pigen hed Maren og var 20. Deres forældre var Hans Kjøbmand og Ingeborg. Moderen var gift anden gang og havde i sit første ægteskab fem sønner. Hun ejede et helbol i Varnæs, som det var bestemmelsen, at en af hendes sønner, Nis, skulle arve. Hans Kjøbmand bestyrede gården som sættebonde, indtil Nis kunne overtage bolet.

Thomas og Maren havde været til trolovelsesgilde hos en slægtning i Felsted. De gik kun så tidligt fra gildet, fordi de næste dag måtte med deres fader på en indkøbstur til Flensborg. En så stor oplevelse ville de ikke gå glip af, og derfor trodsede de mørket, faren for ulve og vildsvin — og måske ugerningsmænd.

Kejserkrigen var ophørt for otte år siden, men det før så rige Jylland var blevet plyndret så grusomt og grundigt, at mange landsbyer endnu lå øde eller kun var delvis opbyggede. Købstæderne var også blevet slemt behandlet, huse var brændt i stort tal, mange beboere var blevet dræbt eller lemlæstet, rige mennesker var blevet fattige, og fattige menne-

sker var bragt til tiggerstaven — nogle søgte udkommet som røvere og ransmænd.

For at værge sig mod overfald af såvel fire- som tobenede havde Thomas et solidt spyd i hånden og en stor, solid dolk i bæltet.

»Hvordan kan det være, Thomas, at vi fra Varnæs altid handler i Flensborg? Der er da næsten tre gange så langt dertil, som til Åbenrå.«

»Du ved da, at der er fjendskab mellem Åbenrå og os fra Varnæs. Det skyldes, at det gamle Varnæskøbing bukkede under, og Åbenrå tog handelen, købingen forsvandt, og tilbage blev kun landsbyen Varnæs. Det er flere hundrede år siden, men det glemmes nok aldrig af Varnæsbeboerne.«

»Godt det samme, ellers fik vi ikke den lange køretur. Flensborg er også større end Åbenrå, og — —«

Maren udstødte et skrig! Ud af mørket bag en tæt kristtjørn trådte en høj, kraftig mand.

»Hvem er du? Stå stille, eller jeg jager spydet gennem dig!« Thomas hævede spydet til kast.

»Gør mig ikke fortræd! Jeg er en fredens mand, en flygtet bonde. Jeg er sulten! Vil I hjælpe mig?«

Thomas så spejdende omkring, Maren så også, så godt det var muligt, rundt i mørket, men der var ikke andre at se.

»Jeg er alene, frygt ikke!«

»Hvad hedder du, og hvor kommer du fra?«

»Mit navn er Jes Jørgensen. Jeg er flygtet fra Søgård. Jeg skulle tvinges til at ægte en enke på over de tre snese — og overtage hendes forsømte halvbol. Det ville jeg ikke, og jeg ville ikke svigte min kæreste. Da jeg ikke ville adlyde greven, blev jeg først sat på træhest og siden kastet i hundehullet. Men jeg brød ud for to nætter siden. Jeg skjulte mine spor ved at vade i bækken næsten til Tumbøl. Jeg har intet spist siden, undtagen et par visne slåenbær og et par nødder, som

jeg fandt, og jeg er meget forkommen af kulde. Vil I ikke nok hjælpe mig? Gud vil lønne jer derfor!«

Thomas tænkte sig om. Det var farligt at trodse den mægtige grev Ahlefeldt, men —

Marens gode sindelag gav ikke plads for den slags overvejelser. »Vist vil vi hjælpe dig! Du fryser og sulter jo ellers til døde! Vi må da hjælpe, Thomas!«

»Det bliver vi vel nødt til! Godt, at vi er så sent på færde! Vi kommer nok i hus uden at blive opdaget! Kom!«

☆

Nattens kolde blæst havde lagt sig, solen havde været fremme en halv times tid. Den skinnede klart på vejen, der snoede sig frem i landskabet mellem Felsted og Søgård, hvor Hans Kjøbmand, Thomas og Maren agede frem. Både vogn og forspand var bedre, end bønder plejede at have dem.

Det var ikke blevet til ret megen nattesøvn for de to søskende, men det betød intet. Deres far havde taget vel imod flygtningen, der efter et solidt måltid faldt i søvn i alkoven, næsten inden han fik sig lagt.

Maren havde ikke ofte været i Flensborg, så egnen var spændende at se på for hende, men talen drejede sig dog mest om flygtningen.

»Ja, ti nu om ham! Der er hans forfølgere måske.« Faderen pegede mod tre ryttere, som fra en bakketop sås komme mod dem.

Rytterne nærmede sig i trav. To hunde løb snusende i vejsporet, og endnu to hunde løb inde på marken, søgende i siksak, en på hver side af vejen.

Rytterne red ved siden af hinanden, spærrende vejen helt.

»Kør af vejen, bonde!« råbte den ene rytter barsk. Hans Kjøbmand havde på mændenes klædedragt set, at den talende kunne være ridefoged, den anden og tredje rytter var klædt som skriver og skytte. Hver havde en bøsse på ryggen.

»Der er god plads til tre ryttere enkeltvis!« Hans Kjøbmand pegede med piskan.

»Hvad for noget, bondetamp! Vil han ikke flytte sig! Kender han ikke sin pligt for fornemme personer?«

»Vel kender jeg vigepligten, men det gør I åbenbart ikke!«

»Mukker han! Jeg er ridefoged Detlefsen fra Søgård. Vi rider grev von Ahlefeldts ærinde og kræver plads!«

»Det er ældgammel skik, at en gående viger for en rytter, en rytter for en vogn, en tom vogn for en læsset vogn! I er ryttere, I må vige for mig, jeg er til vogns, har endda en læsset vogn!«

»Nå, han kan skam svare for sig, men han glemte det vigtigste: den fornemste bliver på sin plads!«

»Ja vel! Men dog i den orden, jeg nævnte det. Vid også, at jeg har set mangan en fornem adelsmand så forstående, at han veg for selv en bondevogn, havde den læs.«

»Hvad hedder du, stormægtige bonde, og hvem hører du under?«

»Hans Kjøbmand er mit navn, jeg er helbolsmand fra Varnæs og hører til hertugen af Gottorps fæstere!«

»Gid du var under Søgård, så skulle du få lært at lyde! — Men, du har vel ikke set en bonde krybe rundt og skjule sig?«

»Det har jeg!«

»Hvornår og hvor?«

»I dag, mens det endnu ikke var rigtig lyst. Han krøb sammen bag en lade ved den første gård, I kommer til, når I rider til Felsted!«

»Var han stor og kraftig, med rødt hår og skæg?«

»Stor og kraftig var han, håret kunne jeg ikke se, for han havde tophuen trukket ned over både pande og nakke, men røds-kægget, det var han!«

»Det er ham! Sulten har drevet ham til bebyggelse. Vi skal snart få ham!«

»Hvem leder I efter, med forlov at spørge?«

»Vi leder efter en bortløben bonde fra Søgård gods!«

»Ja, nu kunne jeg let lede jer på vildspor!«

»Hvad! Du så ham jo!«

»Ja, jeg så en rødskægget bonde luske i skjul, men det var nu ikke bonden, I søger, men Mikkel Rød fra Felsted. Han er kommen hjem fra nattesvir, vil jeg mene, og så krøb han nok i skjul for sin skrappe kone, Malene!«

Rasende løftede ridefogeden ridepisen. Hans Kjøbmand løftede sin lange kørepisk, roligt og spotsk betragtede han skiftevis ridefogeden og sin pisk.

»Vil I have en rask lille fægtning, hr. ridefoged? Jeg vil dog advare Eder. Jeg har fægtet en del i mine dage — sidst med kejserens folk under besættelsen!«

Ridefogeden skjulte sin arrigskab. »Godt! Din spøg skal være dig tilgivet. Men har du ikke set den rømte bonde luske rundt?«

»Nej! Det har jeg ikke, så sandt jeg i Guds navn er en ærlig mand!«

»Så må vi søge på egen hånd!« Ridefogeden gav et vink til sine ledsagere, og enkeltvis red de forbi bondens vogn.

»Der gav du sandelig ridefogeden besked — det var godt gjort!« Thomas så beundrende på sin far.

»Men var det nu rigtigt, far? Du gav ham jo dit ord som en ærlig mand på, at du ikke havde set den rømte bonde!«

»Nej, min pige — det gjorde jeg aldeles ikke. Jeg sagde, at jeg ikke havde set bonden luske rundt. Jeg har nemlig kun set ham fri og frejdig i vort hjem.«

»Man skal åbenbart lægge nøje mærke til dine ord.« Marren smilede lettet.

»Når jeg optrådte lidt udfordrende, var det kun dels for at vise ridefogeden, hvor lidt vi regner disse bondeplagere, dels for at han slet ikke skal tro, at den rømte bonde er hos mig.«

Jes Jørgensen blev skjult i otte dage. En mørk nat sejlede Hans Kjøbmand ham til Fyn. Dermed mente han, at den sag var ude af verden — men han forregnede sig.

☆

En dag i december trådte ridefoged Detlefsen frem på Stokager, vest for Varnæs, hvor birketinget holdtes, og krævede højlydt, at sættebonde Hans Kjøbmand af Varnæs skulle stævnes for tinge og anklages for foragt for Gud, for løgnagtighed og for at have huset en rømt bonde fra højadelig grev von Ahlefeldts gods, Søgård, og sejlet nævnte bonde, Jes Jørgensen, til Fyn.

»Jeg hører Eders anklage! Kan I bevise den?« spurgte birke-dommer Erik Matzen.

»Det kan jeg! Og jeg kan som vidner føre halvbolsmand Nis Terkildsen og kådner Jep Smed, begge fra Varnæs!«

Højlydte udbrud og mumlen lød fra de mange bønder fra Varnæs, der som nysgerrige tilhørere havde overværet de foreliggende retssager.

»Har I de to vidner med i dag for at støtte Eders anklage?« Birke-dommeren så hvast på ridefogeden.

»Nej, de er ikke mødt i dag, men de har pligt til at møde den dag, I sætter til retsforfølgelsen af anklagede Hans Kjøbmand!«

»Godt! Nu står den hellige julehøjtid for døren, men tredje torsdag i det nye år, 1638 efter Kristi fødsel, skal retten blive sat angående Eders klagemål mod velagtede Hans Kjøbmand, som vil være tilsagt at møde. I møder som anklager — de af Eder anførte vidner vil birkeretten stævne. — Retten er hævet!«

☆

Tinget var sat. På de tre tingstokke, der hvilede på store sten, sad de otte stokkemænd eller tingsvidner; over for dem, på den fjerde tingstok sad birkefogeden, Erik Matzen, og ting-

skriveren, magister og sognepræst i Varnæs, Peter Fabricius, ved et lille bord, hvis fire pæleben var gravet ned i jorden.

Midt i den firkant, som tingstøkkene dannede, lå en stor, flad sten, tyvestenen. På den skulle den anklagede sidde, hvis det var en slem forbryder. Var det en tyv, grebet på fersk gerning, skulle han have tyvekosterne, en gås, en skinke, en sølvkande, eller hvad han nu havde stjålet, bundet fast på ryggen.

Galgebakken var øst for tingstedet. Den anklagede stod foran eller sad på tyvestenen således, at han vendte ansigtet mod birkedommeren og tingskriveren, der sad med ryggen mod retterstedet.

Det var just om tyvestenen, at en strid nu var opstået. Anklageren, ridefoged Detlefsen, forlangte, at Hans Kjøbmand skulle sidde på tyvestenen for sin store forbrydelses skyld, og således, at hans blik var rettet mod galgebakken, hvortil han rettelig burde føres til straf og død.

Hans Kjøbmand nægtede at tage plads på stenen. »Jeg er ingen tyv, heller ingen forbryder, så jeg bliver stående på mine fødder foran tyvestenen«, sagde han.

»Rigtigt, Hans Kjøbmand! Du behøver ikke at sidde på stenen!« afgjorde birkefogeden.

»Retten kan nok bøjes her i Varnæs!« Ridefogeden smilede hånligt. »Det siges, og det for sanden, at i Varnæs hænger hele befolkningen sammen som ærtehalv!«

»Ti med Eders løsgtige tale!« Erik Matzen rejste sig. »På denne dommerplads har tidligere min far, Matz Asmussen Reuff, hans far, Asmus Petersen Reuff, hans far, Peter Matzen Reuff, og igen hans far, Matz Reuff, varetaget embedet som birkedommer. Ingen af dem er nogen sinde blevet beskyldt for at bøje retten! — Heller ikke jeg agter at dømme andet, end retten kræver! — Til sagen! Hvad anklager I Hans Kjøbmand for?«

»Bonden der sagde, at i Guds navn, og så sandt han var en

ærlig mand, havde han ikke set rømningsmanden, som alt da opholdt sig på hans gård! Jeg har som vidne medbragt skriveren og skytten fra Søgård — de hørte også den løgnagtige og gudsbespottende tale!«

»Hvad har du, Hans Kjøbmand at sige til denne alvorlige anklage?«

»Jeg har også vidner til mine ord til ridefogeden, min søn Thomas og min datter Maren. Ridefoged Detlefsen må lære at lægge mærke til, dels hvad han spørger om, dels hvad svaret bliver. Han spurgte, om jeg havde set den rømte bonde luske rundt! Dertil kunne jeg i Guds navn og som en ærlig bonde svare, at det havde jeg ikke. — Jeg havde nemlig kun set bonden fri og frejdig i min stue!«

Tilhørerne brast i højlydt latter. »Godt klaret, Hans!« lød en klar stemme. Birkedommeren løftede hånden, tilhørerne var øjeblikkelig tavse.

Ridefogedens ansigt var blodrødt af raseri. »Hans Kjøbmand er kendt som slagsbroder, og har han ikke ligefrem begået mord, så har han dog forsøgt derpå. Han er jo straffet før flere gange — på dette ting! Lempeligt — alt for lempeligt!«

»I er vist ikke endnu klar over Eders stilling, ridefoged Detlefsen! I er her kun som anklager, ikke som dommer!« Birkedommerens stemme skar skarpt gennem den kolde januar-dags frostluft. »Hvad hentyder I til?«

»Anklagede har forsøgt at myrde en ung pige og en ung mand!«

»Hvad vedkommer det sagen her? I vil kun stille Hans Kjøbmand dårligt til skue! Det skal I ikke få lov til! For dem, der ikke kender det, I nævner, skal jeg sige, at i sine unge dage kom Hans Kjøbmand til at såre præstens tjenestepige i ansigtet med et skud løst krudt. En anden gang skød han Jørgen Højs søn i benet. Begge gange måtte han betale en bod på én daler. En bøde under én og en halv daler ødelægger

ikke en mands ære. Kun hvis bøden er over nævnte sum, regnes den for lige så ærekrænkende, som at blive sat i halsjern. — Dette til klaring af Eders — sagen uvedkommende — beskyldning. Retten i dag skal kun tage sig af Eders klage over, at Hans Kjøbmand har huset den flygtede bonde, og at han har sejlet ham til Fyn! Hvad støtter I Eders anklage på? Har I bevis på denne sejltur?»

»Det har jeg tilfulde! Kald Nis Terkildsen og Jep Smed til vidne!«

De to mænd trådte inden for tingstokkene. De var tydeligt nok beklemte ved at skulle vidne mod en mand fra deres egen by, tilmed en anset bonde .

»Hvad har du at sige, Nis Terkildsen?» spurgte birkedommerne.

»Først beklager jeg, at jeg må vidne mod min byfælle, men det kan jo ikke undgås. Jep Smed og jeg var kort før jul i Åbenrå. Vi tog ind på »Det gyldne Anker« for at få en snaps eller to mod den hårde kulde. Desværre kom ridefoged Detlefsen hen til vort bord. Han var overmåde venlig, bød os brændevin og snakkede om forholdene i Varnæs. Han spurgte meget, og vi blev begge så rusendes, at vi snakkede over os og fortalte, at vi en nat sidst i marts forgangne år var på fisketur ved Varnæs Vig, neden for Vold. Mens vi lå ved de høje tagrør og styrkede os med vore lømmelærker, thi det var nattekoldt, hørte vi nogen komme. Vi lå stille og hørte da, at Hans Kjøbmand og nævnte rømte bonde kom ned til stranden. De talte om, at de havde svært held med sig, og at vinden var gunstig og natten mørk til sejlturen til Fyn!«

»Hvorfra fik Hans Kjøbmand båden?«

»Det var hans egen båd, som han plejede at fiske fra!«

»Gav I jer til kende?«

»Nej, Det kom jo ikke os ved!«

»Vidste I, at Hans Kjøbmands ledsager var rømningsmand?«

»Nej, det gik først op for os, da vi blev stævnet til tinget som vidner!«

»Har du andet at tilføje eller oplyse?«

»Nej! Kun beklager jeg at måtte —«

»Det har vi hørt! Jep Smed, kan du tilslutte dig Nis Terkildsens vidneforklaring?«

»Ja! Også jeg beklager —«

»Jeres beklagelser er retten uvedkommende! Har I, ridefoged Detlefsen, noget at tilføje!«

»Ja, jeg ønsker den strengeste straf for Hans Kjøbmands skændige gerning og hans opsætsighed mod højadelig grev von Ahlefeldt!«

»At Hans Kjøbmand bespiser en mand, der er halvdød af sult og forkommen af kulde, skal ikke lægges ham til last. Men han burde have meldt manden til den lovlige øvrighed, det vil sige birke-dommeren i Varnæs. Dette undlod han, men endnu værre er det, at han sejlede rømningsmanden til Fyn. Derfor må han dømmes.

Hans Kjøbmand! Vedkender du dig anklagen fra ridefogeden?«

»Ja!«

»Er vidnernes udsagn rigtige?«

»Ja!«

»Har du noget at tilføje?«

»Nej! Kun at jeg altid vil hjælpe et menneske i nød!«

»Tingsvidner! Anklager og tiltalte har talt. Vidnerne har afgivet forklaring. Hvad dom vil I fælde?«

Birkedommeren og de otte tingsvidner talte dæmpet sammen en stund. Birkedommeren dikterede dæmpet dommens udfald til tingskriveren. Så rejste Erik Matzen sig og læste:

»Thi kendes for ret: Sættebonde Hans Kjøbmand fra vor by, Varnæs, er af grev Ahlefeldt til Søgård, ved dennes foged, Knutz Detlefsen, anklaget for i otte dage at have huset, skjult og bispist den rømte bonde fra Søgård, Jes Jørgensen, og der-

efter at have sejlet ham til Fyn, hvorved han er unddraget grevens forfølgelse. Hans Kjøbmand dømmes til at betale otte daler i bod. Boden skal af mig sendes til amtmanden i Åbenrå og derfra afleveres til hertugen af Gottorp. — Retten er hævet!«

☆

En herlig sommerdag efter høsten var der fest i Varnæs. Hans Kjøbmands stedsøn, Nis, havde overtaget sine forældres helbol og holdt nu bryllup.

Alle beboerne i Varnæs var til gilde. Det var et dobbeltgilde, man fejrede både brylluppet og høstfesten, og høsten havde været god. Alt var da også idel glæde, maden var god, øllet og snapsen ikke ringere. Præsten, Peter Fabricius havde holdt en kort, hjertelig tale. — Men rundt om hviskedes der og spurgtes: Hvor er Hans Kjøbmand? Hvorfor er han ikke med til festen? Kan han ikke tåle at afstå gården, som han har drevet og passet godt i mange år?

Al denne snak forstummede brat. I storstuen stod pludselig Hans Kjøbmand i festdragt. Han gik hen til højtidsbordet, hvor brudeparret sad.. Han greb et krus og hilste smilende på Nis og hans unge brud. — Der var åbenbart ingen misstemning mellem de to parter.

»Til lykke Nis og Kirsten, hjertelig til lykke — og god og velsignet fremgang for dig og din unge brud, Nis! — Det er første gang i mit liv, at jeg har været til to bryllupper samme dag!«

Forundret så gæsterne på Hans Kjøbmand. Hvad mente han? Var han drukken?

Men Hans Kjøbmand løste hurtigt gåden. »Byfæller! I husker nok, at jeg forgangen år måtte bøde med mine to bedste køer for at betale for en sejltur til Fyn. Nu har jeg gentaget sejlturen. For to dage siden sejlede jeg Jes Jørgensens trolovede til Fyn. De holder også bryllup i dag, på hans fæstegård. Jeg ilede fra gildet der for at komme hjem til brylluppet her!«

Glade og beundrede udbrud lød fra bryllupsgæsterne.

Erik Foged rejste sig. »Kvinder er jo heldigvis ikke stavnsbundne, end ikke på Søgård gods, så denne gang skal jeg ikke idømme dig bøde — men lad os alle rejse os og sige tak til vor uforfærdede og rettænkende, dristige byfælle!«

»Tak, birkefoged, for de gode ord! Og nu folkens! Lad os nu alle, og da især de unge, gå ud på grønningen og danse — og også tænke lidt på, at de danser bryllupsdans på Fyn!«

Kilder: Åbenrå amtsregnskaber 1637—38 og materiale fra slægtsstudier. Hans Kjøbmand, Ingeborg og Maren er forfatterens forfædre.

Har do kun mødt det å din vej

Har do kun mødt det å din vej
der gør et levned tryg,
da dét e lidt a åll din glæd'
med den der ge'r i skyg.

For ka' do spred' en smule glæd'
der, hvor der er behov,
da ka' do få e lidt med hjem.
Ja, mer end det do gav.

Men ka' do inneting undvær,
og it vil spild din tid,
da ge'r do glip a åll den glæd,
der er ve' å må gi'.

E skoelmesterkuen

6. Kinnig ramme

Jen, to - møss i e lo ...

Almuerim og -remser fra Nordslesvig

Af Rasmus Helming

Når vejret artede sig derhen — især ved vintertide — at folk og fæ helst holdt sig inden døre, mødte de op i huggeladen hos os, »æ gammel smej«, Jørn Glaser, Farre Jø'nsen (han havde dengang en omfattende virksomhed, blandt andet farveri) og de andre gamle i vor gade, for at få has på de trevne timer, inden mørket hyllede den lille by ind i fløjlsort tysthed. De skutede sig og gned de kuldestive fingre, når de trådte ind og hastigt smækkede døren bag sig. Sindigt fandt de sig et egnet sæde — en huggeblok, en trækasse — ymte de en kende om det Herrens vejr. Piben eller cigaren kom frem, og inden længe tonede den blå røg sig ud i sære gestalter, der aldrig faldt til ro i det lille rum. Bedstefar fyldte den glohede »kanon« til randen med »stikke« (kvas fra buske), som ilden fortærede med grådig syden og hvæsen og spyede varme ud til alle sider — og snakken kom i gang, impulsivt, ubesværet og fuld af fantasi . . .

Som dreng lyttede jeg spændt på, hvad de gamle havde at berette om spøgelses og varsler, rim og ordsprog, om sære ting mellem himmel og jord — mundtlige overleveringer fortalt fra slægt til slægt gennem snese af år. De blev fortalt — igen og igen — med små forskelligheder som for at forny og forbedre »kærnen« fra gang til gang . . .

Jen, to — møss i e lo — er en tal-remse, som jeg har fra min morfar, der i sit arbejdsomme liv havde været teglbræn-

der ved de »echensouner« teglværker fra de unge år, til han kroget og ældet efter en lang og slidsom arbejdsdag undte sig og sin kone en rolig og harmonisk livsaften i Broager. Han nedstammede fra Tychsen-bondelægten fra Vandsted-Bæk ved Skelde. Begavet med en smule lyrisk-humoristisk talent er det vel muligt, at remsen ikke hører til mellem de originale, sønderjyske almueviser og -remser, men at han selv har »begået« værket i ledige stunder, når han sad i plysseslænestolen i det lille, lavloftede gavlkammer, der vendte ud mod bygåden, og nyfigent holdt øje med datidens ret så sparsomme trafik ad den opkørte og plørede vej. — Men her er så remsen:

Jen, to —
møss i e lo.

Tre, fie —
speel ó e lie (lirekassen).

Fem, sejs —
slå e grejs.

Syv, ået —
kokkelået (kykkeliky).

Ni, ti —
kløb e dør i.

Ell å tol —
e ko den brål.

Tretten, fjouden —
den Onde tou den.

Femden, sejsten —
pess væ e vejsten.

Søtten, atten —
pjitten og pjatten.

Nitten, en snes —
kyes Andres.

— Og med et smørret smil føjede han så — lidt hurtigt — til:

te han fees . . . (af skræk).

Han morede sig altid kosteligt, hver gang han fortalte den slags, og lo længe og inderligt — længe efter at tilhøreren skyldigt havde reageret på de komiske passager.

*

Et stænk af besk satire har poeten fået puttet ind i følgende remse — kanske helt ubevidst. I de få linjer rides en skitse af disse letfængelige, der flammer ubændigt op — snart for det ene og snart for det andet — og så uden blusel lader egen idealistisk ildhu fuse ud i det rene ingenting, når en bagatel ubehageligt kommer med i købet:

Jes'pede »aus der Stadt«
(han var føjd i Hostrup Krat)
sat som knejt så højt e nejs,
han vil pinde ue å rejs,
urren om e hele joe —
væk fra vo mæ å dæ vi boe,
ue å blyw en grumme mand
i et stoet og fremmed la'n.
Da han omsie skull' drej æ,
græ hans mœ, græ hans fae,
å så græ ó Jes'pede sjel,
vo var det swaet å seij fa'vel . . .
Æ rejs? Ja, den løef ue i e sa'n,
drej a u'en fa'vel — *det* gæe jo'it an.
— — —
Vi gri'n da godt hæe i vó gae:
Jes'pede? Han dreje s'gu alle æe —

Jævne ord om menneskers små løjerligheder — ikke ringe til at fundere lidt videre over.

*

Lidt ondskabsfuldt er rimet, der kort og hårdt afslører, hvor lidt »Brouingere« estimeres af de andre godtfolk på den frodige og givtige halvø ved Flensborg fjord. Hver »indfødt« har til trivialitet fået serveret de fire, korte linjer — med slet dulgt nedladdenhed, forstår sig:

I Braue
er der ingen, de daue
urren lill Per Hvie
å han daue te en stoe skie.

Så var det sagt — hårdt og udiplomatisk.

*

Om sludre- og sladrevorne — mest quindemennesker — hed
det sig sålunde:

Cille rapdulle — Cille raprap
(navnet skiftede med synderen)
fo'de hun har en fo'bande flab
hun ka' it hoel e snue,
fø hun fæ e tong røit ue . . .

*

Og en lille ting, der sandsynligvis er importeret fra »det gamle land«, da den altid med megen akkuratessse blev reciteret på »det højdanske« med møjsommeligt tagen højde for den korrekte udtale af l-d i skulde og vilde og slige uvante kombinationer:

En slagter drog fra staden ud,
tralled' og fløjted' i sky —
med halvtredie daler på lommen
han alt vilde kjøbe en stud.

(Her mangler desværre to eller tre vers, men den sørgelige ende på turen tolkedes ublufærdigt i sidste vers):

Hans hoser blev revet itu,
så pimpelen hang ude —
og har han ei fået dem lappet,
ja, så hænger den der endnu . . .

Det tangerer næsten det pornografiske; men visen beskrev et drabeligt opgør mellem bemeldte slagter og »gemalen« til

den stud, han købte og trak af sted med — fortalt i de par vers, der ikke huskes — desværre.

*

— Hva jerre do?

— Rasmus.

— Vee do, hvodden dit naun bløu te?

— Nej.

— Jou, see do: Jet stråe i e glas — det seje RAS — to loppe å jen lus — det seje: MUS — R a s m u s.

Og med tiden sivede det da ind . . .

*

Et par rim — spådomme om man vil — om vind og vejr:

Ven e huen ærre grejs,
æ e ræen ynnevejs.

*

Trække fra østen e tornvæ
Vo' Herr' skøtte folk å fæ.

(Hvis tordenevejret trak op ude østerfra, ville uvejret blive heftigt og langvarigt).

*

Ven e himmel see ue som en få'mau,
gie de storm innen tre dau.

*

Her et par af de mere almene af den uendeligt lange række mundheld, som i grovkornet og barsk humor eller med lune ironiserede over samtidens jordnære mennesker — særlig de enere, der med deres små særheder og brist stak en smule af fra den store, brede masse.

Om de rastløse:

Di var liså jæuwe (ivrige, her: kunne ikke vente tiden af) som e krøfle te Kliple mærken, di kom tre dau fó'tile.

Om de forvirrede:

De fó rundt som møss i basselseng.

Om de skinhellige:

Vo' Herr' sørre fó sin, soij e degn. Han drak sæ fuld i e
ålde'vin.

Om de hypokondre:

Hun ræen te doctes, wenn hun haij en få't fokeet i e røv.

Om en for påholdende madmor:

Der vár kun jen gnalling kjø i e supp', å den snubbe Lukas,
å han var endda bleen å det jen ye.

Om dem, der knejste vel rigeligt:

Han kiche så højt som skæj (skaden, fuglen)i snefoch.
eller:

Hun er så stejl i e rych som en ka'tøffelsæk.

Om de sladrevorne:

Hinnes klæb (kæft) gæe som kjæp i møllehjul.

Om de sløsede:

Det trække sæ nok te'rett, soij e skrærre, han syed' e ærme
fast ve e fikk' (altså: ved lommen i stedet for ved ærme-
hullerne).

Om de gerrige:

Han æ så næere, te han ku æe sit eint moch.

Og et par mere almengyldige:

Heide å malle æe no numme jet, soi e skrærre, han ku it sy
knapgaef.

Ven e moløe ska væe, ka e boll få e kal'.

Kattemæe godt e køe it hæe få't vinge, soi e ka'l, han fik en
fovlski i det jen ye.

E mand vest it, te e kuen va tombe, føe hun sang ve e nare.

Liech fåe liech, soi e kjælling, hun be' e huen i e ben.

E kjerck va hal'fuld, å de var e præst å.

Kortspil har til alle tider været en af den »lille« mands for-
nøjelser. Man mødte op hos hverandre, konerne fulgte trop
og snakkede om, hvad de havde set og hørt siden sidst — de

sad sædvanligvis i »e gojldørnsk«. Mændene huserede i »e lill-dørnsk«, de var ikke altid lige påpasselige med tobaksaske og deslige. Kortene blev givet og spillet med ærekær alvor og stor nidkærhed, og disputen over spillestil og makkerskab kunne nu og da blive skruet op i eksplosive højder, så mutter agtpågivende så oven over brillerne ind til d'herrer og rynkede brynene misbilligende. Det kølede mestentids ret så prompte — i al fald da til næste episode . . .

*

Thammes havde altid besvær med at stoppe op ved den ugentlige Skat-aften, og Line måtte immervæk minde ham om, »at de it sku speles e hele nat« — sådan også denne aften:

— Thammes, Thammes, vi ska hjem — e klok æ manne . . .

— Hvo manne æ den da, lille moe?

— Jet.

— Jamen, Line, det æ da så lidt, som den ka blyv —

. . . og Thammes spillede videre — med ren samvittighed.

*

I det følgende var pointen, at der skulle »ryves å e r'e« (rulles på r'erne): E rrodde de rrenne rrrundt i Rrrasmus Rrrichelsens rrrowrrryvning . . .

*

Disse tilfældige ting er taget fra den lette genre; men de er kun en gren af de mængder af mundtlige overleveringer der i prosa og rim var iblandt folk. Der fandtes — måske endnu flere — sentimentale eller dystre viser, ofte med en ufattelig mængde vers. De havde det tilfælles, at alle, næsten da, endte ret så grueligt. Der var både alvor og gammen, og ind imellem flettedes hårrejsende spøgelseshistorier, maninger, varsler om ulykke og ildsvåde, ryggesløse heksekunster og alskens grumme fortrædeligheder, som beretteren, overbevist om sanddruheden, lod gå over scenen med andægtig og dæmpet recitation — . . . og man gyste velbehageligt og skuttede sig og slog i tankerne korsets tegn for sig — for alle eventualiteters skyld . . .

Sydslesvig
Lund 1947

Et besøg i Sydslesvig i 1947

Af Ingeborg Kock

Sidst i juni 1947 besøgte Padborg-Frøslev Sangkor den danske ungdomsforening i Sønderløgum og fortsatte derfra til Tønning. Beretningen om denne tur er nedskrevet — uden tanke for offentliggørelse — straks efter hjemkomsten, mens indtrykkene var friske.

Formanden for Padborg-Frøslev Sangkor, O. G. D. Larsen, havde søgt visum, længe før turen til Sønderløgum skulle finde sted. Vi var meget spændt på, om rejsetilladelserne ville komme til tiden. Det hænder nemlig, at de først kommer efter den dato, man har søgt om, og i alle tilfælde kommer de ikke før i sidste øjeblik, mærkeligt nok.

Endelig om torsdagen, som vi skulle af sted lørdag, kom papirerne. Vi kunne tage fra Padborg lørdag eftermiddag og skulle være tilbage over grænsen ved Kruså inden søndag aften kl. 24, hvor vore visa udløb.

Enhver, der kommer over grænsen mod syd, må få en 5 kg pakke med, så vi fik travlt med at samle sammen, hvad vi kunne tænke os, der kunne komme vore værtsfolk og os selv til nytte. Pakkerne var absolut ikke undervægtige, da vi startede hjemmefra.

Vi kørte fra Padborg i en lille bus. Den måtte kun køre til grænsen i Kruså. Drønende varmt var det. Radioen meldte 34 grader. I Kruså kom vi gennem tolden, og den danske tolder, der kendte sine lus på travet, tog meget nænsomt på vore mange pakker. Så gik vi gennem det tyske toldopsyn. Tolderen her var mere nysgerrig. Ægteparret Andersen kom først,

og det havde hele tre pakker med, som måtte løses op. Tolderen gjorde tegn til, at vi andre skulle følge eksemplet, og nogle gjorde det. — Ikke fordi han på nogen måde tog noget fra os, han var jo kun interesseret i, at vi havde så meget som muligt med; men han håbede vist, at der skulle falde lidt af til ham også. De fleste af os foretrak at liste udenom, mens de første pakkede op og i.

Nu skulle vi videre til Flensborg. Sydslesvigsk Forening havde lovet os en af deres biler til videre befordring, dersom der kunne skaffes en chauffør. Der kom ingen bil fra Flensborg for at hente os i Kruså, så vi måtte vente, for i den hede var det utænkeligt at gå de 6 km til Flensborg. Vejen, der før krigen førte gennem en dejlig gammel bøgeskov, er nu aldeles skyggeløs. Der står kun tørre stubbe tilbage.

Vi snakkede med en tysk grænsevagt, der passede bommen. I ventetiden faldt der et par cigaretter og en enkelt bolle af til ham. Han tog imod med lysende øjne, og gaverne blev pakket forsigtigt ind og lagt ind i vagthyttten. Han blev mere meddelsom og foreslog, at vi kunne prøve at komme til byen med de personvogne, der havde plads til os. Da bilerne alligevel skulle holde ved grænsebommen, var det en let sag at få flere til Flensborg på den måde. De sidste af os hyrede to lastbiler fra Sydslesvighjælpen, der var højt læsset med havregrynsække. Vi krøb op på sækkene og satte os godt til rette og var sandelig ikke ringe kørende.

Vi havde en vidunderlig udsigt over Flensborg fjord, god plads og dejlig luft, og trods forsinkelsen og den stærke varme var humøret højt, så vi stemte i med nogle af vore sange firstemmigt, mens vi rullede ind i Flensborg. Folk løftede hovederne og så forundret i vejret. De var bestemt ikke vant til at høre den slags sang på gaden. Nej, gad vidst, om de i det hele taget kan synge mere dernede? Alt er så håbløst gråt i gråt, så man må se det for at tro og forstå det.

Flensborg er vist Tysklands største flygtningeby. Mennesker

fra alle hjørner af Det tredje Rige er her gennet sammen, ja, hele Sydslesvig er overskyttet af flygtninge. Det er de egnsfremmede, man ser over alt, for de har intet at bestille. De fylder gader, butikker, kontorer, mens de »hiesiger«, d.v.s. de hjemmehørende, holder sig hjemme i de tætpakkede hjem. De danske dernede har kun et at leve for: at blive danske igen.

Vor sangerflok havde mange ærinder at udrette i de få timer, vi havde til rådighed i Flensborg. Man skulle se til onkler, tanter, venner og bekendte, og jeg kan sige, at vi blev modtaget som engle med gaver fra det forjættede land til de forskellige hjem. Det gik til fulde op for os, at vi ikke har noget at klage over herhjemme. Ved afgang fra Flensborg fik nogle børn en lille madpakke til deling; men inden de nåede at få den pakket ud, kom en gammel, krumbøjet mand hen og ville endelig hjælpe. Hvordan maden blev fordelt, så vi heldigvis ikke. Derimod så vi, at alle folk uden undtagelse havde elendigt fodtøj på, og at der bogstaveligt talt ingen varer var i butiksvinduerne. Kun skiltene antydede forretningernes art, og alt er uhyggeligt forsømt. Maling eksisterer vist ikke mere.

På turen ud til Sønderløgum blev vi i bogstaveligste forstand rystet godt sammen. Vi blev enige om, at det at sidde i en bil på vore hjemlige landeveje var som at svømme i sammenligning med dette. Ved 19.30-tiden nåede vi Sønderløgum, hvor den danske lærer tog imod os og fordelte os til vore værtsfolk, der var kommet for at hente os hjem til en herlig aftensmad, som vi i de fleste tilfælde selv leverede af vort medbragte forråd. Derefter igen hen til kroen, der var helt fuld af tilhørere.

Det var en taknemlig tilhørerskare, der gerne ville have hørt på os i mange timer, men det forbød sig selv, for det var næsten umuligt at se. Vi var 20 mand, der skulle se ved en eneste pære oppe på scenen, og den var endda ikke af de kraftigste; men så snakkede vi ved kaffebordet i stedet. Som en stor undtagelse kunne de sønderløgumfolk den aften byde på fint bagværk. Det hændte en sjælden gang, at bageren fik

Der samles spildte havregryn på gaden i Flensburg

tildelt en sæk amerikansk mel, og det var netop sket, så han havde ofret noget af melet i dagens højtidelige anledning. Ofte er melet iblandet majsmel, så brødet bliver helt gult og hårdt — og til tider næsten uspiseligt.

Vi havde en hyggelig sønderjysk aften med kaffebord, sang, oplæsning og taler. Selv om salen langt fra var køn, så kunne den da nok gå an, syntes vi, og læreren fortalte os, at det kunne man takke Padborg Ungdomsforening for, som havde tegnet fadderskab for Sønderløgum. Et halvt år før havde det været sløjt. Da havde der ikke været andet end de bare træborde og ikke nær kopper nok, så mange måtte drikke af samme kop, og man havde ingen sangbøger. Men nu var foreløbig disse mangler afhjulpet.

En lærer fra Tønning danske skole var kommet til Sønderløgum på sin motorcykel for at opmuntre os til at komme til

Tønning den næste dag, for der ville sidde ca. 400 mennesker og være meget skuffede, dersom vi udeblev. Vi var næsten bange for den lange tur i den voldsomme varme, men vi gav efter og kom heller ikke til at fortryde det. Endelig hen mod midnat sluttede vi af og gik hjem med vore værtsfolk. Det var endnu meget lyst, da vi kom ud; det var den sidste nat med dobbelt sommertid. Det varede nogle timer, før vi kom til ro rundt i hjemmene. Vi fik mangt og meget at se og høre, som gjorde os ondt for dem, det gik ud over. Men alt kunne udholdes og tåles, hvis blot flygtningene ikke var der, for de gav anledning til sorger på alle områder. Her er nogle af de eksempler, vi hørte om.

Når man graver tørv i Danmark, så bliver de våde tørv spredt ud på tørvemosen og vendt og stablet, til de er tørre, og derpå kørt hjem. Men her må man køre de dyngvåde tørv hjem, mens de vejer og fylder tre gange så meget og tørre dem hjemme omkring huset, hvor man kan holde øje med dem, for ellers er de væk, når man skal hente dem.

En mand havde lagt et stykke have til med kartofler og undrede sig over, at det varede så længe, før de kom op. Men ved nærmere eftersyn viste det sig, at alle kartoflerne var pillet op af jorden igen. Det kunne også hænde, at de nye kartofler var pillet fra planten, så når ejermanden kom for at hente sine kartofler, stod kun de tomme toppe. Ofte bliver haven raseret, når grøntsagerne er brugbare. Når man hører, hvor vanskeligt det er at få frø og læggekartofler, kan man forstå, at det er en hel ulykke for ejerne.

En aften var et ægtepar gået hen til nogle naboer for at få en sludder. De syntes, at det var synd at låse deres tre får ind så tidligt i det smukke vejr. Fårene gik lige ved huset, men da familien kom hjem igen, var fårene stjålet. Der er også mange eksempler på forsvundet fjerkræ. Hvis kørerne står ude om natten, bliver de malket, og kørerne giver ikke så meget mælk på grund af manglende kraftfoder.

Enhver, som har husdyrhold og landbrug, har meget stor afleveringspligt, og opfylder man ikke denne, kommer myndighederne ganske simpelt og henter den formastelige ko eller høne. En gammel kone havde en eneste ko, og den ydede ikke det kvantum, den skulle, så den blev taget fra hende.

Madrationerne er meget små, og ofte kan de kun fås ved hokus-pokus og fiksfakseri. Heller ikke de nødvendigeste brugsting som skruer og søm er til at opdrive for penge. Det gælder også elektriske pærer, køkkenudstyr, fodtøj, hvidevarer og meget andet. En dansk tolder fortalte, at pæren i toldopsynslokalet hver nat måtte skrues ud og låses inde. Skal man have en kop kaffe i banegårdsrestauranten, må man deponere 10 mark for koppen. Knive eksisterer ikke på restauranter. Maden er skåret ud i små bidder, som til småbørn.

Korruption hører med til hverdagen. Har man cigaretter eller andre gangbare varer, kan der altid komme byttehandler i gang; men da tobaksrationen lyder på 20 cigaretter pr. måned, forslår den ikke langt. En gammel kone måtte for 80 pund kartofler betale en »god klædning« — et godt sæt tøj, som havde tilhørt hendes søn, som hun havde mistet i krigen. På mindre end et år havde hun mistet alle sine tre børn, og sin mand havde hun mistet i første verdenskrig. Mange andre næsten lige så tragiske skæbner blev oprullet for os i de par dage. En toldembedsmand med tre børn havde mistet sin stilling, fordi han bekendte sig til det danske mindretal. Han lever nu kun af Sydslesvighjælpen.

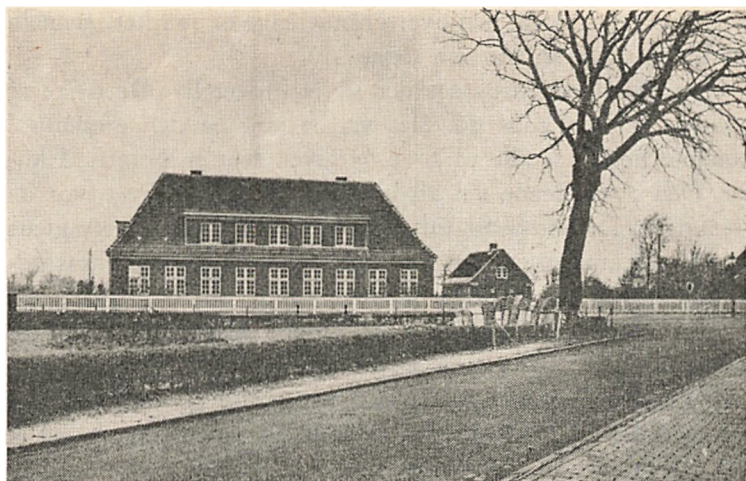
Den kone, vi overnattede hos, havde ikke set sin mand de sidste fire år, og han havde været indkaldt i otte år. Han sidder stadig i fransk fangenskab, men der var et lille håb om, at han kom hjem i løbet af en måneds tid eller to. Hun glædede og ubeskriveligt, ligesom hendes lille pige på kun fem år, som selvfølgelig ikke kunne huske sin far. — Den kone havde også kun Sydslesvighjælpen at klare dagen og vejen med — og så cigaretter. Hendes mand var jo sluppet nådigt, han havde må-

ske tiet, måske ikke bevidst været dansk før krigen, det ved jeg ikke; men det er sikkert, at den, der åbent og ærligt bekendte sig som dansk, skulle nok blive sat på en særlig udsat post, for i mange tilfælde aldrig at vende hjem fra krigen.

Nu kan vi jo godt koldt og nøgternt her i Danmark sige, at den danske opvågning i Sydslesvig er konjunkturbestemt, og selvfølgelig er det ikke lutter helgener og idealister alle; men det kan bevises med tørre tal og Hitlers arierattester, at størstedelen af beboerne er af dansk rod og væsen, og det er med al tydelighed gået op for dem, nu de har østprøjerne på så nært hold, at det i hvert fald ikke er blandt dem, de hører til.

Søndag formiddag, da vi gik på besøg hos hinandens værtsfolk i den lille landsby, traf vi en rigtig stovt jyde, der gav sig i snak med os på rigtig sønderjysk. Han fortalte, at i forrige krig havde hans slægt, d.v.s. brødre, fætre, svogre, måttet bløde med 21 mand og i sidste krig med 18. Vi spurgte ham, om han selv havde gjort krigen med, og han svarede: »Nej, det har jeg ikke. Jeg har været indkaldt otte gange, men har hver gang stillet mig så døv an, at de sendte mig hjem som uduelig til krigstjeneste«.

Ved 13-tiden søndag måtte vi videre, og vi var lumsk kede af det alle sammen. Vi havde 75 km vej for os på en lastbil med træbænke og en presenning over — og så 34 graders varme. Det støvede ubeskriveligt, og asfalten var næsten opløst, så de af os, der sad yderst, blev slemt stønket til. Mandfolkene trak skjorter og undertøj af, og vi kvinder trak også af alt, hvad anstændigheden tillod. Vejen var ganske god, så vi havde fuld fart på gennem den frisiske mark og de flade enge med god jord, kantet af grøfter. Vi lagde mærke til, at på alle jernbanespor stod der skeletter af jernbanevogne, kilometer efter kilometer stod de uden en pind tilbage. Træværket var blevet brugt til brændsel. Et sted stod en hel kirkegård af sammen-skudte lokomotiver. Hvor de rigtige og hele tog kører, kan jeg ikke begribe. — Vi glædede os til at komme til Tønning og

Uffeskolen i Tønning, ca. 1947.

hoppe i Ejderen. Vi var efterhånden tilføjede af skidt og støv, der havde sat sig fast i den svedige hud, og det sved ganske nederdrægtigt. Vi lignede grangiveligt en bil fuld af tørvearbejdere, der havde fået søndagstøj på uden at være vaskede.

I Tønning standsede vi ved Uffeskolen, den store, smukke, danske skole, og vi fik vor bagage låst ind i et klasseværelse — og så ned til Ejderen for at få os en dukkert. Men det blev en skuffelse, for det var ebbe, og Ejderen, der ved flod er 300 m bred, var skrumpet ind til det halve, og langs siderne lå det fede dynd som en tyk, mørkegrå stuvning. De stedlige børn lod sig ikke afskrække, tværtimod, de rullede og gled i den bløde slam eller dængede hinanden til. Nogle af vore deltagere prøvede vandbad — ikke slambad — og blev mærkeligt nok omtrent rene, men de fleste havde nu ikke mod på det og nøjedes med at sidde oppe på diget og se ud over floden, der så helt imponerende ud, selv ved ebbe. Dette ville da være en naturlig grænse mod syd i stedet for den streg, der nu længere

mod nord er trukket hen over grønne enge og marker, gennem landsbyer og tværs gennem sogne.

Oppe på diget udfoldede der sig et broget liv. De fleste af børnene så helt godt ud. Det varme vejr og den megen sol kommer heldigvis alle til gode og giver dem en pragtfuld kulør. Den overvejende del af dem, der lå og nød livet, var de fremmede. De har bedst tid til at drive. Vi sad og betragtede en 10—12 års knægt, der sad nogle få meter fra os. Hans udseende røbede ham tydeligt. Da han havde siddet et stykke tid og nok var blevet ærgerlig over, at der ikke faldt lidt af til ham, blev han gal og gav sig til at spytte ud af mundvigen med så megen rutine, at det flere gange fløj hen på dem, der sad nærmest. Da vi lod som ingenting, rejste han sig og gik et par skridt om på den anden side og lukkede sine mere end pjaltede bukser op og sendte en stråle ud over diget, idet han sendte os det mest foragtelige blik; så slentrede han af sted for at finde andre, der måske ville give sig i lag med ham.

Efter en times hvil på diget tog vi tilbage til skolen, hvor vi blev vasket. Vi måtte skrubbe hinanden rene. Nu smagte vores medbragte smørrebrød dejligt med en kop te til, som førstelærer Kølvråa havde lavet til os. Ja, der var endda lagt både brød, ost og pølse til, men vi havde heldigvis vort eget med. Læreren holdt et kort foredrag om Tønning og den danske skole og om det danske arbejde. I Tønning lå i sin tid et stort skibsværft med danske skibsbyggere, og de danner endnu kærnen i den danske kreds. Han fortalte, at på hele halvøen Ejdersted er der ansøgt om oprettelse af 11 danske skoler, men kun de to havde lærerkræfter.

At være dansk lærer dernede er at give afkald på al sin fritid, for efter normale skoletimer for børnene begynder undervisningen for de voksne, og de er meget ivrige og lærevillige. Desuden må lærerne påtage sig foredragsvirksomhed og poster som kordirigent, leder af folkedans og F. D. F. Arbejdet i de forskellige sportsgrene tilfalder som regel også lærerne. Man kan forstå,

at der stilles store krav til en lærer, men det må til gengæld være en taknemlig opgave.

Vi spiste i et af klasseværelserne. Skolen rummer tre store klasseværelser, hvoraf det ene er så stort, at det om søndagen tjener som en lille kirkesal. Den ene endevæg kan åbnes, og bag døren er der alter og knæfald. I den sidste tid har tilgangen sprængt alle rammer, så det har været nødvendigt at bygge en lang barak med fem klasseværelser.

Da vi havde spist, gik vi til hotellet, hvor vi skulle synge. Salen var stor, mørk og trist, men næsten fyldt med tilhørere. Der blev kun tændt et enkelt lys på scenen, hvis bagtæppe var en bilpresenning med camouflagepletter og -striber. Først sang vi fire sange, som blev forklaret på tysk af en dansk lærer. Her falder sprog og sind ikke sammen, et forhold, der falder mange for brystet. Derefter blev der holdt en lille tale for tilhørerne, og de talte for os. Bagefter dirigerede en af de danske lærere et børnekor, der sang på dansk.

Jeg har sjældent haft en større oplevelse end at høre dette børnekor synge. Det lød så rent og skønt, og udtalen var så smuk, at det lige så godt kunne være et børnekor fra Jylland eller Fyn. Ikke mindst greb det en om hjertet, da nogle små solister sang. Først en lille, hvidklædt pige, hun kunne vel være 7 år. Hun sad på en stol og sang for sin dukke, om hvordan hun klæder dukken på, og hvordan den får smæk, når den ikke er artig, alt mens hun agerede med dukken. Hun foredrog sangen så sødt og naturligt og med en usædvanlig klokkeren stemme. To andre småpiger sang danske børnesange — også meget smukt. Bifaldet var stormende.

Jeg tror, at manganen en far og mor nede i salen sad med tårer i øjet af fryd over, at deres børn formåede at udtrykke sig så smukt på deres rette modersmål. Selv sådan en ting som de bløde d'er kunne de klare. Jeg vil lade de ord, læreren sluttede med, gå videre — at nu måtte vi hilse hjemme i Danmark og fortælle, hvor smukt og rent vort modersmål lyder i barne-

munde nede ved Ejderen. Vi sluttede selv af med endnu en afdeling sange og til sidst »Der er et yndigt land«, hvor hele forsamlingen sang med, så godt man kunne.

Så stod hjemturen for. Vor »prærievogn« ventede os. Hele forsamlingen fulgte med ud på gaden, og alle vinkede så længe, man kunne se os, og vi gav dem til gengæld endnu en sang. Den chauffør, vi havde, var en dejlig fyr, der var vant til at køre for Røde Kors dernede. Han var dansk, og han var meget gemytlig. Da vi ikke havde fået noget at drikke siden teen til aftensmaden, standsede han lidt nede i byen og inviterede hele flokken på øl. Vi var meget tørstige og ikke sene til at sætte os til bordet, og tjeneren kom omgående med en del fyldte glas. En af sangerne gav ham en cigaret, som han glædestrålende tog, og det næste hold øl, han kom med, var i store ølkrus. Vi blev enige om, at hvis vi gav ham en stor cigar, blev krusene så store, at vi kunne dyppe hovedet. Han blev lykkelig for cigaren, men krusene blev nu ikke større.

Da vi kom ud til bilen, stod hele forsamlingen der igen for endnu engang at tage afsked med os. Den lille pige med dukken var der også. Hun kom op i bilen og måtte synge dukkevisen endnu en gang. Hun fik en fin perlekæde af en af damerne, og vi sang for dem igen, og der blev vinket og sunget hele vejen gennem byen, ja, næsten hele vejen hjem.

Vi nåede Kruså netop til tiden. Toldeftersynet gik denne gang meget hurtigt og smertefrit. Nu havde vi kun de slunkne tasker med hjem, selv sæbe, kam og tandpasta havde vi ladet blive dernede. Så var vi omsider hjemme igen. Vi var alle enige om, at det havde været en ualmindelig dejlig tur, fyldt af gode og opløftende, men også tunge og nedslående indtryk.

Fra æ vinterdav

Af Sigfred Andresen

GLATTIS

Det haj frossen æ nat. Sivert Smej vå snar gavn åh æ nejs, da han hallvaghén kom ue a æ injdhusdør få å gå øve i æ smiir. Råkohl vå det; å æ vej vå som et spejl.

Dæh kom nok injt manne i æ smiir æ dav. Vinjne æ læhdreng kom, så kunj de smej et pa kile a den gammel vuhnaks. Det gav æ varm.

Han haj javnt fåt æ blæsbælle i gång å tæhnj ehl, da Luise, sin kuhén kom øve æ plads å råft injd a æ poert: Do ska kom née te Anton Børge, få dæh stæh Pete Kryssen Kræme mæ æ milkvuhn å kanj injt kom øve æ møllpold. —

— Hven hæ sø den beskén? —

— Anton Børge hæ javnt telefonée. Han sø, te det vå skrækle glatt. —

— Glatt —ja! Fold do no kunj injt, vinjne do gæh injd ægen. —

Luise gik injd a.

Sivert kom i tanke om, te han vihl køe åh æ hjul, så han lutt æ poert op å råft ætte Luise: Æ teje mit hujl, — å så vinjte æ mæ æ dave, te æ komme tebagh. —

Sivert tav sit værky. Det stav paråt — hamme, napptång å issøm. Han haj åt vætt unjnevejs de sihst dav. Føst haj dæh vætt isslav å så vå det fastkøe sne blevn te en isbahn. Æ gån haj det tø lidt å æ nat haj det frossen ægen.

Nå, — han måt astej.

Godt vå det, te han haj slavn issøm i sin træhsk. Væ gång han vå ve å rutsj væk, bremset han mæ æ træhsk. Men da han vå hallvejs op a æ pold, glej æ baghehjul vægh unjne ham, å dæh lø han, liså lång han vå. — Godt vå det, te han vå åjen, få køhn vå de oe injt javnt, hva han brught.

— Det æ da som bar kranket, hva det knæben gø vé, — sø han, da han humpet vihr. Æ hjul ladt han ligh i æ grav.

Pete Kryssen Kræme stav å frøs.

— Godt te do kom så sneje, få ejsen vå vi frossen fast hæh ve Anton Børges — å han vil nok injt te å kjern smør a olt det hæh milk.

Anton vå kommen ue, da Sivert kom.

— Troe do, te æ kanj kjern smør a olt det is, do hæ i æ kanjne? —

— Det kunj blyv slimmt nok! —

Sivert haj måt smi æ hanjdske å haj no traffelt mæ å skærp æ hæhst. Pete holdt æ ben op å Anton stav å holdt i æ hojlav. — Æ hæhst haj righte rimfrost om æ nejsghf. — Da de vå fæhr mæ den føhst, mått Sivert føst gang varm æ finger.

— Æ springe a no, få dæh lighe mit hjul! —

— Pas å dit knæben! —

Sivert vå køe mæ åh æ milkvuhn. Let haj det injt vætt, men æ hæhst haj da te sidst fåt den stoe vuhn mæ milk op øve æ pold. No gik det née a, å no skubbet æ vuhn en gång æmell æ hæhst. Pete Kryssen haj slavn æ brems te, men det nytt ånjt mye, få æ vuhn blev så bar te en slæh.

— Bar vi snar fik anjne væh, så vi injt sorn ska jav mæ dæ.

— Det æ no jo jetgång mit arbe, — å do ska injt væh rejte, æ skryve et injt må kridt i æ skosten. —

Pete Kryssen smil lidt, da Sivert humpet hjem a mæ sit hjul.

— Kom no injd te dave, så do kanj få æ varm! — Mæ tøss te do humpe? —

Luisse vå besørt om ham.

— Æ komme gliks! —

Da han haj vøtt i æ smiir få å sæt æ dreng i gång, kom han injd.

—Æ foldt — å slav mit knæben, — men det blyve nok snar bæh. —

Hvo gøe det godt å få nave varmt te livs.

No begynjt det ornle å kribbel i æ finger å æ øer de brænjd.

Da han vå fæhr, såt han å kégh lidt ue a æ vinjde.

— Nå, no æ æ frej fåbi, få dæh komme Ludde Snerke glien sammel mæ sin skimmel, de ska nok skærpes. —

Æ KARUSSEL

Sidst dav vå æ ue å køe en lille tue. Det haj vøtt regnvæh i manne dav å no vå det slavn om te frost. I æ lavninge åh æ mark å i æ eng stav dæh en masse vand. Den jen lille sø ve æ si a den anjnen. Hæh kunj en ornle kom te å skrih åh æ is. Bedst vinjne en haj skejter åh. En kunj å køe karussel.

No tænke do nok åh sorn jen, dæh hæ stol hængen i kæhe, dæh flyve høtt op i æ luft, vinjne den righte komme i gång. — Jo, den slavs kæhnj vi da å, da vi vå små, vi haj da vøtt te Jåhmærken. Vor in karussel vå mye bæh; den vå nok å lidt mée farle.

Vinjne dæh kom is å æ vand, gik min far hvert år ue i æ eng synjnen få æ hus å slav en lång granpæl ægimmel æ is née i æ joe.

»No gæh I mæ injt ue åh æ is, injnen æ hæ vøtt ue å prøv, om det æ stærk nok!«

Et pa dav ætte skuld det så gå løs. Æ hele nafelav vå fåsammelt. Nave haj skejter åh å sust runjt åh æ is i æ eng. Æ haj jernbeslav åh min træhsk. Det vå no å godt, vinjne en vihl skri åh æ skribahn. Teoder a Lines haj de hæh ny slavs støvl åh mæ lång skavt å muste unjne æ sål. De vå a gummi å det vå Teodor stolt a; men skri, det kunj de no injt, det

moderne kram. — De hæ no å oldtins vætt lidt få sæ, hvad det angæh, hen'n ve Lines.

»Hinjt din slæh!«

Far kom mæ nave rehf. Min slæh stav op ve æ hus, så den vå paråt. — Vi gik née i æ eng. Dæh bunjd far æ rehf te æ pæl, injt fast, få det skuld kunj drej runjt. Så tav han æ slæh å bunjd jet rehf te æ fææhnd å jet te æ baghææhnd, å dem bunjd han så ægen sammel mæ det lång rehf fra æ pæl. No vå æ karussel fæhr.

»Hven vil prøv føst?«

Det vihl æ da nok. Å så fik æ beskén åh, te æ skuld hold mæ fast — godt fast, sø de. Æ lø mæ née åh æ lyv å holdt godt ve. De anjne begynjt å løhf runjt om æ pæl mæ æ rehf, å æ slæh begynjt å køe — runjt å runjt — åh det glat is. Æ måt hold gevaldigh fast — æ såh injt gång, da Teodor gik åh æ nejs, så han måt gi slip åh æ rehf. Åh jet gång blev det få mye — æ kunj injt hold mæ mée — æ måt gi mæ — å sust øve æ is op i æ sne, dæh vå fejet sammel ue ve æ kanjt. Æ spytt nave — æ haj fåt æ hele munjd fuld a sne, — å æ baghætte måt æ åh hossokke søgh ætte min træhsk. Lyklevis funjd æ dem da. De kunj jo å haj vætt fåsvunjnen i æ sne.

No vå Teodor kommen åh æ slæh. Han kunj nok hold sæ fast. Han haj lø sæ helt skrå injd æmoe æ pæl. Det linke ben haj han haght fast om æ baghææhnd a æ slæh. Jo, han haj godt fat. Å sikken fart han haj åh. — Da vå det te æ fik den tumbe idé te æ vihl injd i æ midt å hjilp å træk.

»Blyv vo da æ! — Pas åh!«

Men det vå få sild — åh jet gång kom æ slæh susen å æ rehf slav æ ben vægh unjne mæ, så æ lø li så lång æ vå åh æ is. Æ haj næh slavn må halv fådæhrt. Teodor vå kommen ue a æ balance lav æ foldt. Han vå skrejn långt øve i æ eng å landet i en stoe bunk sne.

Vi kom sneje i gång ægen. No skuld de anjne prøv. Dæh vå injt manne, dæh injt fik sæ en tue øve i æ sne, men æ lø mærk

te, te kun Teodor blev fri få å rend runjt åh hossokke få å søgh ætte æ træhsk. De dæh gummistøvl holdt no ælyvl æ sne ue.

»No kanj I nok sjell!«

Far skuld hjem å foe æ kré.

»Pas no åh, injt å løhf injd i æ rehf, vinjne den dreje runjt, få så kanj I godt kom te maløe. Det gik jo godt, da Erik blev vælt om a æ rehf. Han haj lyk!«

Far gik hjem, men vi blev ve, te det snar vå mørkt. Da vå vi å godt træt a å løhf runjt mæ æ karussel. Da vi haj fåt æ nahr, gik vi i seng. Vi hofet åh, te æ is vihl hold læng.

GLATTIS

Smej - smed
nejs - næse
hallvaghan - halv vågen
smiir - smedie
ehl - ild
milkvuhn - mælkevogn
møllpold - møllebakken
javnt - netop
hjul - cykel eller hjul
dave - morgenmad
værkty - værktøj
træhsk - træsko
oe - ord
knæben - knæ
grav - grøft
hojlav - hovedtøj

hæhst - heste
gliks - straks
vinjde - vindue

Æ KARUSSEL

Tue - tur
Jåhmærken - Krammarked
(Tivoli)

in - egen
mye - meget
nafelav - nabolag
træhsk - træsko
muste - mønster
rehf - reb
hossokke - strømpefodder
hofet - håbede

Plovdrengen, der blev astronom

Thomas Clausen fra Snogbæk (1801—1885)

Af Jens Lampe

Adskillige sønderjyder er gået i den danske astronom, Tyge Brahes fodspor og har udvidet vort kendskab til stjernehimlen, solen, månen, planeterne og deres baner. Her kan nævnes Hans Momsen (1735—1811) fra Faretoft, Peter Andreas Hansen (1795—1874) fra Tønder, der ligesom Momsen begyndte som urmager, men blev en berømt astronom og geodæt, som udarbejdede en sindrig metode til beregning af planetbaner og foretog undersøgelser over månens meget komplicerede bevægelser og opstillede tabeller, som det britiske admiralitet belønnede ham for med 100 £. Peter Andreas Hansens fortjenester i astronomien er så sent som i 1942 blevet fremhævet af den engelske kgl. astronom, dr. H. Spencer Jones, i forbindelse med den under 2. verdenskrig afsluttede, hidtil største undersøgelse af problemet om solens afstand. Der deltog dengang 24 observatorier i fem kontinenter. Frederik Fischer (1809—1871) fra Åbenrå begyndte også som urmager, men blev tillige en habil amatør-astronom og var kendt for sine præcise iagttagelser. Hans Peter Hansen Grünfeld (1813—1893) fra Grønmark på Kegnæs og Th. A. Brorsen (1819—1895) fra Nordborg syslede også med matematikken og astronomien.

Her skal imidlertid berettes om Thomas Clausen fra Sundevad. Han blev født i Snogbæk i Sottrup sogn den 16. januar 1801 som søn af bolsmand, senere indsidder Claus Clausen og

Thomas Clausen

Cecilie, f. Thomassen. Foruden Thomas var der i ægteskabet seks yngre søskende. Faderen måtte gå fra gården nogle år efter Thomas' fødsel. Han blev daglejer og døde i 1851, mens moderen levede til 1862.

Thomas blev i en tidlig alder plovdræng og kvæghyrde hos pastor Georg Holst (1765—1829), som var sognepræst i Sottrup 1806—1829. Præstegården lå dengang i Snogbæk (til 1951), et par kilometer fra kirken, og dens jorder blev drevet af præsten, som det var skik og brug de fleste steder.

Til held for den sære og stiltfærdige dreng var pastor Holst en myndig og venlig mand, der forstod at tage sig faderligt af Thomas — også i hans knappe fritid. Thomas var en ener, der havde svært ved at slutte sig til andre drenge. Ofte sad han og tegnede geometriske figurer i sandet eller stirrede op mod himlen, som om han ville måle afstanden imellem sig og den blånende hvælving over ham. Når han tøjrede præstens hest på engen, så den kunne græsse i en kreds omkring tøjrepælen, kunne han stå og spekulere og småsnakke med sig selv om, hvor

mange mundfulde græs hesten nu kunne æde, inden den igen skulle flyttes. Foruden at passe sine sysler i præstegården skulle han hver dag møde i Snogbæk skole hos lærer Gotfred Petersen (1770—1831), som virkede i Snogbæk 1798—1831. Petersen var dimitteret fra seminariet i Tønder 1793 og var en velbegavet og dygtig lærer, især i fagene regning, geografi og naturhistorie (biologi). Kun i pløje- og høsttiden måtte Thomas forsømme skolen. På legepladsen blev han jævnlige drillet af kammeraterne og undertiden kaldet »tumbe Tammes«, skønt han hørte til de flittigste og bedst begavede elever. På den tid blev drengene først konfirmeret i 16-årsalderen og pigerne i 15-årsalderen, så ni års skolegang var ikke ualmindelig.

Da Thomas var 15 år gammel, var der ikke et regnestykke i de dengang benyttede bøger, uden at han med største lethed kunne løse opgaven, og da man i en hel del skoler i landsdelen begyndte at tage fat på algebra og geometri med de mest udviklede og bedst begavede i ældste klasse, var Thomas inden konfirmationsalderen nået så vidt, at han var velbevandret i den elementære matematik, kunne opmåle et stykke land og regne med logaritmer. Pastor Holst, som også var matematisk interesseret, hjalp sin tjenestedreng i fritiden med svære matematiske opgaver og stillede bøger og tabeller til hans rådighed. Samtidig drev Thomas Clausen franske, engelske, italienske og latinske sprogstudier for at kunne læse den matematiske og astronomiske faglitteratur. Bl. a. læste han den franske »Mécanique céleste« af Laplace. Præstens huslærer, som hed Jørgensen, hjalp især tjenestedrengen med trigonometri og astronomi.

Ved en visitats i Sottrup 1819, hvor foruden provsten også amtmanden, amtsrevisoren, ottemændene (sognerepræsentanter), kirkeværgerne, lærerne og omegnens præster var til stede, blev der ved den følgende middag blandt andet også talt om præstens karl, den kloge Thomas Clausen. Provst Alexander Mønsen, Sønderborg, som ikke kendte Thomas, udtrykte da lyst til at hilse på ham, og under denne præsentation og samtale blev

*Observatoriet i Tartu,
ca. 1850*

provsten klar over, at Thomas Clausen fortjente støtte til yderligere uddannelse. Egentlig havde han vel tænkt sig, at Thomas skulle forberedes til studentereksamen, men en sådan fik han aldrig. Dertil var hans lyst og interesser alt for ensidige. Derimod lykkedes det pastor Holst ved en anbefalingskrivelse bilagt nogle af Thomas Clausens astronomiske beregninger, at få ham ansat som assistent hos den danske geodæt og astronom, professor H. C. Schumacher (1780—1850) ved observatoriet i Altona, som lå i det danske monarki. Hertil ankom han i 1824, og allerede året efter blev han forfremmet til observator.

I Altona lærte Clausen sin slesvigske landsmand, Peter Andreas Hansen fra Tønder, at kende. Hansen havde været Schumachers medhjælper siden 1821 og blev allerede 1825 forfremmet til direktør for observatoriet i Seeberg ved Gotha i Thüringen. Fra 1827—40 gjorde Thomas Clausen tjeneste ved det optiske institut i München, men da han følte sig forbigået ved besættelsen af direktørposten for instituttet, tog han sin afsked og vandrede til fods til Altona, som han dog atter forlod i 1842

for at overtage en fornem stilling som observator ved observatoriet i *Tartu* (tysk: Dorpat) i det østlige Estland, som da hørte under den russiske czar Nicolai I.'s rige. Flertallet af professorerne ved universitetet var dog tysktalende.

Thomas Clausen faldt hurtigt til i *Tartu* og udfyldte sin plads på bedste måde. Han blev ven med sin direktør, professor Mädler, efter at han i flere år havde vakt opmærksomhed blandt fagfæller ved sine mange beregninger og videnskabelige artikler i matematiske og astronomiske tidsskrifter, så det føltes ganske naturligt, at Clausen afløste Mädler ved dennes afsked. Fra 1866 og indtil sin pensionering i 1872 var Thomas Clausen altså direktør for observatoriet og professor i astronomi ved universitetet i *Tartu*. Allerede i 1844 var han blevet udnævnt til æresdoktor ved univertitetet i Königsberg.

Mange af Thomas Clausens videnskabelige afhandlinger, ca. 150 i alt, er blevet offentliggjort i »Astronomische Nachrichten«, som trods sin tyske titel blev oprettet på initiativ af og med støtte fra den danske regering ved H. C. Schumacher, Altona, i 1821. Det blev af datiden anset for verdens fornemste tidsskrift inden for sit område. Clausens navn lever endnu i den inden for matematikken og astronomien benyttede »von Staudt-Clausenske« læresætning.

Thomas Clausen fik altså sit manddomsvirke uden for sin hjemstavn og sit fædreland, men breve, han efterlod sig, vidner om, at han altid betragtede sig som dansker og aldrig glemte sit modersmål. Det glædede ham da også inderligt, at han i 1825 fik Det danske Videnskabernes Selskabs guldmedalje for en bestemmelse af banen for Komet 1825^{II}. Thomas Clausen døde i *Tartu* den 11. maj 1885 og ligger begravet samme sted.

De gamle sagde

Du havde ikke slået døren så hårdt i, hvis din næse havde været imellem

Fandens bedste ildtang er en ond kælling.

Man skal ikke tælle kyllingerne, før de er udrugede.

Møddingen er landmandens guldgrube.

Ingen kan være nar mere end de syv dage om ugen.

Sengen er kvindens prædikestol.

Der kan tit komme en sort unge af et hvidt æg.

Tungen ligger gerne, hvor tanden gør ondt.

Jeg er ligeglad, enten jeg kommer til himmerig eller helvede, sagde drengen, når bare jeg selv må vælge

Du skal ikke slå større brød op, end du har ovn til at bage dem i.

Det er en dristig mus, der tør gøre rede i kattens øre.

Man skal lære at dø, så længe man lever.

Den, der vil fange spurve, skal ej klappe i hænderne.

Ofte kommer stor kiv af liden trætte.

Var løgn latin, da var der mange lærde folk.

Det er med pandekager som med kærlighed; de skal nydes, mens de er varme.

MINDEORD

Niels Jokum Hørlück
Rurup

N. J. Hørlück, der blev født den 24. maj 1877, var udgået af de to bondeslægter Fausbøll og Hørlück med århundredgammel rod i Midslesvig. Han var den sidste, der var tilbage af dem, der blev voksne under den nationale opgangstid sidst i forrige århundrede. Den første snes år efter 1864 var vor hjemstavn »landet uden ungdom«: de unge mænd udvandrede for at undgå at blive preussiske soldater. N. J. Hørlück og hans jævnaldrende blev i landsdelen og var derved med til at vende strømmen, således at Nordslesvig kunne stemme sig til Danmark efter første verdenskrig.

Han fik en god uddannelse, først og fremmest som landmand og tillige ligesom andre af Nordslesvigs bondesønner på voksenskoler i Danmark. Slægten var præget af det grundtvigske livssyn. På de danske folkehøjskoler modtog mange den grundholdning, som forenede praktisk dygtighed med den »oplivelse«, som var målet for Grundtvigs skolesyn, så de evnede at leve »et jævnt og muntert liv«, ikke blot for sig selv og de nærmeste, men også i solidaritet og medansvar med det samfund de tilhørte.

Opgaverne var der tidligt. Allerede som 23-årig overtog han ved faderen Anders Dons Hørlücks død i året 1900 den store fødegård i Rurup, og snart fik Niels Jokum Hørlück pålagt mange udadvendte gøremål. Han sad i Branderup kommuneråd i den tyske tid, var 1918—20 medlem af det tilsynsråd for Vælgerforeningen, som fik den historiske opgave at fastlægge afstemningszonerne og dermed Danmarks sydgrænse. Han var i mange år amtsrådsmedlem i Haderslev amt, var i 41 år formand for Løgumkloster Bank og sad i en årrække som formand for Handelsbanken i Toftlund. Ved genforeningen blev han medlem af Overskyldrådet og fik i slutningen af tyverne overdraget det store og ansvarsfulde arbejde med tiendeafløsningen i De sønderjyske Landsdele som tiendekommissær.

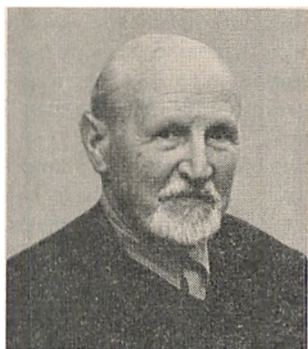
Alt dette er historie og skal erindres her som et udtryk, ganske vist af de særlige, for den generations indsats, som først stemte os hjem til Danmark og derefter gennem henholdsvis rolige og stormfulde år bar dagens byrder, således at genforeningen, indlevelsen i det øvrige danske samfund kunne fuldbyrdes.

Således var N. J. Hørlück i dagens dont med til at præge landsdelens udvikling. Også ideologisk, i sin livsholdning efterlevede han sit ansvar over for historie og samtid, slægtens såvel som landsdelens. Hans far valgtes til medlem af den preussiske landdag indtil 1888 og var den sidste »edsnægter« i landdagen. Brydningerne mellem proteststandpunktet og forhandlingslinjen (i. e. overfor det tyske rige), eller med andre ord edsnægterne og edsaflæggerne ophørte, men de indre modsætninger levede videre, personificeret i Jens Jessens og H. P. Hanssens holdninger, og brød stærkt og afgørende ud igen i grænsestriden efter 1918, hvor N. J. Hørlück tilsluttede sig Flensborg-bevægelsen og af al kraft gik ind i kampen for en sydligere grænse, først som nævnt i Vælgerforeningens tilsynsråd og i afstemningsperioden og efter 1920 i det mangeartede arbejde til støtte for de danske syd for den nye statsgrænse.

Det andet eksempel på kontinuiteten i livsholdning var tilhørsforholdet til den grundtvigske frimenighed i Bovlund. De færreste nulevende vil til fulde kunne vurdere det opbrud fra det overlevede, som de (få) nordslesvigske frimenigheders dannelse var udtryk for. På ingen områder er vel traditionen stærkere end på det kirkelige. Det måler graden af fremmedgjorthed i forholdet til den tyske landskirke, at kredse af dansk nordslesvigere brød ud af det nedarvede fællesskab i sognets kirke og dannede deres egne frimenigheder. Også på dette område fulgte N. J. Hørlück i slægtens spor.

Niels Jokum Hørlück døde den 8. juni 1975. Han var levende og klar til det sidste. Af væsen var han jævn og fordringsløs, men præget af en stilfærdig myndighed, der udsprang af hans livsklogskab. Sin store indsigt på praktiske, især økonomiske områder delte han gerne med andre. Han var god at søge råd hos, og han støttede i tredivernes kriseår, hvem han kunne, også i handling. I samvær vekslede lune med ironi; over for folk han satte pris på, udtrykte han sig tit drillende og spøgefuldt, hellere end alvorligt og højtideligt. Altid stod Gerda og N. J. Hørlücks hjem åbent med storslået gæstfrihed overfor slægt og venner.

Anders Feilberg Jørgensen

Niels Kjems
Harreslev

Den 29. april 1975 døde en af grænselandets stovte mænd, fhv. vandrelærer Niels Kjems, Harreslev, 86 år gammel.

»Jeg kan ikke skabe selv, jeg kan kun arbejde inden for et givet mønster«, sagde Niels Kjems ofte, når man besøgte ham i Husflidsgården. Al god folkekunst og måske også folkeopdragelse er skabt efter mønstre. Men disse kan rumme både følsomhed, styrke, livskraft og livstro alt efter, hvem der benytter dem.

Kjems' folkelige og nationale arbejde var i høj grad præget af nedarvede mønstre, engang imellem brød han med dem, men han gjorde det ugerne. Han fødtes ved Kongeåen, søn af dansksindede forældre. På Vallekilde højskole blev han gennemsyret af skolens folkelige, nationale og kristelige forkyndelse. Han var jo tysk statsborger, men alligevel blev han taget med på det danske gymnastikhold til Lingiaden 1912 i Stockholm. Han var med igen deroppe på et gammelmandshold lige før 2. verdenskrigs udbrud. Hjemkom-

men til Slesvig knyttede han sig til en kreds af unge, der fulde af tro og idealisme satte sig ind for danskhedens ret og udfoldelse.

Kjems fulgte mønstret og blev tysk soldat. Han var med både i første og anden verdenskrig. Han fulgte loven for at bevare muligheden for nationalt virke efter krigene. Men han valgte sit eget mønster efter 1920, da han forlod Nordslesvig og dansk statsborgerret for at blive sydslesviger. Han vidste om sig selv, at han skulle vælge fuldt skæbnefælesskab med sydslesvigerne for at opnå fuld forståelse af og en dyb tillid med sine ord.

Hans forkyndelse blev holdt i jævne ord, men han gengav gerne de store digteres tanker og folkets sange, eventyr og fortællinger. Kjems blev hele Sydslesvigs lærer. År ud og år ind søgte han ud til enlig boende danske familier. Han blev noget af en myte i min drengetid. Når det i Aventoft lød: Kjems kommer, var hele byen med. Disse besøg bar sine frugter. Den største del af fornyelsen inden for den sydslesvigske lærerstab rekrutteredes fra disse små »kjemske« cirkler ude på landet før 1939.

Kjems var med, hvor vigtige afgørelser skulle træffes. Han var ledende mand ved oprettelsen af »Erhvervsfonden«, der skulle sikre unge et lille erhverv i hjemstavnen. Hjælp til selvhjælp var mottoet. Det var Kjems' vægtige ord, der forhindrede uniformeringen af vore unge. Sådan kunne man blive ved.

Men hans sparsommelighed med den danske stats penge (andres penge) blev en hel saga. Billige ting er ikke ofte gode. Beklagede en ung lærer sig over, at kakkelovnen i skolestuen ikke ville trække, så kom ordene: »Det er ånden, det kommer an på«. Og det var sandt nok. Men sjældent hjalp det på kakkelovnen. Folk skulle råde over deres egne penge. Men penge hjemmefra skulle gives til tillidsmænd, staten havde tillid til. Herved var han desværre med til at vedligeholde en mistillid til et sydslesvigsk folkestyre, en mistillid, som har holdt sig så skæbnesvangert til i dag.

Kjems var en betydelig mand. Mange af hans tanker lå langt forud for sin tid. Krigens gru og umenneskelighed havde gjort ham til tilhænger af »Europas forenede stater«. 1929 talte han på Skamling om en »dansk-tysk« forbrødring. Men samtidig var han troende genforeningsmand. »Slesvigs land genvundet, det er kampens mål« var for ham mere end tomme ord. Dette kan lyde som galimatias for mange i nutiden. Han tænkte på et frit Europa, der respekterer folkets frie valg, menneskets frie valg, den frie, folkelige forkyndelse og den følgerigtige konsekvens af en evt. udvikling der, hvor folkesla-

gene støder sammen. De tanker er måske dem, Kjems talte mindst om til daglig, men nok de mest revolutionerende, han har formet. Mange vil få svært ved at acceptere dem, men de er i sidste instans mere sande og mere konsekvente end mangt og meget af det, der forkyndes på bjerget i dag.

Vi er mange, der står i gæld til Niels Kjems. Langt nåede han ved at virke efter gamle mønstre og udfylde dem med følsomhed og livskraft.

Niels Bøgh Andersen

Tage Jessen
Kollund

Den 22. august 1975 døde redaktør Tage Jessen på De gamles Hjem i Kollund, hvor han havde opholdt sig i årene, siden tiltagende sygdom tvang ham til at afhænde sit »Lille Fjordhjem«, der var blevet opført ved siden af det store »Fjordhjem«, hvor han blev født den 5. september 1898 som søn af Flensborg Avis' navnkundige redaktør Jens Jessen.

Han var kun 8 år, da faderen døde, og har derfor næppe haft et stærkt personligt indtryk af ham ud over en overleveret ærbødighed og beundring for faderens personlige gerning. Han blev student fra Flensborg 1917, 1928 blev han cand. jur. fra Københavns Universitet og fik derefter sin gerning ved Flensborg Avis, hvor han en år-række var medredaktør og redigerede bladets udmærkede udenrigs-politiske oversigt, en arv fra redaktør P. Simonsen, efter hvem han havde overtaget ansvaret for »Verdens Gang«, som det kuriøst hed i overskriften. Fra 1949 til 1958 var han chefredaktør for »Süd-schleswische Heimatzeitung«.

Som formand for Slesvigske Forening var han en overgang efter

1920 medvirkende ved ordningen af de nationale forhold i Sydslesvig, som han også var det efter 1945. Han var en stærkt benyttet taler på begge sider af grænsen og kunne som sådan minde en del om faderen, uden at det dog kan siges, at han fulgte hans grænsepolitiske linje. Han følte sig, har han selv sagt, syd for grænsen som slesviger, nord for den som dansker. Det er rigtigt blevet skrevet om ham, at han aldrig i sin bedømmelse var entydig, men en betragter og undersøger, også når det gjaldt den nationale modstander. Lige så forkeret var tilføjelsen om, at han aldrig blev politiker. Tværtimod havde han med sin nøgterne indstilling i høj grad politisk sans i forening med historisk viden og skarp vurderingsevne. I værket »Sydslesvig gennem Tiderne« har han skrevet en stor værdifuld oversigt over begivenhederne i Sydslesvig mellem de to verdenskrige.

Tage Jessen blev udsat for mange genvordigheder. Han kom til skade ved et par biluheld, første gang lige før 1920; men hårdest rantes han, da hans hjem 1943 blev fuldstændig udsløttet, da der faldt bomber over Flensborg, og hans hustru, Eli, født Dybdal, blev dræbt. Siden har han været plaget af modgang og sygdom.

Han var sine venners gode og trofaste ven. Han bør mindes med ærbødighed i det Sønderjylland, som han elskede og havde virket ihærdigt for.

Morten Kamphövener

Jacob Jacobsen Åbenrå

Farvermester Jacob Jacobsen, Åbenrå, døde den 31. januar 1975, 73 år gammel. Han hørte således til den generation af danske i Sønderjylland, der knap var gammel nok til at komme med i 1. verdenskrig, men var »ung mand« ved genforeningen i 1920. Han var udrundet

af en af de gamle, stærke Åbenrå-slægter, der har præget byen, således som han også kom til det. Ganske ung hørte han til blandt de første spejderførere i Åbenrå. Sammen med Gustav Johansen stiftede han 1. Åbenrå trop, og han blev den første leder af 2. Åbenrå trop, og han var blandt dem, der deltog i Det Danske Spejderkorps' Hindsgavl lejr i 1920. Det har været en stor oplevelse for sønderjyske drenge og unge mænd, der her for første gang mødte dansk spejderbevægelse. Han aftjente med stor glæde sin værnepligt og var både stolt og lykkelig over, at dette kunne ske i livgarden. Senere udførte han i Garderforeningen et betydeligt arbejde, ligesom han var meget aktiv i Det unge Grænseværns arbejde.

Jacob Jacobsen følte sig stærkt knyttet til Åbenrå, men var dog ude at lære i ind- og udland og groede naturligt ind i faderens kendte farveri- og renserivirksomhed, som han senere overtog og mange år efter overdrog til sin søn Bent, der på denne solide baggrund udviklede de landskendte Clip-renserier. Indtil sine sidste uger fulgte Jacob Jacobsen med stor interesse firmaets udvikling, og han deltog så ofte, han kunne, i det almindelige daglige, praktiske og håndværksmæssige arbejde. En overgang ledede han selv det store københavnske firma, Hannibal Sander.

39 år var han, da Danmark blev besat den 9. april. Han måtte naturligt reagere og var da også med, da Åbenrå-kredsen holdt sit første møde, den 15. august 1940, på Folkehjem i Åbenrå, og siden da hørte han til modstandsbevægelsen. I krigsårene skabte han en lang række kontakter over hele landet; mange opsøgte ham for at søge råd. Ud fra Åbenrå-kredsen medvirkede han til at bygge et sønderjysk modstandsarbejde op. Kort efter nytår 1944 blev han — »farveren« — som han nu almindeligvis kaldtes, opsøgt af godsejer Flemming Juncker. De kendte hinanden gennem Dansk Samling, og Jacob Jacobsen — sin overbevisning og pligtfølelse tro — gik ind på at overtage hvervet som leder af en syd- og sønderjysk modstandsregion. Denne første regionsledelses virke blev kort. Ved den såkaldte »politimesteraktion« den 26. maj fik tyskerne en uventet ekstragevinst ud af arrestationerne, idet de fik indgang til region III's ledelse med det resultat, at også den blev revet op. Jacob Jacobsen og enkelte andre havde held til at undgå arrestation. Jacob Jacobsen på den måde, at hans far — modigt — lod sig arrestere i stedet for ham, hvilket gav Jacob Jacobsen mulighed for at flygte fra 1. sal i samme hus. Inden da havde han ved folketingsvalget i 1943 været opstillet som kandidat for Dansk Samling, som han da var tilsluttet.

Dansk Samling stod for det renfærdige danske og nordiske livssyn og virkede blandt andet for at udbrede modstandsviljen i vort folk.

I 1944 nåede Jacob Jacobsen ved hjælp af sine kontakter til England, hvor han blev uddannet i Special Forces. Men han fik også mulighed for at øve en politisk betonet aktivitet, ikke mindst i håb om at kunne hjælpe den danske folkedel i Sydslesvig. Umiddelbart efter den 4. maj kom han til Sønderjylland som britisk officer og søgte at få indflydelse på udviklingen i grænseområdet i den vanskelige overgangsperiode. Det var en skuffelse for ham, at englænderne ikke syntes at forstå problemstillingen ved grænsen, men Jacob Jacobsen gjorde sit bedste for at hjælpe dansk arbejde i Sydslesvig, hvor det var muligt.

Det var naturligt, at farver Jacobsen blev den første britiske konsul i Sønderjylland. Han så i denne gerning et betydeligt perspektiv, idet han først og fremmest lagde vægt på, at der blev knyttet mange kontakter imellem England og Sønderjylland, således at vi her kunne få et umiddelbart indtryk af England og folk der, men han tillagde det måske nok større betydning at virke for, at englænderne fik lejlighed til at få et lille kig ind i vort grænselands problematik.

Jacob Jacobsen hørte til dem, der tidligt så, at skulle vi videre fremad, da forudsatte det, at der blev etableret passende kontakter og et rimeligt samarbejde med tyske i grænselandet. Det skete dels igennem mere officielle kontakter, men også da han førte igennem, at Åbenrå Skyttelaug blev et sted, hvor danske og tyske borgere — på traditionsrig baggrund — kunne mødes uden de store formaliteter.

Det var naturligt, at mange havde bud efter Jacob Jacobsens arbejdskraft og virketrang. Nogle gange var han opstillet som byråds kandidat for »Dansk liste uden for partierne«, dog uden at blive valgt, men i 1958 fulgte han en opfordring til at lade sig opstille på den konservative liste til Åbenrå byråd. Her blev han valgt, og var meget nær ved at blive borgmester. Han blev i byrådet i kun 4 år. Mon det ikke skyldtes, at han inderst inde ikke brød sig så meget om den del af det politiske liv, hvor man behandler »sager«? Jacob Jacobsen var en fri fugl, der i høj grad interesserede sig for de store linjer.

Han havde en dybtgående forståelse for det menneskelige i tilværelsen. Villaen i Ramsherred og sommerhuset i Dybvighoved blev samlingsstedet for mange, enten det nu gjaldt musik, politik eller en fisketur. Han var også i sit es, når han var sammen med børn og unge. Han færdedes jævnt, naturligt og ligetil i alle kredse landet

over. Jacob Jacobsen var ens, enten han talte med høj eller lav. For ham var mennesket det afgørende, og således færdedes han også i alle befolkningslag i Åbenrå, der var hans by — og i det Sønderjylland, hvis tro søn og tjener han var.

Erik Jessen

Laurits Nielsen

Laurits Nielsen
Buskmose

Den 20. september 1974 vajede flagene på halv stang i Rinkenæs, Gråsten og omegn. Laurits Nielsen, Buskmose, var gået bort efter lang tids svær sygdom. En af Sønderjyllands kendte mænd var ikke mere. Laurits Nielsen var født på Nordfyn, men fik en stor del af sin praktiske uddannelse i Sønderjylland. Vågen og opvakt, som han var af natur, fattede han allerede i den unge alder en dyb og levende interesse for grænselandet, dets befolkning og problemer, en interesse, der blev til en folkelig forpligtelse for Laurits Nielsen, der senere viede alle sine bedste kræfter i denne landsdels tjeneste.

Tidligt overtog Laurits Nielsen Hesselgård i Rinkenæs, men det blev fra Buskmose, som han først forpagtede af Jordlovsudvalget, men senere købte, hans omfattende og frugtbare virke skete. Her slog han rod, herfra udgik hans verden. Her skabte han sammen med Asta Fink fra Øster Linnet et ualmindeligt godt hjem for de seks børn, der voksede op her, og samtidig et åbent og gæstfrit hjem for de mange, som kom på Buskmose. Nævnes skal i denne forbindelse de mange unge, karle som piger, der fik en del af deres praktiske uddannelse og oplæring på Buskmose. Hjemmet var præget af Asta og Laurits Niensens grundtvigske indstilling. Højskolesangbogen blev flittigt brugt. Laurits Nielsen kunne lide at diskutere, også med ungdommen. Mange unge er i dette miljø blevet præget varigt.

Laurits Nielsen var altid at finde i forreste række, når nye initiativer skulle tages, nye veje betrædes. Altid levende optaget af fremtiden, parat til at bryde en lanse for at overbevise mere træge kolleger og landsmænd om nødvendigheden af at løse opgaverne i fællesskab. Der blæste en frisk vind, hvor Laurits Nielsen var med. Han søgte aldrig sit eget, var aldrig personlig i diskussionerne, men åben, redelig og uforfærdet, dybt engageret og initiativrig som meget få. Han sagde tingene ligeud, også det, som ikke behagede alle.

På mangfoldige områder har Laurits Niensens virke sat sig dybe spor. I kvægavlssarbejdet, avlsdyreksporten, mejeriernes og landboforeningernes virke, i andelssamvirket i brugsforeningerne, foderstof- og kunstgødningshandelen, Andelsbanken og på mange andre områder. Hans fremsyn, overbevisende argumentation og ildhu har medvirket stærkt til, at Sønderjylland på mange af disse områder ikke alene nåede på højde med det øvrige land, men blev førende i udviklingen.

Men Laurits Nielsen var ikke alene fagligt meget dygtig, han levede også stærkt med i det nationale og folkelige arbejde i grænselandet. Ved møder og sammenkomster både i Sydslesvig og i Nord-slesvig kunne man høre hans smittende latter og se hans ranke skikkelse med den lyse manke rage op. — Laurits Niensens gerning satte sig spor, der rækker langt frem i tiden.

Sv. Karlskov Jensen

Ellen Bjørn Hanssen Åbenrå

Den 28. november 1974 døde Ellen Bjørn Hanssen efter års tiltagende svaghed. År, som blev båret med stor tålmodighed og vilje-

styrke med aldrig svigtende energi til igen at tage fat på de mange opgaver, som gennem årene havde haft hendes interesse. Ellen B. Hanssen var landmandsdatter fra Gerlev ved Randers, født den 18. december 1905. Hun blev student fra Randers Statsskole, deltog siden i socialt arbejde i København og på blindeinstituttet, var også en tid privatlærerinde. Ved sit ægteskab i 1928 med redaktør Bjørn Hanssen kom hun til Sønderjylland med bopæl i Åbenrå. Der fik hun gennem sin mands store og stærke slægt, og med den interesse for Sønderjylland og grænselandet, som hun også havde fra sit hjem, megen personlig indsigt i forholdene samt mange kontakter og dermed mange gøremål.

Hun var i flere perioder medlem af skolenævn og bestyrelsen for de danske børnehaver. — I 1952 midt i en byrådsperiode blev hun medlem af byrådet perioden ud og valgtes påny i 1958. Derefter var hun en af Venstres virksomme kvinder uafbrudt til 1966. Det kommunalpolitiske arbejde havde hendes store interesse, som førte mange udvalgsposter med sig, såsom børneværnet, social-, museums- og biblioteksudvalgene. Af disse var det vel nok det sociale område, der optog hende allermest — udbygningen af plejehjemmet »Grønnegården«, revalideringscentret »Rova« og bestyrelsesarbejdet som byens repræsentant for Ungdomsborgen — ungdomshjemmet og klubben på Rugkobbøl. En tid var hun tilsynsførende for husmoder afløserne og hjemmehjælperne.

Selv om hjembyen Åbenrå med de mange personlige venner og dens specielle muntre pulsslag lagde beslag på hende og gjorde, at hun befandt sig vel der, var det vel nok Den nordslesvigske Kvindeforening, der var hendes hjerte barn. I 1950 valgtes Ellen Bjørn Hanssen ind i bestyrelsen, blev dens kasserer og fik dermed også sæde i Rønshoved børnehjem — senere skolehjems tilsynsråd. Aldrig gik turen til børnehjemmet uden, at hun havde en særlig »pose« med til børnene. Et bedre og mere kyndigt og omhyggeligt bestyrelsesmedlem og kasserer har ingen forening kunnet ønske sig. Gennem de mere end 20 år, Ellen B. Hanssen under skiftende formænd var med i kvindeforeningens arbejde, blev hun den centrale skikkelse, som med usvigelig sikkerhed på sin egen beskedne måde forstod at holde sammen på den store medlemsskare spredt ud over hele Nordslesvig. Desuden forstod hun at holde igen, når nye og uerfarne bestyrelsesmedlemmer havde alt for højt flyvende planer. Hendes velovervejede udtalelser og kloge bedømmelser af de givne situationer har været uvurderlig igennem de mange år.

Her er skildret en del af det, som optog Ellen Bjørn Hanssen og gjorde hende kendt udadtil; men fundamentet og ståstedet for hendes virke var hjemmet på Haderslevvej med hendes mand Bjørn Hanssen, datteren Merete og sønnen Steffen. Ved hendes død har vi mistet et fint og nobelt menneske, som vi altid vil tænke på med taknemmelighed.

Anne Marie Refslund Poulsen

F

Alfred Sørensen Treja

Trejas »grand old man« i det danske arbejde, karetmagermester Alfred Sørensen, døde i begyndelsen af juni 1975 stille og roligt i sit hjem i Treja — 88 år gammel.

Alfred Sørensen var født i Grauballe ved Silkeborg. Som ung håndværker kom han til Sønderjylland, hvor han allerede inden første verdenskrig slog sig ned i Treja som selvstændig karetmager. Her havde han fundet sin kone, og her stiftede han familie.

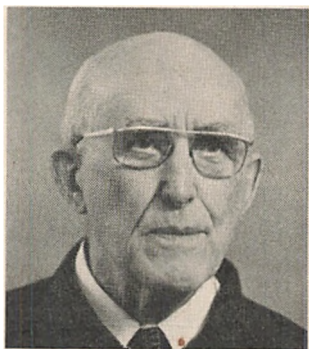
Allerede i 1922 meldte Sørensen sig som medlem i den Slesvigske Forening. Da der dengang ikke var ret mange danske skoler i omegnen, måtte ægteparret Sørensens børn gå i den tyske skole, men så snart de havde endt deres skolegang, blev de sendt til Danmark på efterskole og lignende for der at uddybe deres kendskab til det danske.

For Alfred Sørensen begyndte tiderne at blive alvorlige, da nazisterne havde overtaget magten i Tyskland og boykottede danske håndværkere, hvor de kunne. Det endte med, at Alfred og Maria Sørensen under krigen mistede deres søn, Søren — faldet for en sag,

der ikke kom dem ved — en skæbne, de delte med mange andre dansk-sydslesvigske familier.

Men så snart den anden verdenskrig var forbi, tog Alfred Sørensen fat igen. Det var først og fremmest ham, der tog initiativet til, at der blev sat et dansk skole-, kirke- og foreningsarbejde i gang på Treja-egnen. I fire år var han medlem i Treja kommuneråd, og han blev ved med at være aktiv i de danske organisationer, indtil alderssygdommene begyndte at plage ham. Men alligevel prøvede Alfred Sørensen at være med, i skole og kirke især. Det vides, at han indtil det sidste lagde øret til højttaleren for at lytte til Danmarks Radio for på modersmålet at høre om, hvad der foregik ude i verden.

Hermann Henken

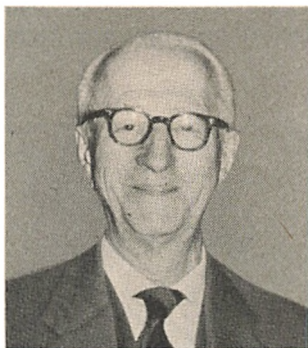
Jørgen Andersen
Rinkenæs

Jørgen Andersen, Rinkenæs, døde den 3. oktober 1974, 86 år gammel. Han var født 1888 og voksede op på gården Rundkjær på Nybølmark i Sundeved, som hans far overtog efter en slægtning. — Kort før 1. verdenskrig overtog Jørgen Andresen gården, og efter 1. verdenskrig, som han slap godt igennem, blev han gift med Gudrun Krüger, en sønndatter af den kendte rigsdagsmand i Berlin, H. A. Krüger, Bevtoft. Jørgen Andersen var en typisk grænselandsbo med et stormfuldt sind. Han kunne ikke ensidigt godtage al kultur, hverken fra nord eller syd, og han havde et indgående kendskab til både dansk og tysk litteratur, der optog ham så meget, at hans landmandsgerning blev nummer to for ham. I 1929 flyttede han til Rinkenæs, og her faldt hans egentlige gerning.

Han fik stilling som repræsentant for Sønderjysk Frøforsyning og blev nogen tid efter repræsentant — og senere forsikringsinspektør

— for Landboernes Forsikringsforening, og det gav ham et godt eksistensgrundlag. Som den litteraturelsker han var, blev han forretningsfører for »Bogens Højskole« i Toftlund. Han var alle dage meget optaget af hjemstavsstudier og udgav 1939 et historisk-geografisk digt »Sundeved«. Med sin store lokalhistoriske viden var han et skattet medlem af udvalget, der arbejder med udgivelsen af en bog om Nybøl sogn. Det var altid en oplevelse at være sammen med Jørgen Andresen, ikke mindst når han kom ind på åndelige spørgsmål, og man mærkede her hans ydmyghed for dét, der står over selve livet.

Svend Moos

Christen Petersen
Nordborg

Den 12. februar 1975 døde Christen Petersen efter et langt og virksomt liv, hvoraf de fleste år tilbragtes i Nordborg. Han var født i 1894 og hørte til det slægtled, hvis vej gik over en dansk højskole og derefter til fronten i 1. verdenskrig. Begge dele mærkede ham for livet og bestemte hans kurs. Den var dansk, og den var bevidst. Sit arbejde i ungdomsforeningen og teaterforeningen Konkordia forblev han trofast — som den, der altid sluttede op, og som den, der lod sig bruge. Forsamlingshuset Nørherredhus stod altid hans hjerte nær, for et dansk, folkeligt arbejde var både for ham og hans kone, Anne Marie, en hjertesag.

Jeg traf Christen Petersen første gang på biblioteket, hvor han i mange år var en samvittighedsfuld bibliotekar. Midlerne var beskedne, og arbejdet var stort. Men befolkningen blev betjent med omhu, og Christen Petersen vidste god besked med, hvad hvert hjem

helst ville læse. Han varetog sine sognebørns boglige tarv og gav sig tid til at snakke med kunderne — også de nye, så de faldt til. Han kunne også skaffe andre bøger end dem, biblioteket rådede over, selv om han vel ikke anså det for nødvendigt.

Han var en omhyggelig referent til Dybbøl-Posten. Stort og småt blev omhyggeligt beskrevet, og Nørherreds historie fra 1930 til 1960 kan ikke beskrives uden at blade i hans optegnelser. Beskedent, men vægtigt gav han sit besyv med i forsamlinger, og mange unge fik gennem hans indlæg en fornemmelse af historiens sammenhæng.

Christen Petersen blev også sin egns konsulent i handelssager. Han var vinkelskriver i ordets bedste forstand og med sine sognefællers tillid. I nogle år var han medlem af byrådet, og han var kirkeværge med al den hæder, som dette hverv fra gammel tid indebærer. Han vidste besked med sit sogns ve og vel, og han tjente det som en trofast søn gennem et langt liv.

Boye Andersen

Peter Grau
Bro

Købmand Peter Grau blev født i Sebbelev den 1. november 1881. Barndomshjemmet var præget af danskheden, og det gjorde tidligt Peter Grau og hans søskende nationalt bevidste. Peter Graus lidt ældre broder, den senere redaktør Andreas Grau, har måske været drivkraften i det mere udadvendte nationale og politiske arbejde. Men Peter Grau stod ved hans side, når de afgørende styrkeprøver skulle klares. Peter Grau deltog ivrigt i ungdomsarbejdet i sognet, og fra 1915 deltog han i 1. verdenskrig, først på østfronten, senere på vestfronten. Han blev nægtet orlov, fordi han var »fahnenflüchtig«, men ved en officers hjælp fik han lov til at rejse hjem efter at have

givet officeren hånden på, at han ville vende tilbage til sin afdeling. Og han holdt dette løfte.

Peter Grau, der døde den 7. oktober 1974, virkede det meste af sit liv i Bro. I 1920 indvalgte han i sognerådet, og i flere år var han i bestyrelsen for D. S. K. i Augustenborg-Ketting. Han havde sine meningers mod og søgte bevidst at styrke det nationale sammenhold i sit sogn. Selv om han ikke gik på akkord med sine meninger, havde han venner i begge nationale lejre.

Hans Lind

Jens Andersen
Gråsten

Den 2. oktober 1974 døde viceskoleinspektør Jens Andersen, Gråsten. Dermed mistede Sønderjylland en dygtig skolemand og D. S. K.'erne deres dynamiske formand. Jens Andersen var født i Haderslev den 9. november 1897. I 1916 blev han indkaldt til tysk militærtjeneste i Bamberg. Efter en nødtørftig uddannelse blev han sendt til vestfronten, hvor han sommeren 1918 kom i fransk fangenskab. Sammen med andre nordslesvigere blev han anbragt i krigsfangelejren Aurillac, hvorfra han vendte hjem i foråret 1919.

I 1940 var Jens Andersen blandt initiativtagerne til oprettelsen af D. S. K.-afdelingen i Gråsten, hvis formand han var igennem alle årene. Midt i 1950'erne blev han valgt til formand for D. S. K. i det daværende Åbenrå amt og medlem af hovedbestyrelsen. Senere valgtes han til landsformand, et hverv som han varetog til sin død. Dermed kom han i en årrække til at stå som eksponent for den generation af unge sønderjyder, der under den 1. verdenskrig måtte gå i tysk krigstjeneste, selv om de i bund og grund følte sig som

danskere. Jens Andersen var utrættelig i arbejdet for D. S. K.-organisationen, hvor han i en årrække sad i redaktionsudvalget for D. S. K.-årbogen, som nu ikke udkommer mere. Blev der kaldt til møder og stævner, mødte han gerne op, ligeegyldigt hvor i landet det end var.

Også inden for skolen kom Andersen til at øve en rig gerning. Han hørte til den flok af unge lærere, der i 1920 fik til opgave at fuldbyrde genforeningen med Danmark. Hans forudsætninger var de bedste, født i Haderslev og derfor kendt med sønderjyske forhold og sønderjysk mentalitet. Han havde gennemgået præparandklassen i Haderslev inden sin indkaldelse, og efter hjemkomsten fra fangenskab tog han lærereksamen i 1920 fra Jelling Statsseminarium. Den 1. oktober 1920, da Gråsten skole fik dansk ledelse, blev han ansat her, hvor han kom til at udføre et dygtigt genforeningsarbejde. Jens Andersen var en stor menneskekender, dygtig i sin indlæring, hvor intet var overladt til tilfældigheder, men samtidig afholdt af skiftende elevhold og respekteret af kolleger. I 15 år var han da også skolens lærerrådsformand. I 1950 blev Jens Andersen udnævnt til viceskoleinspektør. 1965 tog han sin afsked. For sin store indsats i danskhedens tjeneste i den sønderjyske landsdel blev Jens Andersen i 1968 udnævnt til ridder af Dannebrog.

P. Brodersen

Johannes Abraham

Tønning

En af Ejdersteds kendte og solide danske skikkelser, Johannes Abraham, Tønning, døde efteråret 1974 i en alder af 68 år. Johannes Abraham stammede fra en gammel dansk slægt på Vadehavsoen Nordstrand, og allerede i 1930'erne, den svære tid for alt dansk,

deltog han aktivt i det nationale arbejde. Alle hans syv børn besøgte den danske Uffeskole i Tønning. Som barn af sin egn ved havet gik Abraham ind i fiskerierhvervet, og han havde i længere tid egen rejekutter. Desværre tillod helbredet ham ikke at fortsætte arbejdet på havet, og i flere år ernærede han sig som købmand.

Efter 1945 repræsenterede Johannes Abraham danskheden bl. a. i Tønning Byråd og Ejdersted Amtsråd (Kreistag). Han har også beklædt tillidsposter for Sydslesvigsk Forening.

E. B.

Jørgen Jørgensen

Ketting

Fhv. bogholder Jørgen Jørgensen blev født på gården Kallehus i Ketting sogn den 19. juli 1894. Han voksede op i et dansk hjem, og han kom tidligt med i det nationale ungdomsarbejde. 20 år gammel blev han indkaldt som soldat i 1. verdenskrig. Da han kom hjem fra krigen, deltog han i arbejdet omkring afstemningen i sognet, og i mellemkrigsårene virkede han aktivt i alt nationalt arbejde i Ketting. Han var stifter af Ketting Idrætsforening og blev dens formand i 1942. Gennem mange år var han forretningsfører for Ketting Andelskasse, hvis senere vellykkede sammenslutning med Ketting Sparekasse i høj grad skyldtes hans indsats. Jørgen Jørgensen, der var en beskeden mand, som ikke ønskede offentlig omtale af sit virke, døde den 17. december 1974.

Hans Lind

F.

Hans Kjær Hellevad

Hans Kjær var født den 19. 2. 1896 på Kjærgård i Hellevad sogn, og bortset fra militærtjenesten under den første verdenskrig har han hele sit liv boet i Hellevad sogn. Han døde 25. 9. 74.

Hans Kjær var en meget begavet mand. Han læste alt, hvad et sognebibliotek, hvis formand han var gennem mange år, almindeligvis indeholder af litteratur, både skønlitteratur og faglitteratur. Det gav en vid horisont, og skulle der samles oplysninger om gamle dage, var han god at gæste. Gennem et par generationer har han været Sprogforeningens tillidsmand for Hellevad sogn, og i ikke mindre end 51 år var han landpostbud her.

P. Hansen

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

Forslag til supplering af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak,
Bovvej 4, 6330 Padborg

DET DANSKE KONGEHUS

MARGRETHE II, Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André Henrik Christian*, født 26. maj 1968. 2) *Joachim Holger Waldemar Christian*, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte Åstrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard Casimir Karl August Konstantin*, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav Frederik Philip Richard*, født 12. januar 1969. b) *Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte*, født 20. november 1970. c) *Nathalie Xenia Margareta Benedikte*, født 2. maj 1975. 2) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med *Hans Majestæt Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder. Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Datter: *Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margrethe Désirée*, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor), b) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg*, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne Ferelith Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministeriet Anker Jørgensen

Udnævnt februar 1975

Statsminister	<i>Anker Jørgensen</i>
Udenrigsminister	<i>K. B. Andersen</i>
Finansminister	<i>Knud Heinesen</i>
Økonomiminister	<i>Per Hækkerup</i>
Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender	<i>Ivar Nørgaard</i>
Minister for skatter og afgifter	<i>Svend Jakobsen</i>
Arbejdsminister	<i>Erling Dinesen</i>
Justits- og forsvarsminister ..	<i>Orla Møller</i>
Bolig- og miljøminister	<i>Helge Nielsen</i>
Indenrigsminister	<i>Egon Jensen</i>
Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender	<i>Niels Matthiasen</i>
Socialminister	<i>Eva Gredal</i>
Handelsminister	<i>Erling Jensen</i>
Undervisningsminister	<i>Ritt Bjerregaard</i>
Kirkeminister og minister for Grønland	<i>Jørgen Peder Hansen</i>
Landbrugs- og fiskeriminister	<i>Poul Dalsager</i>

Folketingsvalget den 9. januar 1975

Stemmeprocent 88,2

Socialdemokratiet	913.155	stemmer	53	mandater
Radikale Venstre	216.553	—	13	—
Konservative Folkeparti	168.164	—	10	—
Retsforbundet	54.095	—	0	—
Socialistisk Folkeparti	150.963	—	9	—
Kommunistiske Parti	127.837	—	7	—
Centrum-Demokraterne	66.316	—	4	—
Kristeligt Folkeparti	162.734	—	9	—
Venstre	711.298	—	42	—
Venstresocialisterne	63.579	—	4	—
Fremskridtspartiet	414.219	—	24	—
Uden for partierne	539	—	0	—
	3.049.452	stemmer	175	mandater
Færøerne			2	—
Grønland			2	—
			179	mandater

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds den 9. januar 1975

Stemmeprocent 88,2

Socialdemokratiet	39.429	stemmer
Radikale Venstre	8.901	—
Konservative Folkeparti	8.750	—
Retsforbundet	2.448	—
Socialistisk Folkeparti	2.856	—
Kommunistiske Parti	2.041	—
Centrum-Demokraterne	6.434	—
Kristeligt Folkeparti	8.849	—
Venstre	35.834	—
Venstresocialisterne	1.089	—
Fremskridtspartiet	25.528	—
Uden for partierne	39	—
	142.198	stemmer

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: Jens Kristian Hansen, Erik Andersen,
Knud Nielsen.

Radikale Venstre: Ingomar Petersen.

Konservative Folkeparti: Johannes Burgdorf.

Centrum-Demokraterne: Jes Schmidt.

Venstre: Johan Philipsen, Peter Holst.

Fremskridtspartiet: Kristian Poulsgaard, Helge Dohrmann.

*Lad os
være behjælpelig
med idé
og udformning
af Deres tryksag
eller
annonce*

DY-PO TRYK

BOGTRYK – OFFSET

SØNDERVANG 4 – 6400 SØNDERBORG

TELEFON (04) 42 26 75 - 42 26 76

Dy-Po bladene omfatter:

TROMMEN – AUGUSTENBORG AVIS – ALSPOSTEN

NORDBORG TIDENDE – BROAGER AVIS

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands amt

Overøvrigheden

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid: 9-12 og 14-16, lørdag lukket.

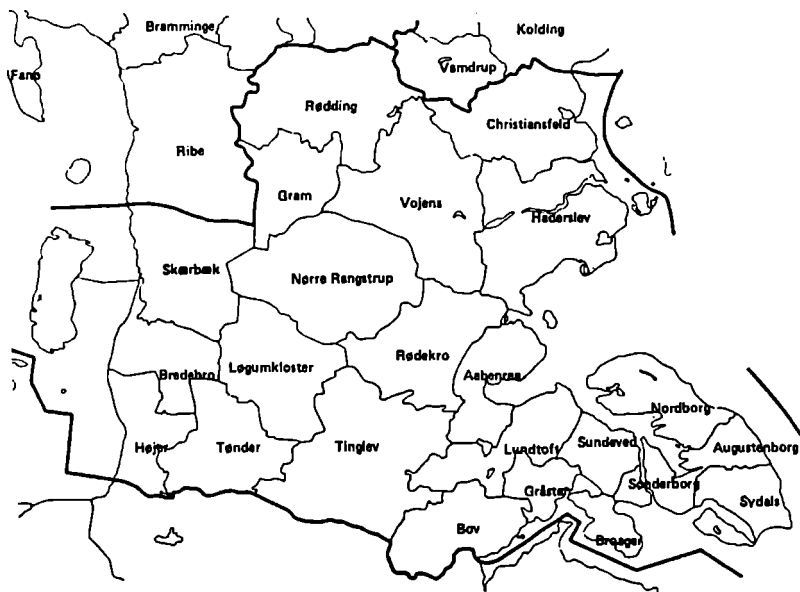
Tilsynsrådet for Sønderjyllands amt

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid: 9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50.

Amtsborgmester: Erik Jessen.
Amtskommunaldir.: V. Harsberg.

Kort over Sønderjyllands amt

ANDELSBANKEN

ØVER

HELE

LANDET

– også

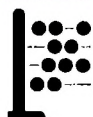
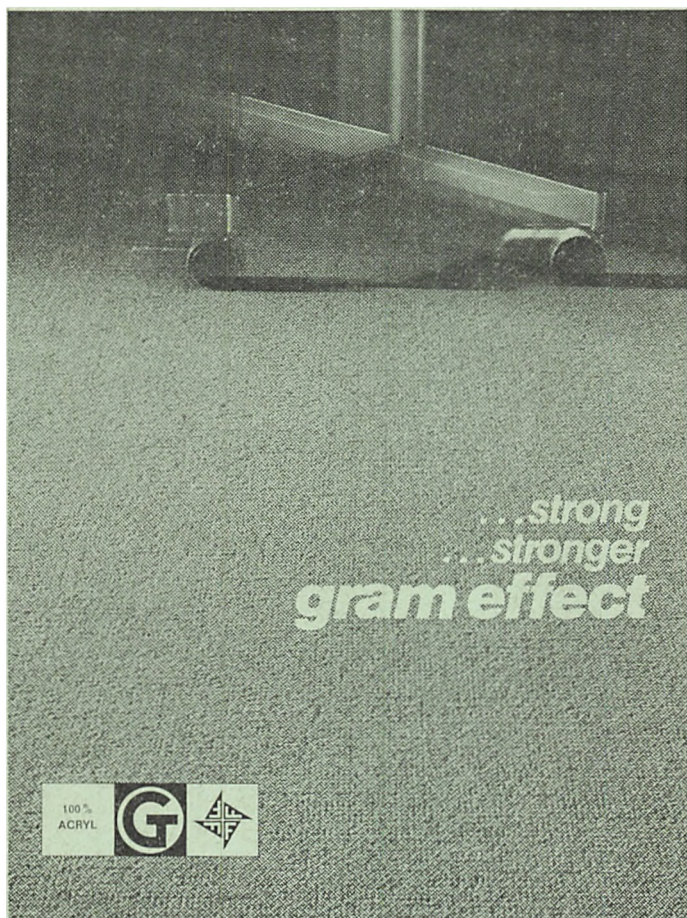
i

SØNDERJYLLAND

Amtsrådets medlemmer

- Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 35 12.
- Amtsrådsmedlem Peter Gorssen, Gl. Færgevej, Alnor, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 09.
- Fru Helga Hørlück, Skatkær, Skodborg J., 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.
- Ekspeditionssekretær Kurt Dørflinger, Lembckesvej 43, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 65 05, privat (04) 52 31 35.
- Kontorchef Eugéne Ibsen, Leosallé 9, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 13 80, privat (04) 72 25 80.
- Smedemester Truels Christensen, 6254 Øster-Højst.
Tlf. (04) 74 51 10, privat (04) 74 53 01.
- Laboratoriemester Svend Taanquist, Mågevej 60, Langesø, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 22 22, privat (04) 45 06 50.
- Gdr. Marten R. Hansen, Skastgård, Ballum, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 74 61 84.
- Arkitekt Sv. Ingomar Petersen, Allégade 30, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 70.
- Distriktsmontør Dycke Hoff, Farversmøllevej 125, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 17 94.
- Landmand Børge Diemer, Bjerndrup Mark, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 64 44 66.
- Sekretær August Møller, Allégade 26, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 23 25.
- Gdr. Harro Marquardsen, Vibevej 2, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 74.
- Direktør Henning Hansen Dall, Postboks 197, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 31 76, privat (04) 44 52 46.
- Fabrikant Aage Ishøi, Højervej 9-11, Ballum, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 74 64 51.
- Skyldrådsformand Johan Andersen, Lendemark, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 21 87.
- Sparekassedirektør Hans Peter Jensen, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 31 13.
- Forstander Jens Steffensen, Ungdomsskolen, 6560 Sommersted.
Tlf. (04) 55 41 68.
- Landinspektør Erik Rytter, Ringridervej 23, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 36 36, privat (04) 42 12 26.
- Lærer Edgar Andersen, Visby, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 33 21.
- Fru Ruth Nielsen, Leonhardtsvej 15, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 19 30.
- Bygmester Erik Kjær Jessen, Fjelstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 61 19, privat (04) 58 64 19.
- Vognmand Johan Schön, Lundbyesgade 13, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 41 28.
- Driftsleder Niels Aage Madsen, Ladegaard, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 16 23.
- Sognepræst Johannes Bondesen, Ensted Præstegård, Stubbæk, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 06.
- Konsulent Erik Oksborg, Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 57 72 80.
- Brugsuddeler Schack Pedersen, Kirkevej 6, 6780 Skærbæk
Tlf. (04) 75 16 43.
- Afdelingsleder Arne Vaupell Christensen, Søndermarken, 6094 Hejls.
Tlf. (04) 57 42 48.
- Konsulent Hermann Heil, Hjelmallé 24, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

 Stol på det...

Fås hos nærmeste GRAM forhandler

GRAM TÆPPEFABRIK A-S

6510 GRAM – TLF. (04) 82 21 11

Kommuner i Sønderjyllands amt

- Augustenborg kommune,**
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 15 82.
Borgmester:
Gdr. Anton B. Roth.
Kæmner: Martin Thomsen.
- Bov kommune, 6330 Padborg.**
Tlf. (04) 67 34 51.
Borgmester: Gdr. Holger Moos.
Kontorchef: N. C. Andersen.
- Bredbro kommune, 6261 Bredebro.**
Tlf. (04) 74 16 50.
Borgmester: Gdr. Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager kommune, 6310 Broager.**
Tlf. (04) 44 10 33.
Borgmester:
Fuldmægtig Peter Nielsen.
Kæmner: Knud Møller.
- Christiansfeld kommune,**
6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 14 05.
Borgmester:
Tømmerhandler Bent Skriver.
Kommunaldirektør:
Jørgen-Erik Lund.
- Gram kommune, 6510 Gram.**
Tlf. (04) 82 21 31.
Borgmester:
Fabrikant Hans Rossen.
Kommunaldirektør:
Brøchner Nielsen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.**
Tlf. (04) 65 12 30.
Borgmester: Kriminalassistent
A. A. Matthiesen.
Kæmner: N. Bahlke.
- Haderslev kommune,**
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 65 05.
Borgmester:
Malermester H. C. Carstensen.
Kommunaldirektør: Tage Madsen.
- Højer kommune, 6280 Højer.**
Tlf. (04) 74 23 27.
Borgmester:
Politiass. P. Gregers Jørgensen.
Kæmner: Knud H. Jensen.
- Lundtoft kommune, Felsted,**
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 55 11.
Borgmester:
Gdr. Svend A. Lauesgaard.
Kæmner: Otto Griepentrog.
- Løgumkloster kommune,**
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 35 33.
Borgmester: Gdr. Peter Nissen.
Kæmner: R. Rømer.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.**
Tlf. (04) 45 04 15.
Borgmester: Jens Chr. Jensen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre Rangstrup kommune,**
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 19 34.
Borgmester:
Kærmager Ejnar K. Friis.
Kommunaldirektør:
Jacob Haugaard.
- Rødding kommune, 6630 Rødding.**
Tlf. (04) 84 10 26.
Borgmester: Gunnar Juul.
Kommunaldirektør: Carlo Jensen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.**
Tlf. (04) 66 28 75.
Borgmester: Gdr. Niels Sørensen.
Kæmner: Ole Norborg.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.**
Tlf. (04) 75 13 33.
Borgmester:
Gdr. Johs. Chr. Hamann.
Kæmner: Harry Thomasen.
- Sundeved kommune, Avnbøvej 12,**
Ullerup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 12 16.
Borgmester:
Gdr. Christian H. Møller.
Kæmner: Erik Petersen.
- Sydals kommune, Hørup Bygade,**
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 44 52 20.
Borgmester:
Advokat Svend Ove Jensen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.

CENTRAL-MEJERIET

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

SKOV

Høllere

vi TH. IVERSEN

Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (04) 62 24 20

Sønderborg kommune,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 15.

Borgmester: Harry Christensen.

Kommunaldirektør:

cand. jur. Henning Neerhøj.

Tinglev kommune, 6360 Tinglev.

Tlf. (04) 64 40 39.

Borgmester: Svend Christensen.

Kommunaldirektør:

cand. jur. Morten Knudsen.

Tønder kommune, 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 18 10.

Borgmester:

Revisor J. Børsting-Andersen.

Kommunaldirektør:

Ludvig Nielsen.

Vojens kommune, 6500 Vojens.

Tlf. (04) 54 16 76.

Borgmester:

Peter Petersen.

Kommunaldirektør:

J. Chr. Pedersen.

Åbenrå kommune, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 12 00.

Borgmester:

Fru Camma Larsen-Ledet.

Kommunaldirektør:

Erik Haugbølle.

Johs. Bordorffs Maskinforretning

v/ P. C. NISSEN

Grundlagt 1892

Autoriseret Ford traktor forhandler

Skodborg J.

Telefon 84 81 16

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/s

Telefon (04) 84 81 04

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning . Fyringsolie

HOLM HANSEN'S BOGHANDEL

Løgumkloster . Telefon 74 35 67

Nu ved De, hvor De kan gå hen

GRAM BANK

Filial af Privatbanken Aktieselskab

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem -

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Vestvejen 167 . Aabenraa . Telefon (04) 62 47 57

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S

AABENRAA

- en central for byggematerialer

Telefon (04) 62 20 00*

GYLDENDALS LEKSIKON

Et opslagsværk, som vil blive brugt i hverdagen, findes i to indbindinger, begge slidstærke og smukke. Den elegante shirlingsudgave til kr. 325,00, og den mere klassisk udformede indbundet i skivertex - forølet lædermateriale med smuk struktur - til kr. 375,00.

NIELS THOMSENS Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa . Telf. (04) 62 37 20 . 62 22 29

**PÅ GÅGADEN
I AABENRAA**

Tlf. (04) 62 13 00

Padborg Boghandel

Launi Pedersen

Telefon (04) 67 31 08

FORENINGER, INSTITUTIONER ORGANISATIONER M. V.

Sprogforeningen

Formand: Gdr. Chr. Speggers,
Mjang Bygade 11, Mjang, 6400
Sønderborg. Tlf. (04) 55 53 50.

Ledelse: Rektor A. Fellberg Jørgen-
sen, Strandvejen 161, III tv.,
2900 Hellerup. Tlf. HE (0143) 1482.

Fhv. højskoleforstander J. Th.
Arnfred, Askov, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 07 39.

Gdr. Troels Refslund Poulsen,
Bovlund, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 62.

Retsassessor Ditlev Nielsen, Chr.
Winthersvej 4, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 35 95.

Fru gdr. Mette Jepsen, Rørkær,
Skovfennen 5, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 86.

Fhv. højskoleforstander Niels
Bøgh Andersen, D-2391 Jarplund.
Tlf. Flensborg 9 16 63.

Sekretær: Fru Edith Jakob Peter-
sen, Folkehjem, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 11 50.

Skoleforeningen

Formand: Borgmester Svend Chri-
stensen, Aglimt 16,
6372 Bylderup Bov.
Tlf. (04) 76 25 58.

Næstformand: Gdr. Hans Schmidt,
Sandet, 6545 Arrild.
Tlf. (04) 83 41 08.

Sekretær og kasserer:
Niels Gotthardsen, Høgsbro,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 52 04.

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. Tlf. (04) 76 21 27.

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,
1054 København K.
Tlf. (01) 11 30 63.

Formand: Fhv. kirkeminister, for-
stander Arne Fog Pedersen, Rød-
ding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 68.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur.
O. M. Olesen.

Sønderjyllands amt:

Formand: Kredsrevisor Hans Ma-
thiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Vesteramt:

Formand: Kredsrevisor Hans Ma-
thiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Østeramt:

Formand: Sognepræst K. Fårvang,
Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 22 45.

Åbenrå Amt:

Formand: Fru overdyrlæge Hanne
Dahlkild, Frølevvej 29, 6330 Pad-
borg. Tlf. (04) 67 33 21.

Sønderborg Amt:

Formand: Overlærer Johs. Fink,
Vester Sottrup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 74 19.

Tønder Amt:

Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vestergade 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 14.

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Anne Marie Refslund
Poulsen, Bovlund, 6535 Branderup.
Tlf. (04) 83 51 62.

Næstformand: Fru Marie Thorup,
6533 Øster Lindet. Tlf. (04) 84 62 08.

Kasserer: Fru Sofie Danielsen,
Vestergård, Gærup, 6270 Tønder.

Herrekonfektion
Arbejdstøj . Skotøj og
Gummistøvler til damer
og herrer køber De
BEDST og BILLIGST
hos

Christian Jacobsen
Herreekvipering & Fodtøj

Søndertorv . Telefon 62 23 56
AABENRAA

TELEFON (04) 62 21 38

rosenvold
TÆPPE- & GULVCENTER

Søndergade 6-8 - 6200 Aabenraa - Tlf. 04-62 21 16

man ser
det
straks . .

KONTORMASKINER

KONTORMØBLER

KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

Aabenraa . Tlf. (04) 62 35 26

**Historisk Samfund
for Sønderjylland**

Sekretariat og ekspedition:
Landsarkivet, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 46 83.

Forretningsudvalg: Landsarkivar
Peter Kr. Iversen, Åbenrå, formd.
Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå, næstformand.

Skoleinspektør Knud Kristensen,
Stubbæk, sekretær.

Bankdirektør Hugo Lildholdt,
Åbenrå, kasserer.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske
Årbøger: Arkivar Dorrit Ander-
sen, Åbenrå.

Rektor Knud Fanø, Flensborg.

Universitetslektor, dr. phil.
G. Japsen, Århus.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken:

Rigsarkivar, dr. phil. Johan
Hvidtfeldt, København.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen,
Åbenrå.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk
Månedsskrift:

Viceskoleinspektør W. Christian-
sen, Tønder.

Cand. polit., fru Inger Bjørn
Svensson, Haderslev.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Gdr. Kr. Hansen,
Skodborg.

Sønderborg amt: Gdr. Olav J.
Bonefeld, V. Snogbæk.

Tønder amt: Gdr. Søren Nissen,
Harres, Bredebro.

Åbenrå amt: Fuldmægtig,
museumsleder Holger Jacobsen,
Åbenrå.

Sydslesvig: Kontorchef Lars H.
Schubert, Flensborg.

**Historisk Samfund for Als
og Sundeved**

Formand: Læge H. Roesdahl,
6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 04.

Sekretær: Museumsinspektør
J. Slettebo, Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39.

Det unge Grænseværn (D. N. U.)

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, Kastanie Allé
24 A, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Næstformand: Gdr. Poul la Cour
Møller, Bispegården, Ketting,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 16 08.

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Amtsrevisor Hans Chri-
stensen, Carstengade 25,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 39.

Sekretær: Fru Marguerite Hahne-
mann, Troldkær 12, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 21 49.

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Bruno Gaston,
Fensmark, 4700 Næstved.
Tlf. (03) 74 61 55.

Forretningsfører: Arne Aabenhus,
Solbakken 10, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 11 03.

Redaktør af »Rampelyset«:
H. O. Jørgensen, Borgmester
Iversens Vej 4, 7700 Thisted.
Tlf. (07) 92 17 10.

Landssekretariat: Postboks 70,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 03.

**Naturhistorisk Forening
for Sønderjylland**

Formand: Lektor Poul Dragsbo,
Forstallé 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 20 23.

Alt i pels - skind - rulam og ruskind

EBBE JANSSEN & SØN
Sjælland's største udvalg
Storegade 1 - Haderslev - Telefon 04 - 521185

DEN FAGLÆRTE BUNTMAGER

J. S. Christensen

Aktieselskab

KORN - FODERSTOF - KUNSTGØDNING

Haderslev . Telefon (04) 52 27 45

**M. Schaumanns
Klædefabrik A/S**

Haderslev

Grundlagt 1872

Peter Henningsen

URE . GULD- OG SØLVVARER

Haderslev . Telefon (04) 52 21 69

A/S Peter Henriksen

Aut. forhandler

Opretning og autolakereri

TOFTLUND . Telefon (04) 83 11 22 (fl. linjer)

RØDDING . Telefon (04) 84 10 22 (fl. linjer)

**K. F. U. M. og K. F. U. K.
i Sønderjylland**

Kredsformænd:

Haderslev-kredsen:

Gdr. Christian Hansen, Povls-
gårdvej 22, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 24 93.

Gram-kredsen:

Gdr. Bertel Lund, Abøl,
6541 Bevtoft. Tlf. (04) 83 16 95.

Åbenrå-Tønder-kredsen:

Forretningsfører Aksel Kristian-
sen, Sønderport 47-49, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 36 36.

Sønderborg-kredsen:

Fru Karen Schmidt, Østergård,
Sønderby, 6474 Skovby Als.
Tlf. (04) 46 52 23.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Lærer Helge Jensen,
Landevejen 34, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 75 43 24.

Forretningsfører: Erik Johansen,
Nr. Hostrup, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 92 69.

Formand for KM-udvalg:

Premierløjtnant Jørgen Nissen,
Hjartbro, 6541 Bevtoft.
Tlf. (04) 54 43 92.

Formand for skydning:

P. C. Gabriel, Lensløkke 6,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 49 33.

Formand for gymnastik:

Gdr. Claus Christensen, Lavensby,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 66.

Formand for folkedans:

Otto Holk Nielsen, Ahornvej 15,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 86 07.

Formand for idrætsudvalget:

Kontorassistent Erik Stokholm,
Hajstrupgade 20, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 42 42.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse.

Formænd:

Haderslev vesteramt: Premier-
løjtnant Jørgen Nissen, Hjartbro,
6541 Bevtoft. Tlf. (04) 54 43 92.

Haderslev østeramt: Villy Kristen-
sen, Hyrup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 24.

Åbenrå hovedkreds: P. C. Gabriel,
Lensløkke 6, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 49 33.

Sønderborg hovedkreds: Chr.
Caspersen, Gammelmark,
6310 Broager. Tlf. (04) 44 17 42.

Tønder hovedkreds: Gunnar Vind,
Vestre Allé 7, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 10 72.

**Røddingegnens Gymnastik- og
Ungdomsforening**

Formand: Laust Torp, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 16 07.

Forretningsfører: Inger Nielsen,
Skovvej 12 a, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 17 59.

Formand for håndboldudvalget:

Frode Sørensen, Rødding Høj-
skole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 28.

Formand for gymnastikudvalget:

Maren Hansen, Bjørnekær,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 16 74.

Formand for svømmeudvalget:

Peter Fredslund, Sdr. Hygum,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 05.

Formand for klub- og mødeudvalg:

Niels Christensen, Stenderup,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 61 79.

Bund deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat, Ves-
tergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

Formand: Landmand Gerhardt
Schmidt, Ladegårdskov,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 18 90.

**Deutscher Jugendverband
für Nordschleswig**
Vestergade 30, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 38 45.

Formand: Overlærer Armin Nickelsen, Skovfennen 16, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 45 57.

Forretningsfører: Gerhard Kaadtmann.

**Deutscher Schul- und Sprachverein
für Nordschleswig**
Jørgensgård 5, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 41 03.

Formand: Forpagter Heinrich Jürgensen, Hynding, 6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 64 74 73.

Kunstforeninger

**Christiansfeld Kunst- og
Museumsforening**
Formand: Fru Ilse Søgaard,
Lysestøbervej 3, 6070 Christiansfeld. Tlf. (04) 56 16 73.

**Kunstforeningen for Haderslev
og Omegn**
Formand: Rektor Eigil Lassen,
Christiansfeldvej, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 45 61.

Sønderborg Kunstforening
Formand: Lektor H. Aarup,
Kastanieallé 4, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 13 41.

Vestslesvigs Kunstforening
Formand: Journalist Hanne Alsing,
Visby, 8270 Tønder.
Tlf. (04) 76 34 11.

Abenrå Kunstforening
Formand: Lærer Jakob Gormsen,
Tøndervej 197, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 10 37.

Sydslesvigs danske Kunstforening
Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. Tlf. 5 34 73.

Undervisning

Efterskoler
Agerskov Ungdomsskole, 6534 Ager-
skov. Tlf. (04) 83 33 15.
Forstander Johs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 21 40.
Forstander M. Høier.

Kongeådalens Ungdomsskole,
Dover, 6860 Lintrup. Tlf. (04) 85 53 33.
Forstander Carl Press.

Luthersk Missionsforenings Efter-
skole, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 36 52.
Forstander H. P. Mogensen.

Nordborg Slots Efterskole.
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 15 28.
Forstander Boye Andersen.

Rens Ungdomsskole, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 64 83 70.
Forstander Ole Hansen.

Rinkenæs Ungdomsskole,
6383 Rinkenæs. Tlf. (04) 65 13 08.
Forstander Georg Pristed.

Sommersted Ungdomsskole,
6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 41 68.
Forstander J. Steffensen.

Sundeved Ungdomsskole,
6200 Abenrå. Tlf. (04) 68 03 11.
Forstander Aage Rasmussen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 29.
Forstander Henning Balle.

Højskoler og landbrugsskoler
Danebod Højskole, Fynshav,
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 46 41 12.
Forstander Mogens Hemmingsen.

Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.
Forstander Chr. Gedbjerg og
Filt Jensen.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 52 13.
Forstander Gunnar Jørgensen.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,
D-239 Jaruplund-Weding,
Tlf. Barderup 382.
Forstander Karl Andresen.

Løgumkloster Højskole,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 33 25.
Forstander J. Kr. Krarup.

Rødding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 68.
Forstander Arne Fog Pedersen.

Rønhoved Højskole, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 81 30 og (04) 65 83 18.
Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 48.
Forstander Hans Jørgen Nielsen.

Pensionisthøjskolen Strand,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 21 60.
Forstander Oluf Steinlein.

Deutsche Nachschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 68 20.
Forstander Horst Jacobsen.

Volkshochschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 48 20.
Forstander Horst Jacobsen.

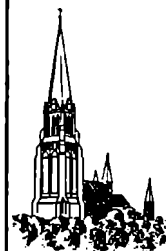
GOTTORP SLOT

KUN 30 KM
FRA GRVENSEN

NYDAMS BAADEN

DOMKIRKEN

**KOM TIL
SLESVIG OG
GØR HOLDT HOS
HOLDT
SKANDINAVISK
KIOSK
SCHLESWIG
LOLLFUSS 65**

Telf. (009494621) 23980

JULIUS NIELSEN

KORN- OG TØMMERFORRETNING A/S

VOJENS

Telefon (04) 54 13 15

CARL NIELSEN

BOGHANDEL - KONTORMONTERING - MØBLER

Grundlagt 1765

Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 52 68 00

Alt i moderne belysning, varmeinstallation
og sanitære installationer

J. C. DIRKS

INSTALLATIONSFORRETNING

Haderslev . Telefon (04) 52 26 31

JYLLANDS
KREDITFORENING

6100 Haderslev:
Astrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 Ringkøbing:
Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 Viborg:
Sct. Mathiasg. 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 Aalborg:
Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 Århus-Viby J:
Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING

Nalmadebro . Graasten . Telefon (04) 65 16 46

GRAASTEN
BOGHANDEL

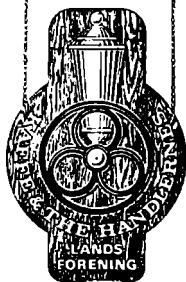

Nygade 1 . Graasten . Telefon (04) 65 11 09 - 65 12 34

Biblioteker og arkiver

- Augustenborg, Augustenborg Kommunebibliotek, 6440 Augustenborg.** Tlf. (04) 47 16 71. Filialer i Asserballe, Fynshav, Notmark.
- Bredebro, Bredebro Bibliotek, 6261 Bredebro.** Tlf. (04) 74 12 31. Filialer i: Ballum, Harres, Randerup, Visby.
- Broager, Broager Bibliotek, 6310 Broager.** Tlf. (04) 44 16 13. Filial i: Egernsund skole.
- Christiansfeld, Christiansfeld Bibliotek, 6070 Christiansfeld.** Tlf. (04) 56 18 37. Filialer i: Aller, Fjellstrup, Hejls, Hjerndrup, Stepping, Taps, Vejstrup.
- Deutsche Bücherei, Åstrupvej 9, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 15 29.
- Felsted, Lundtoft Kommunes Biblioteker, 6200 Abenrå.** Tlf. (04) 68 53 20. Filialer i: Bovrup, Klippelev, Søgård, Varnæs.
- Gram, Gram bibliotek, Slotsvej 6, 6510 Gram.** Tlf. (04) 82 19 70. Filialer i: Arnum, Fole.
- Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Gråsten.** Tlf. (04) 65 13 75. Filialer i: Rinkenæs og Kværs.
- Haderslev, Haderslev Bibliotek, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 55 33.
- Højer, Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer.** Tlf. (04) 74 26 86. Filial i: Sdr. Sejerslev.
- Kirke-Hørup, Sydals Bibliotek, Hørup skole, Kirkehørup, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 44 52 99. Filialer i: Lysabild, Tandstet, Kegnæs.
- Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek, 6240 Løgumkloster.** Tlf. (04) 74 30 42. Filialer i: Bedsted. Nr. Løgum, Ø. Højst.
- Nordborg, Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg.** Tlf. (04) 45 03 36. Filialer i: Guderup, Havnbjerg.
- Padborg, Bov Bibliotek, 6330 Padborg.** Tlf. (04) 67 34 54. Filialer i: Holbøl, Kollund.
- Rødding, Rødding Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødding.** Tlf. (04) 84 12 88. Filialer i: Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Øster Lindet.
- Rødekro, Rødekro Bibliotek, Rådhuset, 6230 Rødekro.** Tlf. (04) 66 26 23. Filialer i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund.
- Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, Birke Allé 2, 6780 Skærbæk.** Tlf. (04) 75 17 80. Bogbus i samarbejde med Tønder Bibliotek.
- Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 26 31. Filialer i: Ulkebøl (ved Stenbjergparken) og Dybbøl (på Dybbølskolen).
- Sønderborg Tekniske Bibliotek, Voldgade 5, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 11 88.
- Biblioteket ved Handelshøjskoleafdelingen i Sønderborg, Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 55 25.
- Deutsche Bücherei, Ringridervej 13, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 57 65.
- Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev.** Tlf. (04) 64 41 69. Filialer i: Bolderslev, Bylderup-Bov, Ravsted, Rens.
- Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek, Toldbodgade 13, 6520 Toftlund.** Tlf. (04) 83 13 03. Filialer i: Agerskov, Arrild, Bevtoft, Brandrup.

stil
større krav
til
kaffe

- og husk

Kaffen
skal være fra

J. LAURIDSEN

KAFFEFORRETNING

Søndergade 17 . Aabenraa . Telefon 62 10 28

Vor VALUTA trænger
til støtte NU –

KØB DANSK

Dansk (endda sønderjysk)
er f. eks.:

BLÅ NEM

med SALMIAK til rengøring –

NEM

til opvask, det bløde uskadelige.
Begge godkendt af veterinær-
myndighederne.

WE-CIT

til WC-kummen – med selv-
virkende **BLÅ BRUS** –
rensner, desinficerer.
Diskret, behagelig duft.

MOTAX

død og udryddelse
af LUS og UTØJ »o æ kre« –

Det er sønderjyske
fabrikater fra
SVEND HOLM,
Aabenraa

– som man køber
hos købmanden

– ikke blot, fordi de er
sønderjyske, men det
er reelle kvalitetsvarer,
der giver fuld værdi for
pengene.

Motto:

*Køb ikke blot
på må og få!
Køb de rigtige varer
fra Svend Holm,
Aabenraa.*

– hos **KØBMANDEN**

Tønder, Tønder Bibliotek, Richtsensgade 10, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 26. Bogbus i Tønder og Skærbæk kommuner.

Deutsche Bücherei, Popsensgade 6, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 59.

Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek, Vester-Sottrup, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 71 28. Filialer i: Nybøl og Ullerup.

Vojens, Vojens Bibliotek, Vestergade 21, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 18 80. Filialer i: Hammelev, Jegerup, Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad, Simmersted, Skrydstrup, Sommersted, Vedsted, Ørsted.

Åbenrå, Det sønderjydske Landsbibliotek, Haderslevvej, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 25 62. Rugkobbelt Bibliotek. Tlf. (04) 62 14 80.

Filialer i: Løjt Kirkeby, Stubbæk.

Büchereizentrale Apenrade, Vestergade 30, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 11 58.

Landsarkivet for de sønderjydske Landsdele, 6200 Åbenrå

Tlf. (04) 62 58 58.

Åben 9-16, lørdag 9-17.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen. Arkivarer Dorrit Andersen og Jørgen Witte.

Museer

Brødremenighedens Museum, Enkehuset, 6070 Christiansfeld. Åben: 1.6.-31.8.: 10-11.30, 14-17, mandag lukket. (Besøg uden for disse tider efter aftale med frk. E. Iversen, tlf. (04) 56 19 85).

Sønderjysk Brandværnsmuseum, Enkehuset, 6070 Christiansfeld. Åben: Som Brødremenighedens Museum.

Frøslevlejrens Museum, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 65 57. Åben: 1.5.-30.9. samt i skolernes efterårsferie og i påsken (undtagen 1. påskedag): 10-17. 1.10.-30.4.: Kun efter aftale for skoler, foreninger o. l. Tlf. udenfor åbnings-tid: (04) 67 35 68.

Haderslev Museum, Åstrupvej 48, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 23 62. Åben: 10-17, søn- og helligdage 10-12, 14-17.

Kunstmuseet Holmen, Østergade 13, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 41 65. Åben: 15.6.-15.8.: 10-12, 14-17. 16.8.-14.6.: 15-17. Mandag lukket hele året. Grupper kan aftale besøg udenfor disse tider på tlf. (04) 74 41 65.

Nationalmuseets Kommandørgård, Toftum, Røme, 6791 Kongsmark. Tlf. (04) 75 52 76. Åben: 1.5.-30.9.: 10-19.

Museet på Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39. Åben: 1.5.-30.9.: 10-17. 1.10.-30.4.: 13-16.

Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum, Slotsbanken, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 26 57. Åben: Sommerhalvår: 10-17 (onsdag tillige 19-21). Vinterhalvår: 13-17. Mandag lukket hele året.

Åbenrå Museum, H. P. Hanssensgade 33, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 26 45. Åben: 15.5.-15.9.: 10-12, 14-18, mandag lukket. 16.9.-14.5.: 10-12, 14-17, mandag lukket.

Samlinger af arbejdsredskaber og bondemøbler på Jacob Michelsens gård i Kolstrup, Toften 15, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 10 68. Åben: Efter aftale.

Massey Ferguson
traktorer og
mejetærskere

PL Lindberg ^{AS}
MASKINFORRETNING
6630 RØDDING 04 - 84 12 34*

.. alt under et tag

Dametøj
Børnetøj
Herre- og drengetøj
Tæpper og gardiner
Sengeudstyr
Hvidevarer
Tricotage

Parfumeri
Husholdning
Isenkram
Belysning
Papir og legetøj
Vin og tobak
Chokolade
Cafeteria

... læg vejen gennem

ORBESEN

i Centrum

Haderslev . Telf. 52 10 14

Flensborg Bymuseum, Lutherplatz,
Flensborg.

Åben: 10-13, 15-17. Søndag 10-13.

Mandag lukket.

Lyksborg Slot, Lyksborg.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 11-12,

14-17. Mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-

museum, Gottorp Slot, Slesvig.

Åben: 9-17, mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-

museum for forhistorie og

tidlig historie,

Gottorp Slot, Slesvig.

Åben: 9-17, mandag lukket.

Nissen-Haus, det nordfrisiske

museum,

Herzog Adolfstrasse 25, Husum.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.

Det slesvig-holstenske Frilands-

museum, Rammsee 23, Kiel.

Åben: 9-17. Mandag lukket. 16.11.-

31.3. kun søndag 10-16.

Nolde-museet,

Seebüll ved Neukirchen.

Åben: 1.3.-3.11.: 10-18.

Slesvig Bymuseum, Frederiks-

strasse, Slesvig.

Isted Mindehal, Isted.

Hjemstavnmuseet, det gamle råd-

hus, Rensborg.

Jernkunstmuseet, Carlshütte,

Büdel Dorf ved Rensborg.

Frisisk Hjemstavnmuseum,

Osterweg 76, Nibøl.

Ostenfeld-gården, Nordhusum-

strasse, Husum.

Ejdersted Hjemstavnmuseum,

St. Peter.

Häberlin-Frisermuseum,

Vyk på Før.

Silds Hjemstavnmuseum, Keltum.

Burg Hjemstavnmuseum, Fehmern.

Museer i Sydslesvig er i reglen

lukket om mandagen.

Landbrug

Statens Jordlovsudvalg

Kontor: Sct. Annæ Plads 19,

1250 København K.

Tlf. (01) 15 61 31.

Formand: Gdr. Simon From,

Bygvrå, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 58 61 24.

Administrationschef: Johs. Jensen.

Medlemmer for Sønderjyllands amt:

Husmand Poul Rosager-Hansen,

Kravlund, 6360 Tinglev.

Tlf. (04) 64 40 67.

Gdr. Axel Petersen, Rørkær,

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 55.

Kontor i Tønder: Allégade 4,

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 80.

Kontorchef Eugéne Ibsen.

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3¹,

1609 København V.

Tlf. (01) 14 56 72.

Præsident: Forpagter Arne Pile-

gaard Larsen, Marelundsgården,

Vemmetofte, 4640 Fakse.

Tlf. (03) 71 02 39.

Direktør: N. Kjærgaard.

Det kgl. danske

Landhusholdningsselskab

Rollighedsvej 26, 1958 København V.

Tlf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Kammerherre

E. Tesdorpf, Søgård,

4672 Klippinge. Tlf. (03) 67 83 82.

Kontorchef: Jørgen Christophersen.

I bestyrelsesrådet:

Gdr. Anders Hørlück,

Skodborg, 6600 Vejen.

Tlf. (04) 84 81 33.

A/S BROK & CO.

Damgade 34 . Sønderborg . Telefon (04) 42 31 76

SPECIALFORRETNING I BYGNINGSARTIKLER

Niels A. Nielsen & Søn A/s

MALERFIRMA - FARVE- OG TAPETHANDEL

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon (04) 62 31 28

- altid noget nyt på tapetet

A/s Nicolai Outzen

Haderslev

Telefon (04) 52 04 52

BOGTRYK
OFFSET
BOGBIND

TH. LAURSENS
BOGTRYKKERI A/s
TØNDER . TELEFON (04) 72 15 50

Kul . Koks
Briketter
Texaco oller

Træløst
Byggematerialer
Stobegods

FORMBRÆNDELSFABRIK - CEMENTVAREFABRIK

J. LAUSTEN

ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN
B & G og Kgl. kunst i stort udvalg
Graasten . Telefon (04) 65 10 44

Jordfordelingskommissionerne

Jordfordelingskommissionen for 5. område, Sønderjyllands amtskommune:

Dommer:

K. Ellehauge Hansen, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 02.

Formand:

Gdr. Aksel Petersen, Rørkær, 6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Medlemmer:

Gdr. Chr. Jacobsen, Havnsøgård, 6551 Over-Jerstal. Tlf. (04) 54 92 26.
Landmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund. Tlf. (04) 68 44 86.

Kreditkyndig:

Fhv. gdr. Holger J. Hansen, Enghuset, Tinglevvej 6, Stubbæk, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 66 33 32.

Jordfordelingskommissionernes sekretariat: Sankt Annæ Plads 19, 1250 København K. Tlf. (01) 15 61 31.

Jordbrugskommissionen for Sønderjyllands amtskommune

Formand for den vestlige del:

Gdr. Axel Petersen, Flensborg Landevej 14, Rørkær, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 55.

Viceformænd:

Husmand Anton Ejner Hansen, Birkelev, Gammelby, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.

Agronom Holger Behrens, Grønvang, Lydersholmvej, Grøngård, 6270 Tønder.

Formand for den østlige del:

Husmand Poul Rosager-Hansen, Kravlund, 6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 40 67.

Viceformænd:

Husmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund. Tlf. (04) 68 44 86.

Husmand Jørgen Sørensen, Elsager, Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 21 94.

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: 8800 Viborg. Tlf. (06) 62 61 11.

Formand: Direktør A. W. Nielsen, Strandvejen 50, 2900 Hellerup. Tlf. (01) 29 33 11.

Direktør: K. Sandahl Skov, 8800 Viborg. Tlf. (06) 62 61 11.

Distriktskontor i 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 58 80.
Distriktschef V. Lindebo Hansen.

Filialkontor i 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 19 07.
Filialbestyrer A. Madsen.

Distriktskontor i 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 61.
Distriktschef J. Bjerregaard.

Kulturteknisk afdeling. Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef N. Venov, 8800 Viborg.

Distriktskontor i 6000 Kolding. Tlf. (05) 52 29 00.
Distriktsingeniør M. Høst-Madsen.

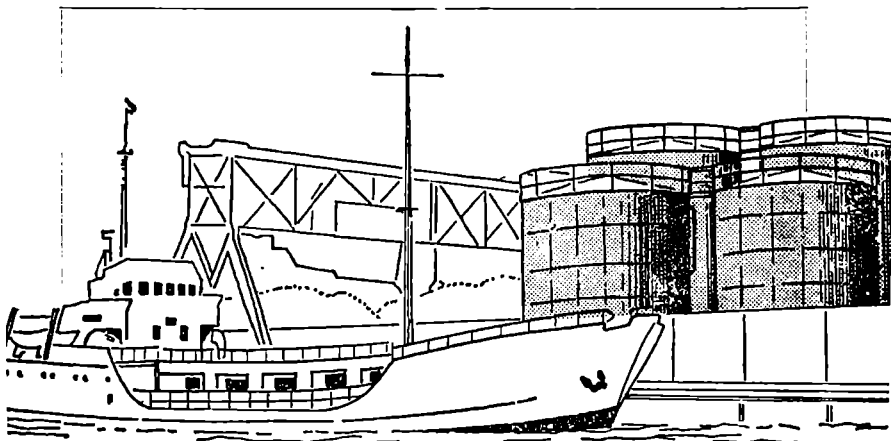
Filialkontor i Tønder. Tlf. (04) 72 23 62.
Afdelingsingeniør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen. Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef S. Grosen, 8800 Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider B. Lindskov Christiansen, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 12 51.

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Forstander Hardy Knudsen, 6371 Store-Jyndevad. Tlf. (04) 64 83 16.

KULHANDEL AKTIESELSKAB

Import af brændselsoilier

SØNDERBORG – TELEFON (04) 42 21 41

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL

Sønderborg . Telefon (04) 42 38 00

Bøger i stuen

Kunst på 1. sal

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/s

Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

Jeppe GAARDE

Tlf. (04) 83 13 53 . 6520 Toftlund

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, 1620 Køben-
havn V. Tlf. (01) 12 75 61.

Formandskab:

Forpagter Arne Pilegaard Larsen,
Marelundsgården, Vemmetofte,
4640 Fakse. Tlf. (03) 71 02 39.
Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkenfeldt, Østrup, 9600 Ars.
Tlf. (08) 63 10 33.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gdr. An-
ders Hørlück, Skodborg,
6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen,
Tandsgård, 6473 Over Tandset.
Tlf. (04) 44 78 39.

Foreningen af jydsk Landboforeninger

Kontor: Kongsgårdsvej 28, 8260 Vl-
by J. Tlf. (06) 11 08 88.

Formand: Proprietær H. O. A.
Kjeldsen, Lerkenfeldt, Østrup,
9600 Ars. Tlf. (08) 63 10 33.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Gdr. Anders Hørlück, Skodborg,
6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgård,
6473 Tandset. Tlf. (04) 44 78 39.

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Anders Hørlück,
Skodborg, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Hans Lautrup,
Vellerup, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær og kasserer: Konsulent
Carl Poulsen, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 29 06.

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 04 31.

Formand: Gdr. Erik Boesen,
Stubbom, 6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 11 87.

Sekretær: Gdr. Jørgen Brink,
Diernæs, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 54 68.

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Hans Lautrup,
Vellerup, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær: Konsulent J. Have, Søn-
dergade 72, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 10 16.

Åbenrå Amts Landboforening

Formand: Gdr. Torp Friis Møller,
Årslev, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 66 97.

Sekretær: Konsulent Carl Poulsen,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

Vis Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Svend Nissen,
Ø. Gejl, 6382 Tørsbøl.
Tlf. (04) 67 15 93.

Sekretær: Konsulent N. A. Drew-
sen, Hokkerup, 6382 Tørsbøl.
Tlf. (04) 65 82 12.

Den sundevedske Landboforening

Formand: Gdr. Hans Peter Hansen,
Nørballe 8, Dybbøl, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 42 27 94.

Sekretær: Gdr. Arne Jensen, Høj-
lund, Vester Sottrup, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 46 71 63.

Als Nørherreds Landboforening

Formand: Gdr. Nis V. Christensen,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 10 31.

Sekretær: Gdr. Chresten Jessen,
Stenbækgård, Holm, 6430 Nord-
borg. Tlf. (04) 45 13 52.

Slagteriregion SYD GRAASTEN

Telefon (04) 65 12 11*

Udsalg i

GRAASTEN

Havnegade
Telefon 65 12 11

SØNDERBORG

Telefon 42 16 03

Storegade 2
FLENSBORG
Telefon (021) 1 77 57

Søndergade 89
HARRESLEV
Telefon (021) 7 13 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

Mange skandinaviske handelsfirmaer benytter sig af
DM-KONTI
hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets
kunder!

Den alske Landboforening
 Formand: Gdr. Chr. Jørgensen,
 Tandsgårde, 6473 Tandslet.
 Tlf. (04) 44 78 39.
 Sekretær: Gdr. Jørgen Michelsen,
 Lysbildskov, 6474 Skovby.
 Tlf. (04) 44 42 73.

Det bl. distrikts Landboforening
 Formand: Gdr. Eduard Jensen,
 Daler, 6270 Tønder.
 Tlf. (04) 76 32 25.
 Sekretær: Gdr. Poul Ellegaard
 Nielsen, Abild, 6270 Tønder.
 Tlf. (04) 72 16 89.

Slogs Herreds Landboforening
 Formand: Gdr. Bende Nissen,
 Kornvedvej 13, 6270 Tønder.
 Tlf. (04) 72 15 84.
 Sekretær: Konsulent Fr. Nissen,
 Vestslesvigs Landbrugscenter,
 Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.
 Tlf. (04) 74 42 88.
 Privat: Bylderup, 6372 Bylderup-
 Bov. Tlf. (04) 76 23 35.

**Landboforeningen for
 Løgumkloster og Omegn**
 Formand: Gdr. Laur. J. Lauritsen,

Carstensminde, 6240 Løgumklos-
 ter. Tlf. (04) 74 32 86.
 Sekretær og kasserer: Gdr. Thomas
 Rodenberg, Vester Terp, 6240 Lø-
 gumkloster. Tlf. (04) 74 33 83.

Vestslesvigs Landbrugscenter
 Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.
 Tlf. (04) 74 42 88.
 Formand: Gdr. Bende Nissen,
 Korntvedvej 13, 6270 Tønder.
 Tlf. (04) 72 15 84.
 Sekretær: Konsulent Fr. Nissen.

Skærbæk Landboforeninger
 Formand: Gdr. Villy Jensen,
 Mjolden, 6775 Døstrup.
 Tlf. (04) 75 42 64.
 Sekretær: Konsulent P. Valdemar
 Johnsen, Åbenråvej 14, 6780 Skær-
 bæk. Tlf. (04) 75 14 14.

**Landwirtschaftlicher Hauptverein
 für Nordschleswig**
 Formand: Gdr. H. H. Johannsen,
 Skelde, 6310 Broager.
 Tlf. (04) 44 14 10.
 Sekretær: Konsulent H. C. Agerley,
 Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
 Tlf. (04) 62 30 07.

Husmandsforeninger

Danske Husmandsforeninger
 Kontor: Vester Farimagsgade 6,
 1606 København V.
 Tlf. (01) 12 89 50.
 Formand: Husmand Chr. Sørensen,
 Tirslund, 6681 Holsted St.
 Tlf. (05) 39 25 57.

Sønderjyder i bestyrelsen:
 Husmand Ejnar Hansen, Birkelev,
 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.
 Husmand Kr. H. Thomsen,
 Stubbæk mark, 6200 Åbenrå.
 Tlf. (04) 66 33 73.
 Husmand Chr. Sørensen, Tirslund,
 6681 Holsted St. Tlf. (05) 39 25 57.
 Sekretariatets chef: Jørgen Peder-
 sen, Bagsværdvej 195 B, 2880 Bag-
 sværd. Tlf. (02) 98 23 50.

**De samvirkende jyske
 Husmandsforeninger**
 Kontor: Viborgvej 128, 8210 Århus
 V. Tlf. (06) 15 52 33.
 Formand: Husmand Svend Knud-
 sen, Over Viskum, 8833 Ørum
 Sønderlyng. Tlf. (06) 65 40 62.
 Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Hav-
 kærvej 49, Tilst, 8381 Mundelstrup.
 Tlf. (06) 24 17 80.

**De samvirkende sønderjydske
 Husmandsforeninger**
 Kontor: Markledgade 17, 6240 Lø-
 gumkloster. Tlf. (04) 74 32 29.
 Formand: Husmand Ejnar Hansen,
 Birkelev, 6780 Skærbæk.
 Tlf. (04) 75 71 45.
 Sekretær: Konsulent Erik Christen-
 sen, Markledgade 17, 6240 Løgum-
 kloster. Tlf. (04) 74 32 29.

God økonomi:

Kunde i
Landmandsbanken

Vi er til for Dem

LANDMANDSBANKEN

JELS

SKÆRBÆK

TØNDER

ULKEBØL

RØMØ

SOMMERSTED

SØNDERBORG

**Haderslev Østeramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Jørgen Hansen,
Vibevej 4, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 51 31.

Sekretær: Husmand Svend Aage
Petersen, Havremark, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 10 99.

**Haderslev Vesteramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Ole Brink,
Hølleskov, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 17 12.

Sekretær: Konsulent A. Mortensen,
6510 Gram. Tlf. (04) 82 13 55.

**Sønderborg Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand P. Hansen
Kock, Asserballe, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 31 86.

**Tønder Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Landmand Arne Andersen,
Vernemosevej 79, Travsted,
6270 Tønder. Tlf. (04) 76 41 52.

Sekretær: Hans P. Bjørn, Nolde
Mark, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 22 58.

Husmandsforeningerne

Abenrå-kredsen:

Formand: Husmand Kristian H.
Thomsen, Birkehøj, Gl. Kirkevej
36, Stubbæk mark, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 66 33 73.

Husdyrbrugsorganisationer

**Sønderjydske Fællesledelse
af Kvægavl**

Jernhytvej 8, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 17 33.

Formand: Gdr. Anker Eriksen,
Brunbjerg, Halk, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 12 19.

**Sønderjydske Avlsforening for
sortbroget dansk Malkekvæg**

Formand: Gdr. P. Aarup, Grønager-
gård, Københoved, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 83 71 21.

**Kreatureksportforeningen
for Nordslesvig**

Formand: Gdr. Hans Carstensen,
Vesterfelt, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 52.

Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund,
Poppenbøl, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 11.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen,
Søndergade 25, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 79.

**Afkomsprøvestationen
Brøstruppgård**

6330 Rødding. Tlf. (04) 84 13 12.

Formand: Gdr. Anton Holm, Rang-
strup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 08.

**Det lokale fjerkræudvalg for
Sønderjylland, Vejle og Fyns amter**

Rugeægsproduktion:

Sønderjylland, Ribe, Vejle og
Fyns amter: Konsulent Anker
Ammitzbøll, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 23 12. Kl. 8-9.

Konsumægsproduktion:

Sønderjylland, Vejle og Fyns amter:
Konsulent K. Juul Nielsen,
Mågevænget 4, 5540 Ullerslev.
Tlf. (09) 35 14 74. Kl. 8-9.

Slagtekyllinger:

Sønderjylland og Fyn: Konsulent
G. V. Johnsen, Nyvej 11, 7100
Vejle. Tlf. (05) 82 05 43. Kl. 8-9.

SPAREKASSEN SYDJYLLAND

Toftlund afd.

Telefon (04) 83 21 51

**Spørg
SPAREKASSEN**

Velklædt

-så **Otto Frej**

Toftlund . Telefon (04) 83 17 00
HERREEKVIPERING

ULLERUP^S ISENKRAM

Toftlund

Telefon (04) 83 12 34

INTERESSENTSKABET

JENS JENSEN

Internationale autotransporter

Grundlagt 1922

Specialvogne med køleanlæg
til transport af landbrugsprodukter.

Presenningvogne
til transport af industrigods.

Egne, moderne kølehuse
Tøris depot

BOV/PADBORG

**Stambogsføringen for
Heste af jydsk Race**

Udvalgets formand: Gdr. Peter
Bager, Sundby, 8560 Kolind.
Tlf. (06) 39 16 08.

Kasserer: Gdr. Ejnar Dissing,
Frydsbrønd, 7900 Nykøbing M.
Tlf. (07) 72 18 36.

**De samvirkende jydsk
Hesteavlforeninger**

Kontor: Østergade 9, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 12 03 56.

Formand: Gdr. P. Bager, Sundby,
8560 Kolind. Tlf. (06) 39 16 08.

Kasserer: Gdr. Ejnar Dissing,
Frydsbrønd, 7900 Nykøbing M.
Tlf. (07) 72 18 36.

Skovbrug

**Småskovforeningen for
Sønderborg-Åbenrå Amt**

Formand: Gdr. Asmus Madsen,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 17 54.

Konsulent: Skovrider Edv. Hvidt,
Felstedskov, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 54 11.

Tønder Amts Skovdyrkerforening

Formand: Tømmerhandler Niels
Rasmussen, Lendemærk,

6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 23 07.

Konsulent: Skovrider Aksel Iversen,
Lindetskovhus, 6542 Arnum.
Tlf. (04) 83 62 77.

Sydøstjysk Småskovforening

Formand: Proprietær Erik Schultz-
Petersen, Tyrstrupgård, 6070
Christiansfeld. Tlf. (04) 56 11 43.

Konsulent: Skovrider Kjeld Ram-
sing,, Stranden 8, Rebæk,
6000 Kolding. Tlf. (05) 52 58 27.

Husholdningsforeninger

**De samvirkende danske
Husholdningsforeninger**

Hovedbestyrelsesmedlem (Sydl.
jyske kredse): Gårdejerske, fru
Signe Førby, Harreby, 6510 Gram.
Tlf. (04) 84 53 85.

**Det sønderjydske
Husholdningsrepræsentantskab**

Formand: Fru Edel Madsen, Åstrup-
vej 36, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 04 31.

**Haderslev Amts
Landbohusholdningsforening**

Formand: Fru Marie Kortbek,
Anslet, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 62 90.

**Nr. Rangstrup Herreds
Husholdningsforening**

Formand: Fru Else Schmidt,
Gestrup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 11 81.

**Løgumkloster og Omegns
Husholdningsforening**

Formand: Fru Mathilde Ravn,
Frederiksgård, Draved, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 33 13.

**Det blandede distrikts
Husholdningsforening**

Formand: Fru Kjerstine Dahlmann,
Randerup, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 63 81.

**De sammensluttede Husholdnings-
foreninger i Åbenrå-Sønderborg
amt m. fl.**

Formand: Fru Musse Fenn Hansen,
Fennvej, Bovrup, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 00 70.

**Slogs Herreds
Husholdningsforening**

Formand: Fru Ingrid Hansen,
Mørkær 8, Lendemærk,
6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 26 06.

Ordbog over det danske Sprog 1-28

Efter at have været udsolgt en periode, starter i efteråret en genudsendelse af den store, danske ordbog i samarbejde med Det danske Sprog- og Litteraturselskab.

Med de tre første bind, der udkommer i slutningen af august, følger gratis bind 28, forkortelsesbindet. Subskriptionen fortsætter derefter med et bind pr. måned.

Pr. bind indb. kr. 127,00

P. J. SCHMIDT A/S
BOGHANDEL

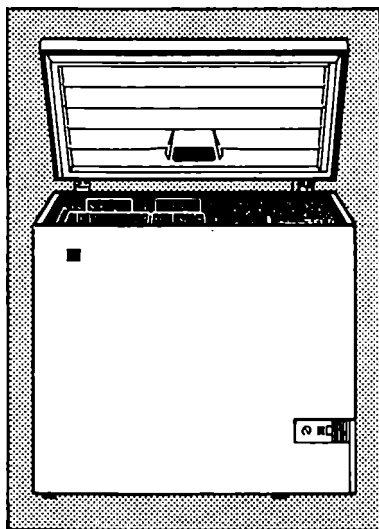
6500 Vojens - Telf. (04) 54 12 26

Gram - iskold fornuft i litervis

Gram hjemmefrysere og fryseskabe til lynfrysning og langtidsopbevaring af fødevarer er kvalitet i hver detalje - de er driftsikre og økonomiske i brug. Vælg mellem 5 str. hjemmefrysere med rumindhold fra 220 ltr. til 590 ltr. eller 5 str. fryseskabe med rumindhold fra 80 ltr. til 360 ltr.

Der er altid en Gram fryser passende til Deres behov for fryseplads.
- Se de mange modeller hos Gram forhandleren.

BRØDRENE GRAM A/S
6500 VOJENS . TLF. (04) 5414 21

**Broager og Omegns
Husholdningsforening**
Formand: Fru Agnes Jørgensen,
Skodsbøl, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 92.

Sundeved Husholdningsforening
Formand: Fru Hedvig Møller, Bro-
bølgård, Blans, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 13 08.

**Dybbøl Sogns
Husholdningsforening**
Formand: Fru Nico Storgård,

Præstegården, Dybbøl Bygade 75,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 96.

Lysabild Husholdningsforening
Formand: Fru Lisbeth Bonefeld,
Egeskovgård, Lebøl, 6473 Tandslet.
Tlf. (04) 44 78 75.

Kegnæs Husholdningsforening
Formand: Fru Randi E. Rasmussen,
Kegnæs Lejrskole, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 46 52 83.

Mejeriforeninger

**De danske Mejeriers
Fællesorganisation**
Kontor: Frederiks Allé 22,
8000 Århus C. Tlf. (06) 13 26 11.
Formand: Gdr. Ejvind Madsen,
Frenderupgård, 4780 Stege.
Tlf. (0381) 46 84.
Direktører: T. Mathiassen (adm.),
S. Ammitzbøll, J. Handberg og
K. P. Andersen.

**Det Sydjydske Mejeribrugs
Samarbejdsregion**

Formand: Gdr. Gunnar Nielsen,
Kjelst, 6852 Billum.
Tlf. (05) 25 83 05.

Sekretær: Mejerikonsulent N. Bruun
Johannessen, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 14 31.

Slagterier og kreatureksport

Andelsslagterier
Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 11.
Formand: Gdr. Kresten Bonefeld,
Langagergård, Pøl, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 14 12.
Direktør: Gert S. Haurum.

Afdelinger:
6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 23 11
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 12 11.
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 51.
6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 39 23.

Sydvestjyske Andelsslagterier,
6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.
Formand: Borgmester Chr. Niel-
sen, Frisvad, 6800 Varde.
Adm. direktør: Hans Bang
Nielsen.

Afdelinger:
6823 Ansager. Tlf. (05) 29 70 44.
6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 24.
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 56.

Danish Crown Slagterierne
6000 Kolding.
Tlf. (05) 52 12 11.
Formand: Gdr Niels Sandager,
Sønderbygård, 7000 Fredericia.
Tlf. (05) 92 00 96.

Adm. direktør: M. Weirauch.

Afdelinger:
6000 Kolding. Tlf. (05) 52 12 11.
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 11.
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 58 22.

**De samvirkende danske
Andelsslagterier**

Kontor: Axelborg, 1809 Køben-
havn V. Tlf. (01) 11 56 00.

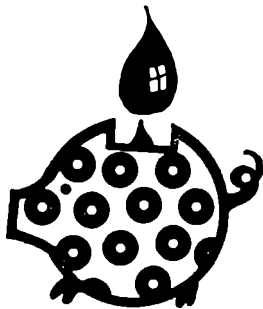
Formand: Gdr. J. Esp Sørensen,
Herman Bangsvej 1, 9200 Skalborg.
Tlf. (08) 18 11 40.

Privatslagterier

A/S Skærbæk & Omegns Eksport-
slagteri (Holstebro Svineslagteri
A/S) (Royal Dane Ltd.)
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 11.

Formand: Direktør F. S. Jacobsen,
A/S Nor meat, Bredgade 34,
1260 København K.
Tlf. (01) 13 09 10.
Direktør: H. Enderlein.

**NÅR DU
VIL
SPARE OLIE**

isoler og moderniser - ved
hjælp af en husejerkonto

SYDBANK

Støt den danske presses arbejde
i Sydslesvig

ved at tegne abonnement på

FLENSBORG AVIS

kr. 66,00 pr. kvartal

Bankkonto: Sydbank, Graasten.

UNION Bank AG, Flensburg.

Postgiro: København 7010230 · Hamborg 343 91-209.

Flensborg Avis A/s

Flensborg · Storegade 83-85 · Telefon (021) 17444-17855

Postboks: Padborg

Graasten · Telefon (04) 65 16 60

Sønderborg

Telefon (04) 42 37 77*

UDSTYR - GAVER - GLAS - PORCELÆN

Det Jydske Haveselskab

Aby Bækgårdsvej 6, 8230 Abyhøj.
Tlf. (06) 15 53 83.

Regionalsammenslutning IV Sønderjylland

**Formand: Forvaltningsleder Jørgen
C. P. Møller, Erlevvej 82,
6100 Haderslev.**
Tlf. (04) 52 49 01 eller (04) 52 34 34.

Kredsformænd:

**Bjolderup: Forstander N. A. Buhr,
Bolderslev Hvillehjem, 6392 Bol-
derslev. Tlf. (04) 64 63 43.**

**Bredebro: Fru Olivia Gottlieb,
Markledgade 20, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 42 11.**

**Broager: Fru Ida Madsen, Stadion-
vej 15, 6310 Broager.**
Tlf. (04) 44 12 71.

**Christiansfeld: Frugtavlser Gunnar
Mathiesen, Knud, 6100 Haderslev.**
Tlf. (04) 58 64 60.

**Flensborg-Fjordegn: Forstander
Poul Petersen, Bækbjerg 8,
6383 Rinkenæs. Tlf. (04) 65 07 28.**

**Føvling-Holsted-Gørding: Gartner
Johs. Kristensen, Foldingbro, 6650
Brørup. Tlf. (05) 39 81 06.**

**Gråsten: Ove Clausen Christensen,
Svejrup, 6200 Åbenrå. Tlf. (04)
68 04 50.**

**Haderslev: Kaj Aarud, Heimdalsvej
17, Erlev, 6100 Haderslev.**
Tlf. (04) 52 43 83.

**Nordborg: Kontorassistent Lorenz
Lorenzen, Bakken 25, Guderup,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 85 15.**

**Oksenvad-Jels: Graver Aage
Ottosen, Jels skov, 6630 Rødding.**
Tlf. (04) 55 23 07.

**Padborg: Overbetjent Chr. War-
ming, Vikingvej 7, 6330 Padborg.**
Tlf. (04) 67 30 27.

**Ribe: Ingeniør N. E. Simonsen,
Granvej 11, Hviding, 6760 Ribe.**
Tlf. (05) 44 51 93.

**Rødding: Broder Paaske, Bøge-
lund, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 10 53.**

**Rødekro: Kontorassistent, fru Mona
Gam, Nr. Hostrupsvej 6,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 28 82.**

**Sønderborg: Amtsrevisor Jørgen
Hansen, Skansebakken 7, 6400 Søn-
derborg. Tlf. (04) 42 62 14.**

**Toftlund: Førstelærer Jørgen Han-
sen, Tirslund skole, 6541 Bevtøft.**
Tlf. (04) 83 19 98.

**Tønder: Inspektør A. J. Rasmussen,
Brorsonsvej 36, 6270 Tønder. Tlf.
(04) 72 18 72.**

**Uge: Gartner Arthur Hansen,
Store Hedebo, Uge, 6360 Tinglev.**
Tlf. (04) 64 64 00.

**Vamdrup: Fhv. vicetoldinspektør
A. Kofoed Hansen, Hvidøre 11,
6580 Vamdrup.**

**Vojens-Skrydstrup: Søren Hvolbæk,
Hørlykkevej 13, Skrydstrup, 6500
Vojens. Tlf. (04) 54 17 91.**

**Øster Højst: Fru Hansine Christen-
sen, Alslev, 6252 Bedsted Lø. Tlf.
(04) 74 72 82.**

**Åbenrå: Købmand Jørgen Laurid-
sen, Søndergade 17, 6200 Åbenrå.**
Tlf. (04) 62 10 28.

Konsulenter i området

**Erik Kiel, Lykkevej 27, Løjt Kirke-
by, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 76 07.**

**Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 74 62 29.**

I Rødding handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

- dér får man dividende

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødding

Andels - Kartoffelmelsfabrikken

„Sønderjylland“

Toftlund

Telf. (04) 83 13 43

RØDDING TØMMERHANDEL A-S

CHR. J. RAVN

Telefon (04) 84 11 49 . Telefon (04) 84 11 50

Haglskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig
(Oprettet 1875 - gensidig)

Hagl i 100 år

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund
(bedst mellem kl. 9-12. Efter kl. 17 ved telefon (04) 83 13 19).

Handel

Grosserer-Societetet, Børsen,
1217 København K.

Tlf. (01) 15 53 20.

Formand: Grosserer Knud Olesen,
København.

Provinshandelskammeret

Formand: Isenkræmmer, konsul
Mogens Aasted, Lemvig.

Tlf. (07) 82 15 11.

Øvrige medlemmer af kammeret:
Speditør James Galschiøt Meyer,
Helsingør.

Grosserer Leif Ladbye-Hansen,
Odense.

Direktør H. Christensen,
Middelfart.

Købmand Poul Matzen, Maribo.

Købmand Aage Hermansen,
Århus.

Grosserer Vagn E. Haahr, Esbjerg.

Sekretariat: Landemærket 3, 2. th.,
1119 København K.

Tlf. (01) 13 90 66.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårds-
gade 45, 8000 Århus C.

Tlf. (06) 13 53 55.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab
Hovedkontor: Axelborg, 1503 Kø-
benhavn V. Telex 2 29 68.

Tlf. (01) 15 11 13.

Formand: Gdr. N. Skak Jensen.

Formand: Gdr. Martin Nielsen.

Medlemmer af repræsentantskabet:

Gdr. Chresten Lorensen, V. Snog-
bæk, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 46 73 27.

Gdr. Anders C. Nygaard,
Lydersholm, 6373 Jejsing.

Tlf. (04) 76 41 64.

Gdr. Verner Pedersen,
Rangstrup, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 54 91 22.

Gdr. Andreas Petersen,
Høgebjerg, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 66 71 70.

Gdr. Peter Rudbeck, Dalagergård,
Flovte, 6192 Øsby. Tlf. (04) 58 41 90.

Gdr. Ejner Buch Schmidt,
Askely, 6590 Ødis.

Tlf. (05) 59 80 29.

Gdr. Hans Schmidt, Sandet,
Arrild, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 41 08.

Gdr. Peder Rahr Schmidt,
Skodborg, 6600 Vejen.

Tlf. (04) 84 83 60.

DLG center Åbenrå,

Nyhavn, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 35 34.

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland (formænd)

Gråsten Handelsstandsforening:

Assurandør H. P. Tygesen,
Borggade 7, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 15 75.

Haderslev Handelsstandsforening:

Grosserer Frithjof Nielsen,
Storegade 49-51, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 12 04.

**Løgumkloster Handels- og Hånd-
værkerforening:** Købmand K. G.
Hansen, Markedsgade 19, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 34 04.

Padborg Handelsstandsforening:

Fotograf Allan Carlsen,
Trækobbel 3, 6330 Padborg.

Tlf. (04) 67 31 23.

Sønderborg Handelsstandsforening:

Ingeniør A. P. Hansen, Maskin-
fabrikken Cormall A/S, Ragebøl,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 93.

Toftlund Handelsforening:

Prokurist Niels Fogh, Østervang 8,
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 11 47.

Tønder Handelsstandsforening:
Trælasthandler P. Christensen,
Østergade 46, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 14 50.

Vojens Handelsstandsforening:
Manufakturhandler Sv. Bork,
Vestergade 25, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 13 09.

Åbenrå Handelsstandsforening:
Eksportør Chr. P. Barsøe,
Tøndervej 74, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 33 66.

Brugsforeninger

Formand for F.D.B.s bestyrelse:
Fhv. minister Lars P. Jensen.

Førstedirektør:
Gunnar D. Christensen, HD.

Kredsformænd:

Gdr. Aage Hansen, Fæsted,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 70.
(Ribe-Tønder-kredsen).

Konsulent Erik Larsen, Bakkevej,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 16.
(Åbenrå-kredsen).

Gdr. Peter Hansen Bonde, Skær-
toft, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 72.

(Sønderborg-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejen:
Afdelingsdirektør O. Høeg
Lorentzen, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 09 44.

De samvirkende købmands- foreninger i Danmark

Hovedkontor – Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup.
Tlf. HE. (0143) 96 96.

Formand: Købmand Holger Chri-
stensen, Høje Gladsaxe Torv 2,
2860 Søborg. Tlf. (01) 69 61 44.

Centralorganisationen for Jylland:
Formand: Købmand Jeppe
Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.

**Derunder De sønderjydske Køb-
mandsforeningers Sammenslut-
ning:** Formand: Købmand Jørgen
Madsen, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 13 40.

**Handelsforeningen for Gråsten og
Omegn:** Formand: Købmand Jørg.
Andersen, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 16 65.

**Haderslev og Omegns Købmands-
forening:** Formand: Købmand
Johs. Matthiesen, Storegade 71,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 22 81.

**Sønderborg og Omegns Købmands-
forening:** Formand: J. Nørgaard
Paulsen, Ringgade 151,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 13 20.

**Midtsønderjyllands Købmands-
forening:** Formand: Købmand
Jeppe Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.

Tønder Amts Købmandsforening:
Formand: Købmand Jørgen Mad-
sen, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 13 40.

Tønder Kolonialhandlerforening:
Formand: Købmand A. J.
Schmidt, Brorsonsvej 11,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 74.

**Åbenrå og Omegns Købmands-
forening:** Formand: Købmand
Hans Schmidt, Storegade 23,
6381 Kliplev. Tlf. (04) 68 78 29.

SØNDERJYLLANDS KORN

Toftlund Augustenborg Rinkenæs Tovskov Brøns
Tlf. 04-83 21 21 Tlf. 04-47 12 01 Tlf. 04-65 10 05 Tlf. 04-55 41 05 Tlf. 04-75 32 23

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisationen for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, 1553 København V.

Tlf. (01) 12 36 76.

Formand: Murermester Adolph Sørensens, 4180 Sorø. Tlf. (03) 63 01 51.

I styrelsen: Murermester Hans Hansen, Lundsbjerg, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 34.

Tømrermester Chr. Jensen, 6392 Bolderslev. Tlf. (04) 64 63 11.

Snedkermester Hans Sørensen, 6471 Vollerup. Tlf. (04) 42 45 27.

Teknologisk Informationstjeneste i Sønderjylland

Sønderjyllands Erhvervsråd, Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 39 15.

Konsulent Robert Hansen, Sundparken 4, Årøsund, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 45 00.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Direktør M. F. Schøler, Danfoss, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 47 13 23.

Næstformand: Overlærer Peter Gorrsen, MF, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 15 09.

Amtmand, dr. jur. Tyge Haarløv, Gl. Amtshus, Jomfrustien 8, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 35 01.

Borgmester H. Carstensen, Nørregade 27, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 22 64.

Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 50 50.

Stiftamtmand J. Pinholt, Ribe Landevej 3, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 20 27.

Fabrikant Chr. Findahl, Tøndervej 53, 6780 Skærbæk.

Tlf. (04) 75 13 33.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Lokale erhvervsråd

Agerskov Erhvervsråd:

Bygmester Kr. Tjørnelund, Branderupvej, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 83 33 24.

Padborg-Kruså Erhvervsråd:

Formand: Direktør A. Falkenberg, Kiskelund, 6340 Kruså.

Tlf. (04) 67 14 00.

Gram Erhvervsråd:

Snedker Ove Hansen, Skyttevej 19, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 15 17.

Gråsten Erhvervsråd:

Assurandør H. P. Tygesen, Borggade 7, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 15 75.

Haderslev Erhvervsråd:

Erhvervschef Arne Jensen, Gl. Ting 15, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 55 50.

Toftlund Erhvervsråd:

Møbelhandler Godfred Hansen, Skovvej 1, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 10 33.

Tønder Erhvervsråd:

Erhvervschef V. V. Sonne, Tønder Erhvervs kontor, Humlekærren, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Håndværker- og industriforeninger

Handels- og Håndværkerforeningen i Bov kommune:

Formand: Bogtrykker H. L.

Clement, Østerløkke 2, Bov, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 66 00, privat: (04) 67 33 86.

Gråsten Håndværkerforening:

Formand: Renseriejer Holger K. Hansen, Slotsgade 11, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 14 13.

Haderslev Håndværkerforening:
Formand: Tømrermester Jens
Chr. Dueholm, Svanevej 25,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 08.

**Løgumkloster Handels- og
Håndværkerforening:**
Formand: Købmand K. G. Hansen,
Markedsgade 19, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 34 04.

**Åbenrå Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Murermester L. A.
Quist, Nørrehesselvej 40,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 34 30.

**Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Bygmester Johan C.
Nielsen, Redstedsgade 13,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 19 31.

Tønder Håndværkerforening:
Formand: Assurandør A. J. Ras-
mussen, Brorsonsvej 36,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 18 72.

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse
Sekretariat: Storegade 12-16,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 53 43 og
(04) 62 15 67.

(Sparekassen Sønderjylland).
Ekspeditionstid:
Mandag-fredag 9-12.

Sekretær: Kontorchef E. Johansen,
6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 66 33, lokal 223.

Bestyrelse: Sparekassedirektør H.
P. Jensen (formand), Sparekassen
Sydjylland, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 31 13.

Sparekassedirektør H. Lagoni,
Sparekassen for Højer og omegn,
6280 Højer. Tlf. (04) 74 26 33.

Kontorchef L. Frederiksen,
Økonomi- og budgetministeriet,
1218 København K.

Kontorchef E. Brøndberg-Jørgen-
sen, Økonomi- og budgetministe-
riet, 1218 København K.

Skyldrådsformand Johan Ander-
sen, Lendemark, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 76 21 87.

Sønderjyllands Investeringsfond
Storegade 8, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Amtmand, dr. jur. Tyge
Haarløv, Gl. Amtshus,
Jomfrustien 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 35 01.

Næstformand: Bankdirektør
A. Buch, Haderslev Bank,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 45 45.

Kontorchef, cand. jur. Ib Frederik-
sen, Direktoratet for Egns-
udvikling, Skoletorvet,
8600 Silkeborg. Tlf. (06) 82 56 55.

Bankdirektør G. B. Christensen,
Sydbank, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 14 15.

Kontorchef L. Frederiksen,
Finansministeriet, Landgreven 4,
1301 København K.
Tlf. (01) 11 46 40.

Direktør M. F. Schøler, Danfoss,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 22 22.

Skyldrådsformand Johan Andersen,
Højtoft Lendemark, 6372 Bylde-
rup-Bov. Tlf. (04) 76 21 87.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Jyllands Kreditforening

Foreningen virker som administrator for følgende foreninger:

Den vest- og sønderjydske Kreditforening.

Kreditforeningen af ejere af mindre ejendomme på landet i Jylland.

(Jydsk Husmandskreditforening).

Kreditforeningen af jydsk landejendomsbesiddere.

Sønderjyllands Kreditforening.

Købstadhypotekforeningen (Jydsk Hypotekforening).

Landhypotekforeningen for Danmark (Ny jydsk Land-Hypotekforening).

Aalborg Hypotekforening.

Jydsk Realkreditforening for almindelig Realkredit.

Jydsk Realkreditforening for særlig Realkredit.

Formand:

Lrs. Johs. Sørensen, Randers.

Kontorer:

Astrupvej 13, 6100 Haderslev.

Herningvej 3, 6950 Ringkøbing.

Sct. Mathiasgade 1-3, 8800 Viborg.

Boulevarden 43, 9100 Ålborg.

Borgvold 16, 8260 Århus-Viby J. (Fællessekretariat).

Direktion:

Haderslev: S. Marcussen (adm., formand for direktionen), cand. polyt. H. Bayer, Aage Hoyer.

Ringkøbing: Cand. jur. Jørgen Larsen (adm.), Jens Jensen, Jens Brørup Pedersen.

Viborg: Cand. jur. S. Hjortshøj Nielsen.

Ålborg: Cand. jur. B. Rasmussen (adm.), Kristen M. Dideriksen, lrs. S. E. Raaen (adm.), cand. polyt. E. Thomsen Støtt.

Århus: Lrs. Mogens Høyer (adm.), O. Chr. Jørgensen, Tage Hansen, lrs. O. Smedegaard Andersen.

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1503 København V.
Tlf. (01) 15 11 00.

Direktion: Direktør, cand. oecon.
Erik Krogstrup.

Formand for repræsentantskab og bestyrelse: Bankdirektør G. Ulrik, A/S Varde Bank, 6700 Esbjerg.
Tlf. (05) 12 68 11.

Kreditforeningen Danmark

(Tidligere: Ny Jysk Grundejer-Kreditforening og Østifternes Kreditforening).

Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1, 7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00.

Direktion: Arkitekt Orla Nielsen, adm. direktør: Advokat Jens H. Møller, arkitekt Kaj Halse, lrs. H. Winther-Rasmussen.

Hovedsædet i Århus, Boulevarden 69, 8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00.

Direktion: Cand. jur. Svend Dal, adm. direktør: cand. jur. Leif Juste.

Repræsentanter f. Sønderjyllands amt: Haderslev, Sønderborg og Åbenrå:

Købm. J. Kleeberg, Hertug Hans Vej 7, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 39 30.

Tønder: Direktør Peter Hinrichsen, Provst Petersensvej 1, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 62.

Uden for købstæderne:

Købm. Fritz Biehl, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 11 62.

Landeværnet

Kontor: 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 54.

Formand: Fhv. lærer J. Refslund
Poulsen, Vibevej 1, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 36 08.

Forretningsfører: Bankfuldmægtig
Arne Jensen, 6360 Tinglev.

Næstformand: Gdr. Bahne Nicolai-
sen, Østerholm, 6371 St. Jynde-
vad. Tlf. (04) 64 83 81.

Sekretær: Gdr. Karsten Th. Gre-
gersen, Frøslev, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 32 27.

Turistforeninger

Samvirkende jyske

Turistforeninger

Svalegården, Hasseris,
9000 Ålborg. Tlf. (08) 13 81 22.

Augustenborg Turistforening

Formand: Overassistent J. V. Peter-
sen, Fasanvej 3, 6440 Augusten-
borg. Tlf. (04) 47 14 57.

Bureau: Augustenborgstuen, Store-
gade 28, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 17 20.

Leder: Lis Mählitz.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Viceskoleinspektør A. C.
Rasmussen, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 42.

Bureau: Ihle's Papirhandel, Store-
gade 23, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Turistforeningen for Christians- feld og Omegn

Formand: Fuldmægtig Finn Schar-
tau, Birkevej 39, 6070 Christians-
feld. Tlf. (04) 56 11 70.

Bureau: Prætoriestorvet, 6070 Chri-
stiansfeld. Tlf. (04) 56 16 30.

Gram Turistforening

Formand: Journalist Sven-Erik
Ravn, Gelsbro, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 21 28.

Bureau: Alli Andersen, Gram Bog-
trykkeri, Ringvej 5, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 35.

Turistforeningen for Gråsten og Fjordeggen

Formand: Postmester H. G. Nielsen,
Ahlefeldvej 1, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 48.

Bureau: Borggade 20, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 09 55.

Turistforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Redaktionssekretær
Svend Aage Mattson, Jydske
Tidende/Dannevirke, Klosteret 1,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 20 31.

Bureau: Gammelting 15, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 55 50.

Turistchef: Erhvervschef Arne
Jensen.

Jels-Rødding Turistforening

Formand: Lærer O. Finnemann
Viuff, Barsbøl, Jels.

6630 Rødding. Tlf. (04) 55 23 56.

Bureauer: Søndergade 8, Jels,
6630 Rødding. Tlf. (04) 55 21 10.
Vestkystens kontor, Torvet 5,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 14.

Turistchef: Fru E. Ankjer Jensen,
Jels.

Nord-Als Turistforening

Formand: Købmand P. Byskov,
Bellisvej 15, Havnbjerg,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 08 34.

Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Mads Clausensvej 1, 6430 Nord-
borg. Tlf. (04) 45 05 92 og
(04) 45 02 05.

Turistforeningen for Rømø- Skærbæk og omegn

Formand: Redaktør Keld Lorentsen,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 20.

Bureau: Tvismark, 6791 Kongsmark.
Tlf. (04) 75 51 30.

AGERSKOV KRO

1. og 3. lørdag fest for de unge på 40
Telf. (04) 83 32 28

BIRTHE og HENRIK BISBJERG

HOTEL VIKTORIABAD

Sønderjyllands største og hyggeligste udflugtssted
Musik og dans for de unge på 40 hver lørdag
Telf. 04-58 21 05

M. K. og A. LAUTRUP

HOTEL GRAM

Hver lørdag dans for ungdommen
Centralt beliggende i Sønderjylland for møder og andre
arrangementer - Telf. 04-82 14 22

M. K. og A. LAUTRUP

SÆKKO BOY

FJERLET RULLENDE
AFFALDSSAMLER

– løser også

Deres affaldsproblem . . .

alt i plastikposer og søkkel

Turistforeningen for Sønderborg og Omegn

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen, Kastanieallé 24 A, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 49 13.

Bureau: Sønderborg Turistbureau, Rådhusørvet 7, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 35 55.

Turistchef: Per Christensen.

Nørre-Rangstrup Turistforening

Formand: Manufakturhandler P. A. Lautrup, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 11 16.

Bureau: Ejlif Johansens Boghandel, Toldbodgade 18, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 15 51.

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Museumsinspektør, dr. phil. Sigurd Schoubye, Ribe Landevej 17, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 22 15.

Bureau: Spikergade 21, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Turistchef: V. V. Sonne.

Vojens Turistforening

Formand: Viggo Thørring, Jyllandsgade 13, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 23 46.

Bureau: Sparekassen Sydjylland, Østergade 1, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 44.

Turistforeningen for Abenrå og Omegn

Formand: Købmand Hans Schmidt. Tlf. (04) 62 23 54.

Bureau: H. P. Hanssensgade 5, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 35 00.

Bureauleder: Fru Thyra Mikkelsen.

Turistchef: Forretningsfører Frands Gregersen, H. P. Hanssens Gade 7, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 36 50.

**MØBEL-
FORSTAND**

...et
ord vi
nikker
genkendende til...

KOLLUND
MØBELFORRETNING

Skodborg Sparekasse – Bikuben

Skodborg . Telefon (04) 84 81 06

Kontor i Københoved

Få Deres DAGLIGSTUE fornyet inden jul – det hygger.

Vi har det store udvalg til de rigtige priser.

Fine betalingsvilkår.

H. DETHLEFSENS MØBLER OG TÆPPER

RØDEKRO . TELEFON (04) 66 22 52

KVALITETS-TRYKSAGER

er ikke dyrere

AABENRAA BOGTRYKKERI

BOGTRYK - OFFSET

v/ Leif Mogensen

Aabenraa . Vestermarksvej 21 . Telefon (04) 62 25 49

TV

RADIO

MUSIK

BRØDR. JØRGENSEN

LEVERANDØR TIL DET KONGELIGE DANSKE HOF

Sønderborg
(04) 42 37 74

Aabenraa
(04) 62 11 56

Haderslev
(04) 52 16 52

Herning
(07) 26 80 44

DANSKE INSTITUTIONER OG FORENINGER I SYDSLESVIG

Egl. dansk Konsulat

D-239 Flensborg, Nordergraben 19.
Tlf. (0461) 2 33 05.

Generalkonsul: Professor, dr. phil.
Troels Fink.

Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

D-239 Flensborg, Flensborghus,
Norderstrasse 76.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22 - 2 63 29.

Generalsekretær

Hans Ronald Jørgensen.
Sekretær Dieter Lenz.

Afdelingsleder Lene Dørffler.
Teater- og foredragsafdelingen.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22.

Fuldmægtig Hans Chr. Hansen.
Regnskabsafdelingen.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 29 25.

Førstepræst: Provst Ingemann
Christensen, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 25 65.

3 sekretærer, 23 præster.
57 menigheder, 94 prædikesteder.
Forretningsfører: Erik Matthiesen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand:

Rådmand, sekretær Jakob Meyer,
D-239 Flensborg, Voigtstrasse 4 a.
Tlf. (0461) 2 26 23.

Skoledirektør:

Chr. Thorup Nielsen,
D-239 Flensborg, Stuhrs Allé 22,
Postfach 332. Tlf. (0461) 5 24 98.
Kontor: D-239 Flensborg, Stuhrs
Allé. Tlf. (0461) 5 20 44.
Dansk postadresse : Box 99.
6340 Kruså.

Duborg-Skolen

D-239 Flensborg, Ritterstrasse 27.
Tlf. (0461) 2 23 31.

Privat dansk gymnasium og
realskole.

Rektor: Knud Fanø,
Dansk postadresse: Box 100.
6340 Kruså.

Dansk Menighedspleje, Flensborg

Leder: Fru Käthe Möller,
Menighedshus for Helligåndskirken.
D-239 Flensborg,
Toosbüstrasse 7.
Tlf. (0461) 2 58 39.

Gamles Værn

Formand: Fru Betty Leckband,
D-239 Flensborg, Im Tal 10.
Tlf. (0461) 4 16 73.

A/s Sønderjydsk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL
Aabenraa . Telefon (04) 62 30 47

**Dansk Centralbibliotek
for Sydslesvig**

D-239 Flensburg, Norderstrasse 59.
Dansk postadresse: 6340 Kruså.
Tlf. (0461) 1 79 53 - 1 79 54.

Åbningstider:

Sommerhalvår 10-18, lørdag 10-14.
Vinterhalvår 10-20, lørdag 10-14.
Overgangsdatoer mellem halv-
årene meddeles gennem »Flens-
borg Avis«.

Overbibliotekar Jørgen Hamre.

Leder af børnebiblioteket:

Kirsten Hoppe.

Leder af udlån til voksne:

Jørgen Vestergaard.

Leder af Fællesbogsamlingen med
bogbilsarbejde: Kirsten Fabricius.
Studieafdelingen: Bibliotekslektor,
dr. Johann Runge.

Det danske Bibliotek i Husum,

D-225 Husum, Klaus Groth
Strasse 45.

Tlf. Husum (04841) 7 27 20. Leder:
Bibliotekar Anne Kjestine Buhl.

Det danske Bibliotek i Slesvig,

D-238 Slesvig, Lollfuss 69.

Tlf. Slesvig (04621) 2 42 63.

Leder: Bibliotekar Karen Hansen.

**Dansk Sundhedstjeneste
for Sydslesvig**

Formand for sundhedsrådet og for-
retningsudvalget: Pastor Paul
Tappe, D-2262 Leck, Osterstr. 5.
Tlf. (04662) 24 43.

Kontorchef Franz Wingender.

1 overlæge, 1 skolelæge, 1 skole-
tandlæge, 1 ledende hjemmesyge-
plejerske, 23 hjemmesygeplejer-
sker, 5 sundhedsplejersker og
3 terapeuter.

Dansk Sygeplejeforening, Flensburg

Formand: Bibliotekar Kirsten
Fabricius, D-239 Flensburg,
Fördestrasse 66. Tlf. (0461) 3 03 53.

**Sønderjysk Arbejderforening
(S. A. F.)**

Formand: Heinrich Hinrichsen,
D-2380 Schleswig, Erdbeeren-
berg 32.

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Edith Sigaard-Madsen,
D-2381 Strukstrup, Den danske
Skole.
51 lokalforeninger.

**De sydslesvigske Husmoder-
foreninger**

Formand: Fru Karen Svendsen,
D-239 Flensburg, Königstrasse 16.
Tlf. (0461) 2 94 56.

Sekretær: Fru Maria Wingender,
D-239 Flensburg, Timm Kröger-
weg 8. Tlf. (0461) 5 20 71.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Grosserer
Hans Paulsen, D-239 Flensburg,
Fritz Reuter Weg 8.

Tlf. (0461) 1 77 11.

Kontor: D-239 Flensburg, Norder-
strasse 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

**Dansk Erhvervsforening
i Sydslesvig**

D-239 Flensburg, Norderstr. 76 III.

Formand: Grosserer Hans Paulsen,
D-239 Flensburg, Frits Reuter
Weg 8. Tlf. (0461) 1 77 11.

Sekretariat: D-239 Flensburg,
Norderstr. 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Union-Bank A/S

D-239 Flensburg, Grosse Strasse 2.

Tlf. (0461) 1 77 57 & D-2391

Harrislee, Süderstrasse 89.

Tlf. (0461) 4 23 35.

Direktion: Hans Erik Hansen,
F. Pinn, Otto Christiansen.

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:

Gdr. Christian Mahler,

D-2391 Havrup Mark.

Tlf. Barderup (04630) 965.

Kontor: D-2391 Harrislee,
Süderstrasse 89. Tlf. (0461) 4 19 75.

Forretningsfører: Nis Hansen.

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Skoleleder Heinrich
Schultz, D-2256 Garding.
Tlf. Garding (04862) 512.
Dansk Ungdomssekretariat:
D-239 Flensburg, Moltkestr. 20 a.
Tlf. (0461) 5 10 51.

Forretningsfører: Karl Kring.
60 enkeltforeninger og 10 ungdoms-
og fritidshjem samt 20 »Ungdoms-
mens Dagligstuer.

Idrætshallen

D-239 Flensburg, Moltkestrasse 20 c.
Tlf. (0461) 5 10 53.

Inspektør John Larsen.

»Christianslyst«

D-2347 Nottfeld, pr. Sønderbrarup.
Tlf. Sønderbrarup (04641) 22 29.
Forstander Ole Olsen.

Dansk Ungdomshjem

D-238) Slesvig, Neuwerkstrasse 6.
Tlf. (04621) 2 35 37.

Bestyrerinde: Fru Helga Büchmann.

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: skoleleder Ernst Meyer,
D-2261 Medelby.
Tlf. Medelby (04605) 383.

170 distrikter og afdelinger, 8 amter
med hver 1 sekretariat og
1 sekretær.

Flensburg by:

Formand: Husmester Erwin Hüb-
ner, D-239 Flensburg, Norder-
strasse 59. Tlf. (0461) 1 79 54.
Sekretariat: D-239 Flensburg,
Norderstr. 76. Tlf. (0461) 2 47 66.
Sekretær: Søren Hansen.

Flensburg amt:

Formand: Skoleleder Gerhard
Ernst, 2395 Husby, Lerchenweg 2.
Tlf. Husby (04634) 508.
Sekretariat: D-239 Flensburg,
Schiffbrücke 41. Tlf. (0461) 2 58 27.
Sekretær: Nis Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Pastor Hans Parmann,
D-238 Slesvig, Bismarcksstr. 18 a.
Tlf. (04621) 2 58 15.

Sekretariat: D-238 Slesvig, Loll-
fuss 69. Tlf. (04621) 2 38 88.

Sekretær: Gerhardt Lempert.

Husum amt:

Formand: Skræddermester Karl
Christiansen, 2254 Friedrichstadt,
Prinzess-Strasse 15.

Tlf. (04881) 373.

Sekretariat: D-225 Husum, Neu-
stadt 81. Tlf. (04841) 25 27.

Sekretær: Wilhelm Müller.

Rendsborg/Egernførde amt:

Formand: Viceskoleinspektør
Claus-Heinz Petersen, D-2332
Rieseby, Greensweg 8.

Tlf. (0 43 55) 2 77.

Sekretariat: D-237 Rendsborg,
»Amtsmandsgården«, Torstrasse 4.
Tlf. (0 43 31) 2 33 76, og

D-233 Eckernförde, Noorstrasse 20.
Tlf. (0 43 51) 25 27.

Sekretær: Günter Dreller.

Sydtønder amt:

Formand: Skoleleder Georg Lesch,
D-2261 Nykirke, Dansk skole.

Tlf. Nykirke (04664) 228.

Sekretariat: D-2262 Læk, Kokke-
daler Weg 87. Tlf. Læk (04662) 845.

Sekretær: Willy Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Gdr. Otto Andresen,
D-2251 Vollervik.

Tlf. Garding (04862) 981.

Sekretariat: D-2253 Tønning, Jo-
hann Adolf Strasse 22.

Tlf. (04861) 412.

Sekretær: Sven Lekkat.

Jaruplund Højskole

Forstander: Karl Andresen,
D-239 Jaruplund-Weding,
Tlf. Barderup (04630) 382.

Flensborg Avis

D-239 Flensborg, Grosse Strasse
83-85. Tlf. (0461) 1 78 55.
Chefredaktør Karl Otto Meyer.
Direktør Peter Jans.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSV)

Formand: Skoleinspektør Gerhard
Wehlitz, D-234 Kappel, H. C. An-
dersens Weg 14. Tlf. (04642) 3389.
Landssekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstrasse 74¹.
Tlf. (0461) 1 74 21.
Landssekretær: Paul Hertrampf.
Sekretær: Jakob Meyer.

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Formand: Skoleleder Jørgen Peter-
sen, D-2265 Ladelund.
Tlf. (04666) 367.

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Kredsformand: Lærer Iver Chri-
stensen, D-238 Schleswig, Königs-
bergerstrasse 1.

Tlf. (0 46 21) 2 73 22.

Sekretær: Ludvig Hovelsø, D-239
Flensborg, Apenraderstrasse 121.
Tlf. (04 61) 4 12 39.

Sekretær: Birte Mikkelsen, D-239
Flensborg, Knuthstrasse 2.
Tlf. (04 61) 2 65 78.

11 foreninger og klubber.

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Korpschef: Viceskoleinspektør
Dirch Jørgensen, D-238 Slesvig,
Husumer Strasse 69.
Tlf. (04621) 2 62 62.

9 troppe og 6 flokke (både piger og
drengene). Træningscenter: »Tydal«.

Foreningen »Norden«, Sydsl. afd.

Formand: Pastor C. B. Karstoft,
D-2391 Tarp, Harkielweg 2.
Tlf. Tarp (04638) 431.
Sekretariat: D-239 Flensborg, Nor-
derstrasse 76. Tlf. (0461) 1 78 21.

Frivilligt Drengeforbund i Sydslesvig

Distriktet ledes af et foretningsud-
valg: Adresse: Gymnasieoverlærer
Poul Andersen, D-239 Flensborg,
Schlossstrasse 37.
Tlf. (04 61) 2 28 83.

11 kredse - 1 orkester i Flensborg.
Dirigent: Lærer Gunnar Sigaard-
Madsen, D-2381 Strukstrup,
Den danske Skole.

Sommerlejr ved Tarp (»Trenehyt-
ten«) og »Kongens Hus« ved
Tetenbøl.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. Tlf. (0461) 5 34 73.

Dansksindede sydslesvigske Krigsdeltagere

Formand: Asmus Brodersen, D-239
Flensborg, Apenraderstrasse 15.

Sydslesvigske Folkekor

Formand for samarbejdsudvalget:
Lærer Karl H. Zeuch, D-239
Flensborg, Junkerhohlweg 23.

Formand for musikudvalget:
Gymnasieoverlærer Hans Werner
Hansen, D-239 Flensborg,
Norderallee 23.
Tlf. (04 61) 25 63 85.

Foriining for nationale Friishe (Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswâl 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Sekretariat: D-2263 Lindholm.
Tlf. Nibøl (04661) 87 35.

Sekretær: Alfred Boysen.

**Fælleslandboforeningen
for Sydslesvig**

Kontor: D-2391 Harrislee, Süder-
strasse 89. Tlf. (0461) 4 19 75.

Formand: Gdr. Peter Andresen,
D-2261 Kallehave, pr. Achtrup.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Landbrugskonsulent: Aage Søren-
sen, D-2391 Jaruplund, Jarplunder
Weg 1. Tlf. (0461) 9 15 66.

**Landboforeningen for Flensborg
og Omegn**

Formand: Gdr. Søren Andresen,
D-2391 Hyllerup.

Tlf. Hanved (04608) 67 77.

Konsulent: Aage Sørensen, D-2391
Jaruplund, Jarplunder Weg 1.
Tlf. Flensborg (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Gårdejer Detl. Lassen,
D-2381 Strukstrup.

Tlf. Ælsby (04623) 250.

Konsulent: Christen Møller,
D-2347 Sønderbrarup.
Tlf. (04641) 22 49.

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Claus Buck,
D-2371 Christiansholm, Rensborg
amt. Tlf. Christiansholm
(04339) 220.

Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
D-2381 Lyrskov, Post Ruhekrug.
Tlf. Slesvig (04621) 2 34 45.

**Landboforeningen for Husum
og Omegn**

Formand: Thomas Brodersen,
D-2251 Büttjebüll, Post Sterdebüll.
Tlf. Bredsted (04671) 706.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

**Landboforeningen for Sydtønder
amt (gest)**

Formand: Peter Andresen,
D-2262 Kallehave, pr. Læk.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

**Den nordfrisiske Landboforening
(marsken)**

Formand: Gdr. Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswäi 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

Landboforeningen for Ejdersted

Formand: Gdr. Otto Andresen,
D-2251 Vollervik.
Tlf. Garding (04862) 981.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

„CERES“

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING

AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon (04) 62 13 21*

MARKEDSFORTEGNELSE FOR 1976

Sønderjyllands amtskommune

- Arnum, første lørdag i maj og tredje lørdag i september heste.
Gram, pinselørdag heste.
Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg og grisemarked.
Højer, anden lørdag i september får.
Høruphav, pinselørdag heste.
Kliplev, 12. juni heste.
Løgumkloster, 24. april og 14. aug. heste.
Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.
Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Vollerup, 26. juni heste.
Abenrå, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ribe amtskommune

- Brørup, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. 21. jan., 18. febr., 17. marts, 7., 14. og 28. april, 19. maj, 21. juli, 18. aug., 1. og 15. sept., 6., 20. og 27. okt., 3. og 17. nov., 1. og 15. dec. levekvæg. 10. marts, 5. maj og 22. sept. heste og levekvæg.
Bække, anden fredag i august marked med heste.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg; 10. juli hestemarked (Korskroen).
Grindsted, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Hø, 28. aug. fåremarked.
Ribe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Varde, hver torsdag i april og oktober og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Den anden torsdag i maj og november marked med levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vorbasse, 23. juli heste.
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Vejle amtskommune

- Horsens, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; landboauktion og grisemarked hver fredag.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringkøbing amtskommune

- Herning, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.
Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver torsdag marked med levekvæg og grisemarked.
Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg.
Ulfborg, 25. aug. heste og levekvæg.

Århus amtskommune

Grenå, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hammel, grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Kolind, 8. sept. heste.

Løgten By, første onsdag i hver måned grisemarked.

Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.

Salten, 25. juni heste.

Silkeborg, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.

Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvæg-torvet.

Viborg amtskommune

Kjellerup, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver tirsdag marked med levekvæg.

Viborg, fjerde lørdag i april og september marked med heste.

Vildsund, 28. og 29. juli heste.

Nordjyllands amtskommune

Brovst, sidste lørdag i juli marked med heste.

Brønderslev, anden mandag i hver måned (i marts og september den første mandag) heste.

Flauenskjold, 13. sept. heste.

Hjallerup, sommermarked med heste den første mandag i juni, der ikke er helligdag, med forprang dagen før.

Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ålborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Ars, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Øerne øst for Storebælt

Holbæk, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Nykøbing på Falster, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Næstved, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.

Ringsted, anden lørdag i april, juni og oktober heste.

Slagelse, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.

Sorø, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ny Toftegård pr. Ølstykke, 22. februar heste.

Øerne vest for Storebælt

Egeskov, 15. sept. heste.

Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 29. juni (St. Knud) heste; hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig

Nordfrisland

Frederiksstad (heste): 23. juli, 7. september.
Langhorn (kvæg og får): 24. april, 16. oktober.
Tønning (heste): 20.–22. august (3 dage).

Slesvig amt

Slesvig (heste og føl): 3. september.
Sønderbrarup (heste): 26. juli.

Rendsborg nørreamt

Rendsborg (hornkvæg og heste): 8. januar og 25. marts. (Rotenhöferhornkvæg og heste): 15. april. (Magerkvæg): 29. april. (Hornkvæg og heste): 24. juni, 16. september. (Rotenhöferhornkvæg og heste): 14. oktober. (Magerkvæg): 28. oktober. (»Nutzvieh«, heste, hornkvæg, får og svin) hver torsdag (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). Om torsdagen afholdes småmarked, særlig grise og fjerkræ (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). (Slagtekvæg): hver mandag (falder denne mandag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag, tirsdag).

Krammarkeder i Sydslesvig

Egernførde: 26., 27., 28. og 29. marts, 18., 19., 20. og 21. juni, 17., 18., 19. og 20. september.
Rendsborg: 2., 3., 4. og 5. april, 25., 26., 27. og 28. juni, 17., 18., 19. og 20. september.
Flensborg: 9., 10., 11., 12. og 13. april, 10., 11., 12., 13. og 14. september.
Slesvig: 30. april, 1., 2. og 3. maj, 28., 29., 30. og 31. august, 1., 2., 3., 4. og 5. september.
Læk: 8., 9. og 10. maj, 9., 10. og 11. oktober.
Kappel: 16. og 17. maj, 30. og 31. oktober.
Bredsted: 21., 22. og 23. maj, 10., 11. og 12. september.
Sørup: 28., 29. og 30. maj.
Tønning: 28., 29. og 30. maj, 13., 14. og 15. august.
St. Peter Ording: 5., 6. og 7. juni, 20., 21. og 22. august.
Nibøl: 11., 12., 13. og 14. juni.
Husum: 18., 19., 20. og 21. juni, 17., 18., 19. og 20. sept.
Garding: 25., 26. og 27. juni.
Frederiksstad: 16., 17. og 18. juli.
Sønderbrarup: 24., 25., 26. og 27. juli (f. m. 23. juli).
Langhorn: 28. og 29. august.
Satrup: 3., 4. og 5. september.
Svavsted: 14. september.
Vesterland: 17., 18., 19. og 20. september.
Vyk/Før: 22., 23. og 24. oktober.

JAGT

JAGTRÅDET

Nedsat i henhold til lov af 28. april 1931 med tillæg.

H. C. Andersens Boulevard 40, 1553 København V. Tlf. (01) 11 07 47 og (01) 11 07 48.

Rådet består af 3 medlemmer udnævnt af landbrugsministeren og bistår denne med administrationen af jagtfonden m. v.

Formand:

Proprietær Hans Aaskilde, Aaskildegård, Østby, 4050 Skibby. Tlf. (03) 32 00 14.

Sekretær:

Kontorchef Chr. Gulmann, Landbrugsministeriet, København K.

JAGTKONSULENTVÆSENET

Oprettet som rådgivende institution i spørgsmål om jagt og vildtpleje. Såvel jægere som grundejere kan uden vederlag kontakte jagtkonsulentvæsenets personale. Udgifterne til jagtkonsulentvæsenet udredes af jagtfonden. Den daglige ledelse har overjagtkonsulenten, hvis nærmeste foresatte er jagtrådet. Øverste myndighed har landbrugsministeriet, der skal godkende ansættelser, afskedigelser, instruks m. m.

LANDSJAGTFORENINGEN AF 1923

Hovedkontor:

Frydendalsvej 20, 1809 København V. Tlf. (01) 31 11 35.

Formand:

Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

JAGTKONSULENTER

Overjagtkonsulent:

Egon Sørensen, Skærvad Møllegård, Krogvad 4, 8500 Grenå. Tlf. (06) 387376.

Strandjagtkonsulent:

V. M. Fynboe, 5. Maj Plads 3, 5700 Svendborg. Tlf. (09) 21 20 62.

Sønderjyske distrikt:

S. Essendrop, Dybvighoved, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 73 63, bedst mandag til fredag, kl. 8-9, dog i tiden 1. 4.-31. 7., bedst mandag til fredag, kl. 17-18.

VILDTBIOLOGISK STATION

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 12 44, afd. for jagttegn (06) 37 18 55.

Stationen, der er oprettet af landbrugsministeriet under jagtrådets medvirken, foretager studier over danske vildtarter, bl. a. med henblik på vildtplejeforanstaltninger, der kan skabe den bedst mulige balance mellem vildtet og dets omgivelser. Beretninger i »Danske Vildtundersøgelser«, »Dansk Vildtforskning« og »Danish Review of Game Biology«.

Leder:

Prof., dr. phil. H. M. Thamdrup.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Skovrider, dr. agro. Kjeld Ladefoged, Marsells Skovridergård, 8000 Århus C. Tlf. (06) 14 27 39.

Kontorchef og sekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Bredgade 47, 1260 København K. Tlf. (01) 13 06 14 og (01) 13 12 14.

Medlemsblad: Dansk Jagt.

Landbrugsministeriets bekendtgørelse om afkortning og fastsættelse af jagttid for visse pattedyr og fugle i jagtåret 1975–76

I henhold til § 29 i lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagten fastsættes:

§ 1. I de nedenfor nævnte områder foretages med virkning for jagtåret 1. august 1975–31. juli 1976 en afkortning af jagttiden for visse pattedyr og fugle. Jagttiden for disse bliver herefter:

I hele landet:

Urhane ingen jagttid

I Københavns amt for så vidt angår Amager:

Fasanhøne 11.11.–30.11. 1975

I Vestsjællands amt for så vidt angår øen Orø:

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår øen Sejrø:

Hare 1.11.–18.12. 1975

Fasanhane 1.11.–31.12. 1975

Fasanhøne 1.11.–30.11. 1975

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Fejø:

Hare 21.10.–18.12. 1975

Fasanhane 21.10.–30.11. 1975

Fasanhøne 21.10.–31.10. 1975

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Femø:

Hare 1.11.–18.12. 1975

Fasanhane 21.10.–10.12. 1975

Fasanhøne 21.10.–25.10. 1975

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Nyord:

Hare 18.12. 1975

Agerhøne ingen jagttid

Fasanhane 25.10., 15. 11.,

18.12. og 27.12. 1975

Fasanhøne 25.10. og 15.11. 1975

I Bornholms amt:

Råbuk 21.10.–18.12. 1975

og 16.5.–15.7. 1976

Rå og lam 21.10.–18.12. 1975

Hare 21.10.–18.12. 1975

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Helnæs (Helnæs sogn):

Råbuk 10.10. og 12.10. 1975

Rå og lam 10.10. og 12. 10. 1975

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Horne (Horne sogn):

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

Hare 1.10.–15.11. 1975

Fasanhøne 26.10.–27.10. 1975

I Fyns amt for så vidt angår øen Strynø:

Hare 5.10., 12.10., 2.11.

og 9.11. 1975

Agerhøne ingen jagttid

Fasanhane 5.10., 12.10., 2.11.

og 9.11. 1975

Fasanhøne 2.11. og 9.11. 1975

I Fyns amt for så vidt angår øen Ærø:

Råbuk 16.11. 1975

Rå og lam 16.11. 1975

Hare 1.10.–10.11. 1975

Agerhøne 1.10.–31.10. 1975

Fasanhane 1.10.–10.11. 1975

Fasanhøne 21.10.–10.11. 1975

Ringdue 16.8.–31.10. 1975

I Sønderjyllands amt:

Kronkalv ingen jagttid

Kronhind ingen jagttid

Dåkalv ingen jagttid

Då ingen jagttid

I Sønderjyllands amt med undtagelse af øen Als:

Fasanhøne ingen jagttid

I Sønderjyllands amt for så vidt angår øen Als:

Råbuk 1.11.-31.12. 1975
og 16.5.-15.7. 1976

Rå og lam 1.11.-31.12. 1975

Hare 1.11.-18.12. 1975

Fasanhane 1.11.-31.12. 1975

Fasanhøne 21.11.-30.11. 1975

I Sønderjyllands amt for så vidt angår øen Rømø:

Rå og lam ingen jagttid

I Ribe amt:

Fasanhøne ingen jagttid

I Vejle amt for så vidt angår den sydvestlige del af Børkop kommune:

(Den del af kommunen, der ligger sydvest for en linje, som fra kommunens nordgrænse følger Ryttergrøftvejen (landevej nr. 528) og jernbanen Vejle-Fredericia).

Rå og lam ingen jagttid

I Vejle amt for så vidt angår øen Endelave:

Råbuk og lam 1.10.-31.12. 1975

Rå ingen jagttid

Hare 1.10.-20.10. og
1.12.-18.12. 1975

I Ringkøbing amt med undtagelse af øen Venø:

Fasanhøne ingen jagttid

I Ringkøbing amt for så vidt angår øen Venø:

Rå og lam ingen jagttid

I Viborg amt med undtagelse af Agger Tange og øen Mors:

Fasanhøne 16.11.-30.11. 1975

I Viborg amt for så vidt angår øen Fur:

Hare 1.11.-18.12. 1975

Agerhøne ingen jagttid

Fasanhane 1.11.-31.12. 1975

I Viborg og Nordjyllands amter for så vidt angår de dele af amterne,

der ligger nord for Limfjorden: Kronhjort og kalv ... ingen jagttid

Kronhind ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt angår den sydlige del af Farsø kommune:

(Den del af kommunen, der ligger syd for en linje, som fra kommunens vestgrænse følger amtsvej nr. 617 (Hobro-Løgstør), bivej nr. 5 (Flejsborg-Gatten) og bivej nr. 7 (Flejsborg-Hornum)).

Fasanhøne ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt angår øen Læsø:

Grågås 1.9.-31.12. 1975

Agerhøne ingen jagttid

§ 2. Med virkning for jagtåret 1. august 1975 - 31. juli 1976 forlænges jagttiden for krage og husskade. Jagttiden for disse i hele landet bliver herefter: Krage 16.6.-30.4. Husskade 16.6.-30.4.

§ 3. Med virkning for jagtåret 1. august 1975 - 31. juli 1976 fastsættes for hele landet følgende jagttid: Tyrkerdue 1.11.-30.11. 1975

§ 4. I jagttiden medregnes begyndelses- og slutdagen.

§ 5. Pattedyr og fugle, for hvilke der er anført: »ingen jagttid«, er fredet i de nævnte områder i hele jagtåret 1975-76.

§ 6. For pattedyr og fugle, der ikke er nævnt i §§ 1, 2 og 3 gælder de i jagtlovens § 27 fastsatte jagttider, som ændret ved landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 323 af 30. juni 1972 om afkortning af jagttid for knortegås og skovsnepe.*)

*) Knortegås ingen jagttid
Skovsnepe 24.9.-31.12.

CARL TRUELSEN

v. PETER TRUELSEN

6534 Agerskov . Telf. (04) 83 33 03 . Postgiro 9 74 68

Kolonial . Vine . Spirituosa . Konserves . Dybfrost . Frugt & Grønt

J. N. JEFSEN

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

Storegade 5 . Telefon 72 23 41 . Tønder

**Det kunne
være undgået**

**hvis
han
havde
valgt**

NORA **SKRIDSIKRE
STØVLER**

*Nærmeste forh.
anvises*

FØRES OGSÅ I OLIE- OG
FEDTFASTE MODELLER

Generalimport
for Danmark

C. BORREGAARD NIELSEN $\frac{1}{3}$

6200 Aabenraa. Telf. 04-62 29 50

Uddrag af jagtloven:

§ 13. Al jagt er forbudt fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blisshøns og skarver skydes på træk i tiden fra 1½ time før solopgang til 1½ time efter solnedgang. I december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før solnedgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd eller andet maskindrevet fartøj er forbudt a. i Øresund fra Aflandshage (sydspidsen af Amager) til Kronborgpynten hele året,

b. ved landets øvrige kyster, heri indbefattet vige og fjorde, samt i alle ferske vande i tiden 1. maj-30. september.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke jagt på spættet sæl.

Stk. 3. Jagt fra maskindrevet fartøj, der kan fremføres med større fart end 10 knob er forbudt.

JAGTTIDER OG FREDNINGSBESTEMMELSER

§ 26. Pattedyr og fugle er fredede uden for den for disse dyr fastsatte jagttid. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Det er forbudt at jage eller dræbe pattedyr og fugle i fredningstiden. Fredningsbestemmelserne omfatter, hvor intet andet er angivet, tillige de fredede dyrs yngel samt fuglenes reder og æg.

Stk. 3. Fotografering samt films- og lydoptagelse ved reder og ynglepladser skal ske således, at dyrenes yngel ikke forulempes.

Stk. 4. Ringmærkning eller anden mærkning af fugle og pattedyr må kun foretages af dertil af landbrugsministeren bemyndigede personer eller institutioner.

Den obligatoriske jagtprøve:

Jagtprøve er obligatorisk før erhvervelse af jagttegn. Tilmelding til prøven skal ske inden 1. marts i det år, hvori prøven ønskes aflagt, ved indbetaling af 50 kr. på særligt giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til politiet eller jagtkonsulenten.

Anton Nielsen
UDSTYRSFORRETNING
Søndergade 7, AA-100 ÅA, Telefon 24111

Ældste specialforretning
med
TÆPPER
GARDINER og
UDSTYR

DRÆGTIGHEDSTABEL

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:			
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Soer 112-115 dage
Januar 1	December 2	Oktober 8	Juni 2	April 25
» 8	» 9	» 15	» 9	Maj 2
» 15	» 16	» 22	» 16	» 9
» 22	» 23	» 29	» 23	» 16
» 29	» 30	November 5	» 30	» 23
Februar 5	Januar 6	November 12	Juli 7	Maj 30
» 12	» 13	» 19	» 14	Juni 6
» 19	» 20	» 26	» 21	» 13
» 26	» 27	December 3	» 28	» 20
Marts 5	Februar 3	December 10	August 4	Juni 27
» 12	» 10	» 17	» 11	Juli 4
» 19	» 17	» 24	» 18	» 11
» 26	» 24	» 31	» 25	» 18
April 2	Marts 3	Januar 7	September 1	Juli 25
» 9	» 10	» 14	» 8	August 1
» 16	» 17	» 21	» 15	» 8
» 23	» 24	» 28	» 22	» 15
» 30	» 31	Februar 4	» 29	» 22
Maj 7	April 7	Februar 11	Oktober 6	August 29
» 14	» 14	» 18	» 13	September 5
» 21	» 21	» 25	» 20	» 12
» 28	» 28	Marts 4	» 27	» 19
Juni 4	Maj 5	Marts 11	November 3	September 26
» 11	» 12	» 18	» 10	Oktober 3
» 18	» 19	» 25	» 17	» 10
» 25	» 20	April 1	» 24	» 17
Juli 2	Juni 2	April 8	December 1	Oktober 24
» 9	» 9	» 15	» 8	» 31
» 16	» 16	» 22	» 15	November 7
» 23	» 23	» 29	» 22	» 14
» 30	» 30	Maj 6	» 29	» 21
August 6	Juli 7	Maj 13	Januar 5	November 28
» 13	» 14	» 20	» 12	December 5
» 20	» 21	» 27	» 19	» 12
» 27	» 28	Juni 3	» 26	» 19
September 3	August 4	Juni 10	Februar 2	December 26
» 10	» 11	» 17	» 9	Januar 2
» 17	» 18	» 24	» 16	» 9
» 24	» 25	Juli 1	» 23	» 16
Oktober 1	September 1	Juli 8	Marts 2	Januar 23
» 8	» 8	» 15	» 9	» 30
» 15	» 15	» 22	» 16	Februar 6
» 22	» 22	» 29	» 23	» 13
» 29	» 29	August 5	» 30	» 20
November 5	Oktober 6	August 12	April 6	Februar 27
» 12	» 13	» 19	» 13	Marts 6
» 19	» 20	» 26	» 20	» 13
» 26	» 27	September 2	» 27	» 20
December 3	November 3	September 9	Maj 4	Marts 27
» 10	» 10	» 16	» 11	April 3
» 17	» 17	» 23	» 18	» 10
» 24	» 24	» 30	» 25	» 17

Vi ta'r Deres penge alvorligt

økonomi
service

Det er dyrt at købe på afbetaling. Her er et bedre forslag:

Spar op med lånegaranti, så låner vi Dem op til det 3-dobbelte af Deres egen opsparing. Nyanskaffelser uden økonomiske tømmermænd.

Spørg

SPAREKASSEN

